

Valtiotieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto

Poliisin vaikuttavuus

Suoritteiden laskennasta vaikuttavuuden tutkimukseen

Jari Taponen

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA

joka Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan suostumuksella esitetään
julkisesti tarkastettavaksi Salissa I (B116), Metsätalo,
perjantaina 25 elokuuta 2023 klo 13:00

Sosiaalitieteiden tohtoriohjelma, Helsingin yliopisto

Väitöskirjan ohjaajat:

Professori Janne Kivivuori
Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
Helsingin yliopisto

Professori Mikko Aaltonen
Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta
Oikeustieteiden laitos
Itä-Suomen yliopisto

Väitöskirjan esitarkastajat:

Dosentti Henri Rikander
Itä-Suomen yliopisto

Dosentti Timo Korander
Turun yliopisto

Vastaväittäjä:

Apulaisprofessori Elsa Saarikkomäki
Turun yliopisto

ISBN 978-951-51-9267-7

ISBN 978-951-51-9268-4

ISSN 2343-273X

ISSN 2343-2748

PunaMusta OY
Helsinki 2023

Tiivistelmä

Tämän tutkimuksen aiheena on poliisin toimenpiteiden vaikutukset rikollisuuteen ja turvallisuuteen. Tutkimus edustaa kriminologian tieteenalaan kuuluvaa arviointitutkimuksen osa-alueita, joka tuottaa empiiristä tietoa virallisten ja epävirallisten reaktiomuotojen vaikutuksista rikollisuuteen. Poliisin lakisääteisenä tehtävänä ja yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on turvallisuuden ylläpitäminen ja rikosten vähentäminen. Sisäministeriön tehtävänä on arvioida, miten poliisi onnistuu tavoitteessaan. Vaikuttavuuden sijaan arviointi kohdistuu toimintaan, sillä toiminnan ja tavoitteiden saavuttamisen välistä kausaaliyhteyttä ei ole kyetty luotettavasti todentamaan. Osittain tästä syystä Suomessa ei ole käyty vahvaan tutkimusnäyttöön pohjautuvaa keskustelua poliisin kyvystä vähentää rikollisuutta.

Tutkimuksen viitekehyksenä ovat kriminologinen rikollisuuteen kohdistuvien reaktioiden tutkimus ja kriminologinen arviointitutkimus. Tutkimus sisältää neljä osajulkaisua, joista I ja II koostavat aiempaa tutkimustietoa poliisitoiminnan vaikutuksista rikollisuuteen ja subjektiiviseen turvallisuuteen eri ympäristöissä. II ja IV osajulkaisut tarkastelevat yleisten ja kohdennettujen toimenpiteiden vaikutuksia kaupunkitasolla ja paikoissa, joihin kasaantuu tavallista enemmän rikoksia.

Tutkimus sisältää useita aineistoja, joiden analyysissä hyödynnetään määrällisiä ja laadullisia menetelmiä. I ja II osajulkaisut ovat systemaattisia kirjallisuuskatsauksia, joiden aineistoina ovat aiemmat poliisin vaikuttavuutta käsittelevät empiiriset vertaisarvioidut tutkimukset. I osajulkaisun aineisto sisältää tutkimuksia, joissa arvioidaan vaikutuksia siinä kohteessa, johon poliisin toimenpiteillä halutaan vaikuttaa ja II osajulkaisun aineisto koostuu kohteen lähiympäristöön ulottuvista siirtymä- ja hyötyvaikutuksia käsittelevistä tutkimuksista. Kohdennettuja poliisitoimenpiteitä käsittelevässä III osajulkaisussa arvioidaan tehostetun valvonnan vaikutuksia nuorten alkoholikäyttäytymiseen ja väkivallan määrään seitsemän vuoden aikana. Määrällinen aineisto koostuu valvontaan kohdennetusta työajasta, rikesakoista ja poliisin tietoon tulleista väkivaltarikoksista. Laadullinen aineisto sisältää asiantuntijahaastatteluja. Häiriökohteiden yleisvalvontaa koskevan IV osajulkaisun aineisto koostuu poliisin valvonta-, hälytystehtävä- ja rikosilmoitustiedoista. Pääasiallisina menetelminä ovat ristiintaulukointi ja regressioanalyysi.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että rajatuille alueille kohdennetut tehostetut toimenpiteet vähentävät rikollisuutta todennäköisemmin kuin laajoilla alueilla tehdyt yleisluontoiset toimenpiteet. Tehostetut toimenpiteet saattavat siirtää rikoksia jonkin verran lähiympäristöön, mutta todennäköisemmin rikokset vähenevät myös siellä. Tutkimuksen tuloksena laaditun siirtymävaikutusten näyttöasteikon avulla voidaan arvioida, miten vahvoja johtopäätöksiä rikostorjuntatoimenpiteiden siirtymä- ja hyötyvaikutuksista voidaan tehdä.

Joissakin tapauksissa liian intensiivinen kontrolli tai eettisesti kyseenalainen kohdistus voi vähentää poliisin legitimitettä ja luottamusta. Tutkimuksen tuloksena laaditun vaikuttavuusmallin avulla voidaan ennustaa poliisin toimenpiteiden todennäköisiä vaikutuksia eri olosuhteissa.

Aiemmat poliisin vaikuttavuustutkimukset sijoittuvat enimmäkseen Yhdysvaltoihin, jossa 1990-luvulta lähtien on siirrytty laajojen alueiden tutkimuksesta rajattujen kohteiden tutkimukseen. Samalla arvioinnin paikallisuus on korostunut ja tutkimusasetelmat ovat vahvistuneet. Sen sijaan pohjoismaisen vaikuttavuustutkimuksen tila on heikko, sillä poliisin vaikuttavuudesta ei ole tehty vahvaan tutkimusasetelmaan nojaavaa tutkimusta.

Tämä tutkimus on puheenvuoro poliisin yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Tulevaisuudessa poliisitoiminnan vaikutuksia on kyettävä tutkimaan uskottavilla asetelmilla tilivelvollisuuden toteuttamiseksi ja yhteiskunnallisen aseman vahvistamiseksi. Arvioimattomuus mahdollistaa poliisitoimenpiteiden väärinkohdistumisen ja altistaa toiminnan vaikuttavuuden ulkopuoliselle kritiikille.

Avainsanat: poliisi, rikollisuus, turvallisuus, kontrolli, vaikuttavuus, tulosohjaus

Abstract

This study examines the association between police interventions, crimes and safety. It represents an evaluation research within the discipline of criminology which produces empirical information on the effects of official and unofficial reaction on crime. The police's statutory mission and effectiveness goal is to maintain safety and reduce crime. Instead of effectiveness the evaluation process focuses on the performance because the causality between the measures and the achievement of the goals has not been able to verify. Partly for this reason there has not been a discussion based on strong research evidence about the police's ability to reduce crime in Finland.

The research framework represents criminological study of reactions on crime and the criminological evaluation study. The study includes four sub-publications. The first systematic review (sub-publication I) contains 97 peer-reviewed eligible studies of different police actions on crime, disorder and safety in four scale contexts such as small hot spots, neighbourhoods, city regions and state levels. The second systematic review (sub-publication II) contains 71 peer-reviewed primary studies. It examines the effects of different police actions on crime and disorder in four scale contexts and analyses the evidence of spatial displacement and diffusion of the benefits on surrounding areas. Most of these eligible studies were conducted in the United States. Sub-publication III examines the link between alcohol use and delinquent behavior. It evaluates the effects of police interventions on alcohol use and juvenile violence during school out weekends in 2010-2016 in Helsinki. Sub-publication IV evaluates the association between police patrolling, crimes and disorderly conduct in actively patrolled areas in Helsinki. The analysis is based on the surveillance and emergency tasks and crime reports on the operative analysis database of the police in 2019.

The main finding of this study is that focused measures targeted at limited areas are more likely to reduce crime than general measures in large areas. Simply increasing the presence of police officers has no effect on crime and disorder levels. Secondary actions such as focused surveillance and problem-oriented policing were effective at smaller scales. Especially problem-oriented police model caused more likely diffusion of benefits in surrounding areas than crime displacement. On the other hand, Nordic studies did not suggest similar kind of diffusion of benefits. Some of the focused actions caused additional effects, such as mistrust and fear of crime. In the future, there is a need to study the impact of policing to understand the causal effect between policing and crime in Finland.

Keywords: police, crime, safety, security, control, impact, performance management

Esipuhe

1990-luvun loppupuolella tapasimme istua työvuoron alussa partiokaverini kanssa poliisiautossa Herttoniemen McDonald'sin parkkipaikalla kahvikupin äärellä keskustelemassa toimintaympäristöstämme, poliisin yhteiskunnallisesta roolista ja aikaansaannoksistamme. 20 vuoden kuluttua palasin poliisin vaikuttavuutta koskevaan kriminologiseen kysymykseen Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden tohtoriohjelmassa. Hämmästykseni poliisin yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ei löytynyt vahvaa tutkimusnäyttöä eikä siitä oltu käyty perusteellista julkista keskustelua Suomessa tai muissa Pohjoismaissa. Tämä herätti motivaationi tutkia aihetta tarkemmin.

Kiitän ohjaajiani professori Janne Kivivuorta ja professori Mikko Aaltosta asiantuntevasta ja rakentavasta ohjauksesta. Heidän avullaan onnistuin muodostamaan kunnianhimoisesta ja laajasta tutkimusaiheesta robustin kokonaisuuden.

Kiitän esitarkastajia Dosentti Henri Rikanderia ja Dosentti Timo Koranderia väitöstyötäni koskevista arvokkaista huomioista ja parannusehdotuksista. Kiitän myös II osajulkaisun kanssakirjoittaja Petri Danielssonia sujuvasta yhteistyöstä sekä Olli Aaltosta III osajulkaisun rekisteriaineiston muokkaamisesta analysoitavaan muotoon. Kiitän Helsingin yliopiston kriminologian seminaarilaisia inspiroivista keskusteluista ja työtäni edistävästä kommentista. Lisäksi kiitän kollegaani komisario Katja Nissistä haastavaksi osoittautuneen kuvion viimeistelystä.

Kiitän Helsingin poliisilaitosta opiskelun tukemisesta ja poliisihallitusta III ja IV osajulkaisuihin liittyvistä tutkimusluvista. Ilman työnantajan tukea ja tutkimuslupia tutkimus ei olisi ollut mahdollista toteuttaa. Kiitän myös Maija Syrjäsen rahastoa minulle myönnetystä taloudellisesta tuesta. Se mahdollisti väitöskirjani yhteenvedon kirjoittamisen Kilpisjärven maisemissa syksyllä 2022.

Lopuksi kiitän Jaania avusta ja inspiroivista lauantai-illan keskusteluista sekä Helenaa arjen kannattelusta, kärisevästä myötäelämisestä ja osoittamastasi rakkaudesta.

Helsingissä kesäkuussa 2023

Jari Taponen

Sisällys

Tiivistelmä	iii
Abstract	v
Esipuhe	vi
Lista alkuperäisistä artikkeleista	ix
1 Johdanto	1
1.1 Rikksentorjunnan vaikuttavuustutkimus Suomessa	3
1.2 Julkisen sektorin tuloksellisuus ja tilivelvollisuus	5
1.3 Poliisin tulosohjausmalli.....	6
1.4 Tulosohjauksen haasteet.....	7
1.5 Näyttöön perustuva poliisitoiminta	8
2 Tutkimuksen viitekehys	10
2.1 Kriminologinen arviointitutkimus.....	10
2.1.1 Vaikuttavuusarviointi.....	10
2.1.2 Prosessiarviointi	12
2.1.3 Realistinen arviointi	12
2.2 Kriminologian teoreettiset traditiot	12
2.2.1 Peloteteoria	13
2.2.2 Tilannetorjuntateoria.....	14
2.2.3 Yhteispystyvyyden teoria	15
3 Keskeiset käsitteet	17
3.1 Poliisin valvonta- ja yhteistyömallit	17
3.2 Rikollisuus	20
3.3 Turvallisuus	22
4 Tutkimuksen tavoite.....	25
5 Aineistot ja menetelmät	27
5.1 Rikollisuutta ja siihen kohdistuvia reaktioita kuvaavat aineistot.....	27
5.2 I ja II osajulkaisu	28
5.3 III osajulkaisu.....	31
5.4 IV osajulkaisu	32
5.5 Tutkimusetiikka	33

6 Tulokset	35
6.1 Poliisin toimenpiteiden vaikutukset rikollisuuteen ja subjektiiviseen turvallisuuteen (I osajulkaisu)	35
6.2 Poliisin toimenpiteiden siirtymä- ja hyötyvaikutukset kohdetta laajemmalle alueelle (II osajulkaisu)	36
6.3 Kohdennetun valvonnan vaikutukset nuorten väkivaltarikollisuuteen (III osajulkaisu)	38
6.4 Yleisvalvonnan yhteys valvontakohteiden rikoksiin ja häiriöihin (IV osajulkaisu)	40
7 Keskustelu	44
7.1 Näyttöön perustuva poliisitoiminta	44
7.1.1 Kontrollin vaikutukset	47
7.1.2 Yhteistyön vaikutukset	49
7.2 Tutkimuksen hyöty kriminologian teorialle ja arviointitutkimukselle	50
7.2.1 Poliisin arviointitutkimuksen tila	50
7.2.2 Toimenpiteet teorian valossa	52
7.2.3 Siirtymävaikutustutkimusten näyttöasteikko	54
7.3 Suositukset tulosohjauksen kehittämiseksi	56
7.3.1 Tavoitteiden käsitteellistäminen	57
7.3.2 Kohti ilmiöpohjaista poliisitoimintaa ja arviointia	60
7.4 Rajoitukset	61
8 Johtopäätökset	64
Lähteet	66
Liitteet	78
Liite 1. I osajulkaisuun sisällytettyjen alkuperäistutkimusten lähdetiedot	78
Liite 2. II osajulkaisuun sisällytettyjen alkuperäistutkimusten lähdetiedot	78

Lista alkuperäisistä artikkeleista

Tämä väitöskirja perustuu seuraaviin julkaisuihin

- I Taponen, Jari (2022). Tutkimus poliisin vaikutuksista rikollisuuteen vuosina 1970–2020. *Lakimies* 1/2022: 118–142.
- II Taponen, Jari & Danielsson, Petri (2022). Tutkimus poliisitoimenpiteiden kohdetta laajemmista vaikutuksista. *Oikeus* 51(3): 341–360.
- III Taponen, Jari (2021). Poliisin alkoholivalvonnan vaikutukset nuorten väkivaltarikollisuuteen koulujen päätösviikonloppuina. Vertaileva arviointitutkimus vuosilta 2010–2016. *Yhteiskuntapolitiikka* 86(5–6): 509–519. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021112456890>.
- IV Taponen, Jari & Aaltonen, Mikko (2022). Poliisin yleisvalvonnan yhteys väkivallan esiintyvyyteen alueeltaan rajatuissa kohteissa. *Kriminologia* 2(1): 1–21. <https://doi.org/10.54332/krim.119910>.

1 Johdanto

Tämän väitöstutkimuksen aiheena on poliisin toimenpiteiden vaikutukset rikollisuuteen ja turvallisuuteen. Rikollisuuteen kohdistuvien reaktioiden tutkimus on kriminologian tieteenalaan kuuluva arviointitutkimuksen osa-alue, joka tuottaa empiiristä tietoa epävirallisten ja virallisten reaktiomuotojen vaikutuksista rikollisuuteen (Kivivuori ym. 2018). Tutkittuun tietoon perustuva poliisitoiminta on osa julkisorganisaation läpinäkyvyyttä ja tilivelvollisuutta (Tilley & Laycock 2017, 10), jonka tarkoitus on parantaa kansalaisille kohdennettuja palveluja ja oikeuttaa julkisen sektorin rahankäyttö (Hughes 2006, 156–157; Knutsson & Tompson 2017, 1; Scott 2017, 28–32).

Rikosten ennalta estäminen on laissa määritelty poliisin tehtävä. Muita ovat oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, rikosten paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. (Poliisilaki 872/2011). Tehokas ennalta estävä poliisitoiminta edellyttää yhteisesti hyväksytyjä valintoja tavoitteista ja toimenpiteistä (Pike 1985, 136–137). Yleensä se merkitsee kykyä saada rikoksentehtäjä kiinni pian teon jälkeen ja saattaa tekijä rikosvastuuseen (Murray 2015, 5). Poliisia koskevissa mietinnöissä ja strategioissa rikostorjunta nojaa ajatukseen, jossa kiinnijäämisriskin lisääminen vähentää vahingollisia tekoja ja niiden seurauksia (Korttelipoliisityöryhmän mietintö 1979, 31; Sisäasiainministeriön mietintö 1987, 1; Sisäministeriön strategia 2014, Poliisin strategia 2020–2024).

Poliisin tulossopimuksissa ennalta estävyys tarkoittaa kaikkien toimintojen, kuten valvonnan ja esitutkintaprosessin yhteisvaikuttavuutta, jota mitataan suoritteina (Poliisihallituksen tulosopimus 2016). Suoritteet ovat toiminnasta johdettuja tavoitelukuja, joihin virasto voi vaikuttaa omalla toiminnallaan (Salminen ym. 2021, 26). Tällaisia ovat esimerkiksi valvonnan tai syyteharkintaan saatettujen rikosasioiden määrä (ks. poliisihallituksen tulosopimukset). Vaikka poliisin näkökulmasta toimenpiteiden vaikutukset olisivat itsestäänselvyys (ks. Goldstein 1990, 145–147), suoriteluvut eivät kuvaa vaikutuksia. Heikon syy-yhteyden vuoksi ministeriö arvioi viraston toiminnallisten ja yhteiskunnallisten tavoitteiden saavutukset toisistaan erillään (Salminen 2005, 24–25).

Poliisin toimenpiteiden vaikutukset rikollisuuteen ovat olleet pitkään osa kriminaalipoliittista keskustelua (Goldstein 1979, 238, Hughes 2006, 155–156; Hope 2009, 40). 1970–1980-luvuilla ajateltiin, ettei poliisin näkyvyyden

lisääminen vähennä rikollisuutta eikä paranna turvallisuuden tunnetta (Kelling ym. 1977). 1990-luvulla tutkijat tarkensivat, että näkyvyyden lisääminen voi vähentää rikoksia paikoissa, joissa ilmenee tavallista enemmän rikollisuutta (Sherman & Rogan 1995; Weisburd & Green 1995). Samalla kuitenkin toimenpiteiden laajemmat vaikutukset jäivät selvittämättä (ks. Felson & Clarke 1998, 25–30). Tästä nousi kysymys, vähentävätkö poliisin toimenpiteet tosiasiallisesti rikoksia vai siirtyvätkö ne vain ”kulman taakse” (Johnson ym. 2014). Rikosten korvautuminen on eräs keskeinen rikostorjunnan vaikuttavuuteen kohdistuva kritiikin aihe. (Weisburd ym. 2006; Guerette & Bowers. 2009, 1332; Kivivuori 2013).

Valtionhallinnon tulosohejausmallin arviointiraportin mukaan yhteiskunnalliseen vaikuttavuusarviointiin kohdistuva tilivelvollisuusnäkökulma ei toteudu Suomessa (Salminen ym. 2021, 141). Strategioista ja lain velvoitteista huolimatta Suomessa ei ole käyty vahvaan tutkimusnäyttöön pohjautuvaa keskustelua poliisin yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Tähän on vaikuttanut kriminologisen arviointitutkimuksen niukkuus, mutta myös sisäänpäin kääntynyt, poliisihallinnon omasta toiminnasta nouseva tuloksellisuusajattelu. Siksi ulkopuolisen on vaikea arvioida poliisin onnistumista (ks. Hestehave, 2018, 64).

Tutkimus lisää tietoa poliisin toimenpiteiden vaikutuksista turvallisuuteen ja rikollisuuteen, mitkä toimenpiteet toimivat, mitkä eivät ja milloin toiminta johtaa tarkoittamattomiin seurauksiin. Rikollisuuteen kohdistuvien toimienpiteiden vaikuttavuuden tutkimus on ajankohtainen, sillä pitkään jatkunut rikoslakirikosten väheneminen (*crime drop*) näyttää hidastuneen (ks. Koltola 2022, 7).

Tutkimus koostuu neljästä osajulkaisusta. I ja II osajulkaisut sisältävät kansainvälistä tutkimustietoa toimenpiteiden vaikutuksista kohteen sekä lähiympäristön rikollisuuteen ja turvallisuuteen. III ja IV osajulkaisut käsittelevät yleisten ja kohdennettujen ja toimenpiteiden vaikutuksia rikosten ja häiriöiden esiintyvyyteen kaupunkimaisessa ympäristössä ja paikoissa, joihin kasaantuu tavallista enemmän rikoksia.

Tutkimus sisältää kahdeksan lukua. Viitekehys rakentuu kriminologisesta arviointitutkimuksesta ja rikollisuuteen kohdistuvien reaktioiden tutkimuksesta. Arviointia koskeva alaluku koostuu kriminologisesta vaikuttavuusarvioinnista, prosessiarvioinnista ja realistisesta arvioinnista. Rikollisuuteen kohdistuvia reaktioita sisältävä alaluku käsittelee pelote- ja tilannetorjuntateoriaa sekä yhteispystyvyyden teoriaa (*collective efficacy*).

Kolmas luku käsittelee rikollisuus- ja turvallisuuskäsitteitä sekä poliisin rikollisuutta vähentävää ja turvallisuutta lisäävää roolia. Neljäs luku sisältää tutkimuksen tavoitteen, tutkimuskysymykset ja koosteet aiemmin mainituista osajulkaisuista. Viides luku sisältää tutkimuksen laadulliset ja määrälliset aineistot sekä analyysissa käytetyt menetelmät.

Kuudes luku esittelee tutkimuksen päätulokset, kuten poliisin vaikuttavuustutkimuksen nykytilan ja toimenpiteiden pää- sekä sivuvaikutukset. Tämän jälkeen fokus siirtyy kohdennettujen ja yleisten poliisitoimenpiteiden vaikuttavuuteen.

Keskusteluluku koostuu tutkimuksen annista poliisin tulosjohtamiselle sekä kriminologian teorialle ja arviointitutkimukselle. Niiden yhteydessä esittelen poliisin toimenpiteiden vaikutuksia kuvaavan vaikuttavuusmallin ja toimenpiteiden siirtymävaikutuksia kuvaavan näyttöasteikon. Lisäksi pohdin, miten poliisin roolia voidaan kehittää turvallisuustoimenpiteitä tuottavasta viranomaisesta turvallisuuteen vaikuttavaksi toimijaksi. Lopussa esittelen tutkimuksen johtopäätökset. Seuraavissa alaluvuissa käyn läpi Suomessa tehdyt rikosentorjunnan vaikuttavuustutkimukset, poliisin tulosohjausmallin, sen haasteet ja näyttöön perustuvan poliisitoiminnan.

1.1 Rikosentorjunnan vaikuttavuustutkimus Suomessa

Suurin osa 2000-luvulla Suomessa tehdyistä rikosentorjunnan vaikuttavuustutkimuksista koskee väkivaltarikollisiin suunnattujen toimenpiteiden vaikutuksia uusintarikollisuuteen. Tyni & Blomster (2012) toteavat, ettei vankilan oma kuntoutustoiminta vähennä vankeuteen tuomittujen väkivallan uusimisriskiä. Honka ym. (2006) arvioivat tätä aiemmin vangeille suunnatun Cognitive Skills -toimintaohjelman vaikutukset lupaaviksi. Sen sijaan myöhemmässä Tyni ym. (2014) arvioissa tutkijat totesivat vaikutusten kadonneen. Synä pidettiin ohjaajien metodituen poistamista ja sitä, että ohjelma keskeytyi aiempaa harvemmin niiden vankien kohdalla, jotka eivät täyttäneet ohjelman suorittamisen vaatimia edellytyksiä.

Konttila & Tyni (2011) tutkivat kognitiivisbehavioristisiin periaatteisiin perustuvan OMA-kuntoutusohjelman vaikutuksia rikosten uusimisriskiin. Tutkijat totesivat ohjelmalla olevan välittömiä vaikutuksia väkivallan vähenemiseen, kun taas myöhemmässä arvioinnissa Konttila ym. (2018) eivät havainneet vaikutuksia. Laaksonen & Tyni (2015) arvioivat seksuaaliväkivallasta tuomituille vangeille räätälöidyn STOP-kuntoutusohjelman olevan vaikutuksiltaan lupaava. Virtanen ym. (2020) tutkivat vankilakoulutuksen vaikutuksia vankien uusintarikollisuuteen ja vapautumisen jälkeiseen työllistymiseen. Tulosten mukaan koulutuksella ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä väkivallan uusimisriskiin. Työssä käymisen osalta tulokset olivat parempia. Tyni & Aaltonen (2022) ovat jo aiemmin koostaneet edellä mainittujen vaikuttavuusarviointien tuloksia. Pohdinnassa he totesivat, että vaikuttavuusarviointeja tulisi tehdä jatkossa aiempaa vahvemmilla tutkimusasetelmilla.

Vankilatutkimusten lisäksi Suomesta löytyy joitakin arvioiteja moniammatillisten mallien vaikutuksista väkivallan ja muun rikollisuuden määrään. Aaltonen & Hinkkanen (2014) tutkivat HelsinkiMission Aggredi-katuväkivallan ehkäisymallin vaikutuksia haastavien väkivaltarikollisten rikosten uusimisriskiin. Tulosten mukaan ehkäisymalli on vaikutuksiltaan lupaava. Eskelinen & Leander (2015) selvittivät poliisin ja muiden viranomaisten moniammatillisten toimenpiteiden, kuten Ankkuri-toiminnan vaikutuksia väkivaltaan. Tutkijat arvioivat Ankkuri-toiminnan vaikutuksiltaan lupaavaksi, vaikka suoraa syyuhdetta oli vaikea osoittaa. Samansuuntaisia tuloksia saivat myös Kaakinen ym. (2022) laajemmassa Ankkuri-toiminnan vaikuttavuutta selvittävässä tutkimushankkeessa.

Tutkimustulokset saattavat vaihdella tutkimusasetelmista, -menetelmistä, -ajankohdista ja havaintojaksojen pituudesta johtuvien erojen vuoksi. Systemaattiset kirjallisuuskatsaukset tuottavat yksittäisiä tutkimuksia laajemman kuvan rikostorjuntatoimenpiteiden vaikutuksista. Tällaisia katsauksia on Suomessa tehty kaksi kappaletta. Danielsson & Mäkipää (2012) koostivat tietoa sähköisen valvonnan vaikuttavuudesta rikosten uusimisriskiin. Tulosten mukaan sähköisellä valvonnalla voi olla myönteinen vaikutus tuomion jälkeiseen elämään ehdottomaan vankeusrangaistukseen verrattuna. Lehti (2017) teki alustavan systemaattisen katsauksen kansainvälisistä ja pohjoismaisista rikostorjuntaohjelmien kannattavuustutkimuksista. Tulosten mukaan rikosentorjuntatoimenpiteillä saatavat säästöt riippuvat keskeisesti yhteiskunnan rikosseuraamus- ja terveydenhuoltojärjestelmän sekä sosiaalipoliittisen järjestelmän piirteistä.

Poliisilakkotutkimus (Takala 1979) on ensimmäinen poliisin vaikuttavuutta koskeva suomalaistutkimus. Siinä selvitettiin poliisilakon vaikutuksia rikoksiin ja häiriöihin ennen-jälkeen asetelman avulla. Tulosten mukaan rikosten ja häiriöiden lisääntyivät lakon aikana. Seuraavat suomalaiset vertaisarvioituidut poliisitoiminnan vaikuttavuustutkimukset sijoittuvat 2000-luvulle. Salmi ym. (2004) tutkivat poliisin näkyvyyden vaikutuksia kaupunkilaisten rikospelkoihin ja poliisin imagoon Turussa ja Lahdessa. Tutkijat totesivat nuorten pariin jalkautumisen parantavan poliisin imagoa ja vähentävän rikospelkoja. Korander & Vanhala (2003) tutkivat kysely- ja rekisteriaineistojen avulla tehostetun poliisikontrollin vaikutuksia nuorten humalajuomiseen, häiriköintiin ja väkivaltaan Tampereen keskustassa. Tulosten mukaan valvonta rauhoitti keskustaa, mutta humalajuominen, väkivalta ja häiriöt siirtyivät lähiöihin. Tutkijat totesivat nuorten humalajuomisen jopa lisääntyneen tehostetun valvonnan aikana ja sen jälkeen. Niin ikään Tampereen tehostettua valvontaa koskevassa tutkimuksessa Korander & Törrönen (2005) totesivat nuoriin kohdennetun alkoholivalvonnan heikentäneen poliisiin kohdistuvaa luottamusta (ks. myös Korander 2002). Kaakinen (2013) tutki poliisin ja Helsingin Kalliossa

sijaitsevan asukasyhdistyksen välisen yhteistyön vaikutuksia päihteidenkäyttäjien aiheuttamiin häiriöihin Karhupuistossa. Yhteistyön seurauksena puiston häiriöt vähenivät, mutta ne siirtyivät läheiseen merenrantaan.

Koska Suomessa poliisin vaikuttavuustutkimus on verrattain vähäistä, tutkimusintressi suuntautuu ulkomaisiin tutkimuksiin. Etenkin Yhdysvallat ja Iso-Britannia käyttävät huomattavia tutkimusresursseja rikosten vähentämistoimenpiteiden vaikuttavuustutkimuksiin. Kansainvälisiä tutkimuksia esitellään I ja II osajulkaisun yhteydessä luvuissa viisi ja kuusi.

1.2 Julkisen sektorin tuloksellisuus ja tilivelvollisuus

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus on osa julkisorganisaation tuloksellisuutta. Tulos kuvaa toiminnan aikaansaamia muutoksia ja tuloksellisuus organisaation kokonaisuonnistumista (Lumijärvi 2009, 15–16). Julkisen sektorin tuloksellisuus sisältää tehokkuuden, oikeudenmukaisuuden ja vaikuttavuuden. Tehokkuus mittaa panosten ja tuotosten välistä suhdetta, kuten rahalla tai resursseilla tuotettujen palveluiden määrää ja laatua. Oikeudenmukaisuus tarkoittaa palveluiden reiluuutta, puolueettomuutta ja tasapuolisuutta. Vaikutukset kuvaavat toiminnalla aikaan saatuja välittömiä muutoksia. Vaikuttavuus puolestaan ilmentää, miten toiminta kohtaa palvelutarpeet ja välttää haitalliset seuraukset eli palvelujen sopivuutta suhteessa tarpeeseen. (Savas 1978, 801–802). Julkisen sektorin vaikuttavuus kuvaa organisaation yhteiskunnallista hyötyä eli kykyä tuottaa hyvinvointia kansalaisille (Lumijärvi 2009, 19–20). Farmerin (1980, 18) mukaan yhteiskunnallinen vaikuttavuus tarkoittaa julkisorganisaation kykyä toimia vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Tästä näkökulmasta rikostorjuntatoimenpiteiden vaikuttavuus ulottuu toimenpiteiden lainmukaisuuteen ja kansalaisten oikeudenmukaisuuden tunteeseen (ks. Weisburd & Majmundar 2018, 17).

Tuloksellisuus on osa poliisin tilivelvollisuutta ja kansalaisten luottamuksen säilyttämistä. Tilivelvollisuus edellyttää julkisen organisaation rahankäytön ja kansalaisille kohdennettujen palveluiden läpinäkyvyyttä (Hughes 2006, 156–157; Knutsson & Tompson 2017, 1; Scott 2017, 28–32). Käytännössä tilivelvollisuus toteutuu tavoitteiden saavuttamisen seurannan, arvioinnin ja raportoinnin avulla (Salminen 2021, 141). Ne määrittävät organisaation suunnan, resurssitarpeen ja aseman suhteessa muihin samankaltaisiin organisaatioihin. Tilivelvollisuus edellyttää tulostavoitteiden saavuttamista kuvaavien mittareiden, kuten sanallisten arvioiden ja tunnuslukujen määrittelyä. Mittarit osoittavat, miten organisaatio saavuttaa tavoitteet ja mitä se maksaa. (Kuusela 2007, 34–45; Vedung 2004, 397).

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi on osa tilivelvollisuutta (Salminen 2021, 141). Arviointi tuottaa tietoa toiminnan onnistumisesta omalle

organisaatiolle, poliittisille päättäjille ja kansalaisille. Tieto toiminnan vaikuttavuudesta helpottaa päätöksentekoa, kun toimenpiteiden todennäköiset vaikutukset ja vaihtoehtoiset toimintamallit ovat etukäteen tiedossa (Heinonen ym. 2013, 97–99).

1.3 Poliisin tulosohtausmalli

Sana tulosohtaus on peräisin englannin kielen käsitteestä "*performance management*". Sen suora käännös tarkoittaa suorituskyvyn johtamista. Tulosohtauksessa julkinen organisaatio asettaa tulostavoitteen ja osoittaa, miten se mitataan. Määrälliset suoritemittarit osoittavat, että organisaatio kerää oikea-aikaista ja relevanttia numeerista informaatiota päätöksenteon, käytäntöjen kehittämisen ja arvioinnin tueksi. (Verbeeten 2008, 428; Fleming 2009, 224–225).

Laki poliisin hallinnosta (110/1992) määrittelee sisäministeriön vastuun poliisin tulosohtauksessa, valvonnassa ja erikseen säädettävien poliisin toimialaan kuuluvissa tehtävissä. Sisäministeriön alainen keskushallintoviranomainen on poliisihallitus. Asetus valtion talousarviosta 1243/1992 velvoittaa, että sisäministeriöllä ja poliisihallituksella on toiminta- ja taloussuunnitelma valtion talouden suunnittelua varten. Sen lähtökohtana ovat valtioneuvoston hyväksymät talous- ja toimintapolitiikkaa koskevat linjaukset. Suunnitelma määrittää poliisihallituksen yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tavoitteet. Tulokauden loputtua poliisihallitus raportoi tulokset sisäministeriöön, jonka pohjalta ministeriö arvioi poliisin yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja toiminnallisia tuloksia.

Poliisin tulosohtausmalli on strateginen ohjausjärjestelmä, jonka keskeiset välineet ovat sisäministeriön ja poliisihallituksen välinen tulossopimus ja talousarvio. Valtionhallinnon tulosohtauskäsikirjan mukaan tulosohtaus tarkoittaa vuorovaikutteista sopimusajatteluun perustuvaa ohjausmallia, joka yhdistää operatiiviset prosessit organisaation tuloksellisuuteen resurssien hallinnan, operatiivisen tehokkuuden, tuottavuuden ja vaikuttavuuden näkökulmista. Tulossopimus vahvistaa poliisin tulostavoitteet ja -mittarit, joiden avulla poliisi pyrkii hallitusohjelman tavoitteisiin mahdollisimman kustannustehokkaasti. (Salminen 2005, 9; ks. myös Juntunen 2015, 88–91).

Tilikauden jälkeen sisäministeriö ottaa kantaa poliisin tavoitteiden saavuttamiseen. Sisäministeriö arvioi, mitä hallinnonalan virastot tekevät toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja miten toteutus tukee yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Arviointi perustuu poliisin tuottamiin dokumentteihin, poliisibarometrikyselyihin sekä tilastoista koostuviin suorite- ja vaikuttavuuslukuihin. Suoritemittarit sisältävät muun muassa valvonnan määrää ja rikosten selvitystasetta kuvaavia lukuja ja

vaikuttavuusmittarit poliisin tietoon tulleiden rikosten lukumääriä ja kansalaisten turvallisuuskokemuksia. (Sisäministeriön tulossuunnitelmat ja tilinpäätöskannanotot 2009–2021). Sisäministeriön kannanottojen mukaan poliisi pääsääntöisesti saavuttaa sille asetetut tavoitteet.

1.4 Tulohajauksen haasteet

Tulohajauksen käsikirjan mukaan tulosarvioinnin lähtökohta on yhteiskunnallinen vaikuttavuustavoitteiden ja toiminnallisten tulostavoitteiden erottaminen toisistaan, sillä niiden välinen syy-yhteys on heikko. Tulohajaus keskittyy toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiseen, sillä yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat liian laajoja yhden viraston saavutettavaksi. (Salminen 2005, 9–10, 24–25). Koska poliisin tulosarviointi kohdistuu vaikuttavuuden sijaan toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiseen, tilivelvollisuus ei toteudu parhaalla mahdollisella tavalla (ks. Salminen 2021, 142). Vaikuttavuusarvioinnin puute voi johtaa organisaation tavoiterationaalisuuden katoamiseen, suoritearvioinnin korostumiseen, vaikeuksiin havaita toimintaympäristön muutoksia ja korostuneeseen poliittiseen ohjaukseen.

Poliisin tulohajauksen perusongelma on yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamista kuvaavien mittareiden puuttuminen (Tilley & Laycock 2017, 10; Kuusela 2007, 33). Turvallisuus- ja rikollisuusilmiöt ovat niin moniulotteisia ja vaikeasti hahmotettavia, ettei poliisihallinto kykene asettamaan konkreettisia vaikuttavuutta kuvaavia mittareita (Engel & Eck 2015, 2). Tuottavuuden mittaaminen voi johtaa tavoiterationaalisuuden murenemiseen, jolloin organisaation yhteiskunnalliset tavoitteet ja niiden priorisointi unohtuvat (Lumijärvi 2009, 21–23; Lumijärvi 1988, 63–64) sekä palvelukyky ja luottamus heikenevät (Kuusela 2007, 33; Tilley & Laycock 2017, 10, Sheptycki, J. 2018).

Asiakas- ja kansalaisnäkökulman sivuuttaminen saattaa johtaa toiminnan väärinkohdistamiseen ja tarkoittamattomiin seurauksiin, kuten poliisin legitimitetin heikkenemiseen (Brodeur 1998, 83; Niiranen 2006, 205; Fleming 2009, 225–226). Niin sanotun Goodhartin lain (Goodhart's law) mukaan tulostmittari menettää merkityksensä, kun siitä tulee tavoite (Strathern 1997). Vaarana on, että toiminta ohjautuu liiaksi tulostmittarin näkökulmasta kannattavien suoritteiden suuntaan ja vaikeammin mitattavat tavoitteet jäävät huomiotta. Tuottavuus- ja vaikuttavuustavoitteiden ristiriita voi myös kannustaa epäeettisten mittareiden käyttöön, kuten vapautteen kohdistuvien pakkokeinojen määrien mittaamiseen (ks. Lawton ym. 2000; Drake & Simper 2003, 704–705; Greiling 2005; Brogden & Nijhar 2005, 27–30).

Toimintaympäristön monimutkaisuus ja sen nopeat muutokset kannustavat suoriteohjaukseen (Vartola 2004, 226–227; Pease & Roach 2017, 85; Vedung 2017). Samalla toiminnallisten tavoitteiden painottaminen voi vähentää kykyä

reagoida ympäristön muutoksiin (Salminen ym. 2021, 138). Erityisesti määrällisten mittareiden, kuten rikostilastojen rutiininomainen tai väärä tulkinta vaikeuttaa rikollisuuden analyysia (Shane 2009; Maxfield ym. 2017, 77).

Julkisen sektorin tuloksellisuus on osa poliittisten päättäjien tuloksellisuutta (Lumijärvi 2009, 21–33). Tällöin julkisorganisaation toimintaan kohdistuu poliittisia intressejä ja vallankäyttöä (Gaertner & Ramnarayan 1983, 38). Poliittinen tahto ilmenee hallitusohjelmassa, jonka perustalta sisäministeriö jalkauttaa poliisia koskevat tulostavoitteet käytäntöön (ks. Salminen 2021, 140). Siten poliisin tuloksellisuus kietoutuu poliittiseen päätöksentekoon prioriteeteista, resurssitarpeista ja vallasta (Greene 1994, 531). Julkisen sektorin tulosohjauksen toiminnallisuutta painottava mittaustapa voi kannustaa etsimään mittareita, joilla poliittiset päättäjät pidetään tyytyväisinä (Greiling 2005; Hughes 2006, 156–157, Sheptycki, 2018). Siten suoritearviointi altistaa poliisin päätöksenteon pahimmillaan poliittiselle painostukselle, korruptiolle ja vääristelylle (Campbell 1979; Fleming 2009, 225).

1.5 Näyttöön perustuva poliisitoiminta

Poliisin arviointitutkimus lisää näyttöä toimenpiteiden vaikutuksista. Se tuo esiin kontrollitoimenpiteiden ja kriminaalipolitiikan eri keinojen hyödylliset ja haitalliset seuraukset, miten asetetut tavoitteet saavutetaan, mitkä toimenpiteet toimivat ja mitkä eivät. (Hughes 2006, 155). Näyttöön perustuva poliisitoiminta hyödyntää tutkimustietoa toiminnan suuntaamiseksi, arvioimiseksi ja laadun parantamiseksi. Tutkittu tieto parantaa kansalaisille kohdennettuja palveluja käytännön kokemusten ja oletusten tueksi sekä niiden muuttamiseksi. Se jäsentää parhaat käytännöt työn perustaksi. (Hughes 2006, 156–157; Knutsson & Tompson 2017, 1; Scott 2017, 28–32).

Tavallisin tapa vastata yhteiskunnan muutoksiin ja monimutkaisiin haasteisiin on tehostaa olemassa olevia toiminnallisia menetelmiä, kuten kykyä reagoida hälytyksiin entistä nopeammin (Goldstein 1990, 5; Brodeur 1998, 8; MacDonald 2002, 592). Näyttö vanhojen ja uusien menetelmien vaikutuksista muuttuneessa toimintaympäristössä on osa poliisin tilivelvollisuutta ja tuloksellisuutta (Knutsson & Tompson 2017, 1–2; Tilley & Laycock. 2017, 15). Se oikeuttaa rahankäyttöä ja todistaa toimintaan panostettujen investointien kannattavuutta. Poliisin rahoituskehys saadaan varmemmalle pohjalle, kun tavoitteiden vastaiset ja hyödyttömät menetelmät karsiutuvat menoeristä. (Eck 2017, 58).

Tuloksellisuuden arviointimenetelmät kuvaavat arvioinnin asemaa organisaatioiden ja toimintakäytäntöjen kehittämisessä (Kuusela 2007, 33; Tilley & Laycock 2017, 10). Arviointitutkimus tukee uusien toimintamallien testaamista ja vaikuttavuuden osoittamista. Vaikuttavuuden arviointi vaatii usein hallinnon ulkopuolista tukea, sillä se on toiminnallisuuden mittaamista työläämpää,

kalliimpaa ja hitaampaa (Pease & Roach 2017, 85; Scott 2017, 39). Vaikuttavuuden arvioinnin luotettavuus ja riippumattomuus on jonkin verran altis kritiikille, sillä valtiohallinnon tuloksellisuus kytkeytyy hallitusohjelman toteuttamiseen (Salminen 2021, 140). Siten vaikuttavuusarvioinnin tilaaja tai rahoittaja voi pyrkiä vaikuttamaan tuloksiin (ks. Punch 2015, 11). Suomessa sisäministeriö tekee arvion poliisin vaikuttavuudesta (asetus valtion talousarviosta 1243/1992). Kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu, että poliisin toiminta arvioidaan yleensä onnistuneeksi eikä epäonnistumisista juuri raportoida (2006, 156–157).

2 Tutkimuksen viitekehys

Tutkimuksellani on kaksi viitekehystä: kriminologinen arviointitutkimus ja kriminologinen rikollisuuteen kohdistuvien reaktioiden tutkimus. Poliisin tuloksellisuuden arviointi sijoittuu kriminologian arviointitutkimuksen perinteeseen kuuluvien arviointimenetelmien, kuten vaikuttavuusarviointi- ja prosessiarviointimallien sekä niiden välimallin, mekanismeja ja kontekstia korostavan realistisen arvioinnin viitekehukseen. Lopussa tarkastelen poliisin rikollisuuteen kohdistamia toimenpiteitä yhteispystyvyyden sekä pelote- ja tilannetorjuntateorioiden avulla.

2.1 Kriminologinen arviointitutkimus

Kriminologisen arviointitutkimuksen arviointimallit voidaan jakaa vaikuttavuusarviointeihin, prosessiarviointeihin ja realistiseen arviointiin. Vaikuttavuusarviointi korostaa toimenpiteen kausaalisia vaikutuksia lopputulokseen, prosessiarviointi kohdistuu toimintaan ja toimeenpanon arviointiin, ja realistinen arviointi painottaa kontekstin sekä toimenpiteen laukaisemien mekanismien merkitystä lopputulokseen. (Pawson & Tilley 1997; Vedung 2003, 4; Kivivuori ym. 2018, 347–348).

Tässä tutkimuksessa tarkastelen poliisin toimenpiteiden kausaalisia vaikutuksia rikollisuuteen ja subjektiiviseen turvallisuuteen. Tutkimus on osa kriminologian teorioihin perustuvaa arviointitutkimuskenttää, joka tuottaa tietoa rikostorjuntatoimenpiteiden vaikutuksista. Arviointitutkimus on perusta käytännön rikostorjuntamenetelmille, joiden avulla yksittäiset rikostorjuntaprojektit ovat yleistettävissä laajemmiksi strategioiksi (Eck 2017, 45, 57; Engel & Eck 2015, 7; Scott 2017, 30–31). Toimivien menetelmien ohella arvioinnin tavoitteena on paljastaa sellaiset toimenpiteet ja kriminaalipoliittiset ohjelmat, jotka eivät toimi tai jotka toimivat vastoin tavoitteita (Hughes 2006, 155).

2.1.1 Vaikuttavuusarviointi

Vaikuttavuusarviointi selvittää, saavuttivatko toimenpiteet niille asetetut tavoitteet (Tangen 2005, 41). Arvioinnin intressi kohdistuu toiminnan ja tuloksen

väliseen syy-yhteyteen (Weisburd & Majmundar 2018, 34). Julkisen sektorin vaikuttavuusarviointi kohdistuu palveluiden onnistumiseen suhteessa palvelutarpeisiin ja siihen, miten epäonnistumiset on vältetty (Savas 1978, 802). Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi vertaa aikaansaatuja vaikutuksia suhteessa poliittisten päättäjien asettamiin tavoitteisiin ja kansalaisten palvelukokemuksiin (Lumijärvi 2009, 19–20).

Kriminologisen arviointitutkimuksen kohteina ovat tavallisesti rikollisuuden vähentämistoimet ja subjektiivisen turvallisuuden lisäämistoimet (Kivivuori ym. 2018, 347). Poliisin arviointitutkimusten vasteet sisältävät monesti myös hälytystehtävien tai saavutettujen kansalaiskontaktien määriä (Pawson & Tilley 1997, 50–51). Suomessa rikostorjuntatoimenpiteiden vaikuttavuusarvioinnit ovat kohdistuneet lähinnä vankien uusintarikollisuuteen (ks. kohta 1.1).

Vaikuttavuusarvioinnin luotettavuus riippuu muun muassa siitä, miten vahvoja johtopäätöksiä toimenpiteiden kausaali vaikutuksista voidaan tehdä. Tutkimusten näyttöarvoa voidaan arvioida niin kutsutun Maryland-asteikon avulla. Asteikko kuvaa tutkimusasetelmiin perustuvaa näyttötasoa eli toimenpiteen ja tuloksen välisen kausaliteetin vahvuutta. Alin taso kuvaa toimenpiteen ja rikollisuuden välistä korrelaatiota tietyssä ajankohtana. Toiseksi vahvin näyttötaso vertaa rikollisuutta ennen ja jälkeen toimenpiteiden. Kolmas taso mittaa toimenpiteiden kohteen ja verrokkien rikollisuutta ennen ja jälkeen. Neljäs taso vakioi myös muut rikollisuutta selittävät tekijät. Viides eli vahvin taso sisältää vertailukelpoisten yksiköiden arvonnin koe- ja verrokkiryhmiin. (Sherman ym. 1998).

Tom Erik Arnkil ym. (2005) ja Timo Korander (2014) kritisoivat korkean näyttötason tutkimusasetelmia tutkimuskohteen liiallisesta yksinkertaistamisesta, jolloin tutkimuksen piiriin valikoituu vain yksiselitteisesti määriteltävissä olevia kohteita. Kritiikin mukaan koeasetelmia voidaan käyttää vain pelkistetyissä erityistapauksissa yksisuuntaisten vaikutusten mittaamiseen. (Arnkil ym. 2005, 640; Korander 2014, 88–91). Tällaisen tilanteen välttämiseksi tutkimusasetelmissä on kiinnitettävä huomiota kohteiden ja verrokkien valintaan. Julkishallinnon päätöksenteon ja toimenpiteiden kausaalipäätelyn edellytyksenä on kausaliteetin käsitteen eli syy-seuraussuhteen ymmärtäminen ja luotettavan verrokkiryhmän löytäminen. Syy-seuraussuhde tarkoittaa toimenpiteen aiheuttamaa vaikutusta. Verrokki tarkoittaa kohteen kanssa samankaltaista ryhmää tai aluetta, johon ei kohdisteta vastaavia toimenpiteitä. Jos verrokki ei ole uskottava, toimenpiteiden vaikutuksia ei voida selvittää luotettavasti. Luotettavuuden haasteina ovat valikoituminen ja ympäristön vaikutukset tuloksiin. (Nokso-Koivisto ym. 2019). Nämä edellä mainitut haasteet voidaan kuitenkin välttää satunnaistamalla koeasetelma.

2.1.2 Prosessiarviointi

Prosessiarviointi kuvaa tietyn toimenpiteen tai ohjelman tavoitteita ja toimenpiteiden toteutumista. Prosessiarviointi täydentää vaikuttavuusarviointia keskittymällä toimeenpanon laatuun ja siihen onko toteutus suunnitelman mukainen (*implemation integrity*) sekä erittelemällä vaikutuksia laukaisevia mekanismeja. Prosessiarviointi lisää tietoa, miksi jokin mekanismi aktivoitui tai lakkasi toimimasta. Arvioinnin sisältämät tiedonkeruumuodot edesauttavat kausaalisuuteen vaikuttavien mekanismien tunnistamista. Tavallisesti aineisto sisältää toimenpiteiden toteuttajien ja kohteiden käsityksiä, kokemuksia ja tulkintoja tutkittavasta asiasta. (Kivivuori ym. 2018, 348–349).

Yleensä julkishallinnon prosessin keskiössä ovat näytävät tavoitteet, prosessin laadukas ohjaus ja päätöksenteon lainmukaisuus. Arviointi kohdistuu panostettuihin resursseihin ja kuluihin sekä etukäteen määriteltujen proseduurien ja laatumääräysten noudattamiseen. Toisin sanoen arvioidaan sitä, onko prosessi toteutettu niin sanotun hyvän laadun normien puitteissa. Normit voivat koostua johtamiskäytännöistä, työpaikan ohjesäännöistä ja vakiintuneista toimintatavoista. (Vedung 2017).

2.1.3 Realistinen arviointi

Realistisen arvioinnin periaatteet korostavat mekanismin ja kontekstin vaikutuksia tuloksiin. Tavoiteltava tulos syntyy, kun haluttu mekanismi laukeaa siihen kohdistuvan intervention takia. Tällainen voi olla esimerkiksi poliisin läsnäolon laukaisema pelotevaikutus, joka vähentää potentiaalisen rikosentekijän motivaatiota toteuttaa rikos lisääntyneen kiinnijäämisriskin vuoksi. Mekanismi vaikuttaa muutettavaan säännönmukaisuuteen, kuten rikostasoon. Vaikutus on riippuvainen kontekstista eli toimintaympäristöstä tai olosuhteesta, jossa mekanismi joko laukeaa tai ei laukea. Konteksti voi liittyä erilaisiin aikoihin tai paikkoihin, kuten vuoden tai vuorokauden aikoihin, pieniin tai isoihin paikkoihin, yhteisöihin, joissa vallitsee toisistaan poikkeavia arvoja, normeja ja sääntöjä tai jotka eroavat toisistaan väestö- ja ikärakenteiltaan. Epäsuotuisissa olosuhteissa mekanismi ei laukea tai sen vaikutukset tavoiteltavaan tulokseen ovat vaatimattomat. Kontekstiin vaikuttaa myös vaihteleva määrä ylimääräisiä mekanismeja, joiden osuus lopputulokseen pyritään tunnistamaan. (Pawson & Tilley 1997, 60, 69–71).

2.2 Kriminologian teoreettiset traditiot

Seuraavaksi tarkastelen poliisitoiminnan vaikuttavuutta pelote- ja tilannetorjuntateorian sekä sosiaalisen epäjärjestyksen teoriasta johdetun

yhteispystyvyyden teorian viitekehyksessä. Tässä yhteydessä poliisin toimintamallit valvonta- ja yhteistyömallit ovat kriminologian teorioiden operationalisointeja, joiden avulla kuvataan toimenpiteiden vaikutusmekanismeja ja niiden toimivuutta.

Rationaalisen valinnan teoria ja rutiinitoimintojen teoria ovat keskeisiä poliisin toimintakäytäntöjä muokkaavia teorioita. Niiden mukaan yksilö arvioi etukäteen teosta seuraavia hyötyjä ja haittoja. Valistusfilosofit Cesare Beccaria ja Jeremy Bentham ajattelivat 1700-luvulla, että ihminen tavoittelee toiminnallaan maksimaalista hyötyä ja minimaalisia tappioita (ks. Becker 1986). Tästä lähtökohdasta Derek Cornish ja Ronald Clarke kehittivät varhaista klassista kriminologiaa edustavan teorian siitä, miksi ihmiset syyllistyvät tai jättävät syyllistymättä rikoksiin. Rationaalisen valinnan teorian mukaan ihminen toimii tietoisesti päättäessään rikoksen tekemisestä. Moraalisääntöihin sitoutumattomuus ja itsekontrollin puute johtaa tilanteeseen, jossa yksilö joko noudattaa tai rikkoo lakia arvioituaan ensin rikoksesta saatavia hyötyjä ja riskejä. Hyötyjä voivat olla raha tai jokin muu etuus, ja vastapainona riski jäädä rikoksesta kiinni sekä saada siitä rangaistus. Vaa'assa painavat yhtäältä rikoksesta saatava hyöty ja toisaalta aiempiin kokemuksiin perustuva arvio kiinnijäämisriskin todennäköisyydestä ja seuraamuksen ankaruudesta. (ks. Cornish & Clarke 2014; Kivivuori 2018, 227–231).

Lawrence Cohen ja Marcus Felson kehittivät rikollisuuden selitysmallin, joka pyrkii avaamaan rikoksille otollisia olosuhteita. Tämän niin ikään varhaiseen klassiseen kriminologiaan kuuluvan rutiinitoimintojen teorian mukaan rikokset ja häiriöt keskittyvät paikkoihin, joissa rikoksenteijä ja uhri kohtaavat todennäköisimmin. Rikos tapahtuu, kun motivoitunut rikoksenteijä kohtaa sopivan uhrin ilman valvontaa. Mikäli jokin näistä kolmesta elementistä puuttuu, rikos ei todennäköisesti tapahdu. Toisin sanoen muutos missä tahansa elementissä vähentää rikollisuutta. Sopiva rikoksenteekokohde voi olla anastettava tavara, rikottava esine tai eteen osuva ihminen. (Cohen & Felson 1979, 602–605). Jos rikoksia tarkastellaan poliisin hälytystehtävien paikantumisen avulla, havaitaan että samanlaiset elämäntyyliä ja rutiininomaiset liikkumistottumukset yhdistävät sekä rikoksenteijöitä että uhreja. Suurin osa poliisin tietoon tulleista rikoksista paikantuu muutaman prosentin alalle kaupunkien pinta-alasta (Sherman ym. 1989; Weisburd 2014). Tällaisia ovat muun muassa sosioekonomisesti heikot asuinalueet, tietyt katuosoitteet, joukkoliikenneasemat, puistot ja sairaalat. (Akers & Sellers 2009, 38; Vogel & South 2016).

2.2.1 Peloteteoria

Kiinnijäämisen pelko on rationaalisen valinnan ja rutiinitoimintojen teorian ulkoista kontrollia kuvaava mekanismi. Itsekontrollin sijaan pelko seuraamuksen

konkretisoitumisesta saa yksilön luopumaan rikoksenteosta. Reaktio valvonnan läsnäoloon viittaa ihmisen tietoiseen valintaan päättäessään rikoksen tekemisestä. (Weisburd & Majmundar 2018, 52; Kivivuori 2018, 220). Pelotevaikutuksen taustalla on varhaisen klassisen kriminologian oletus siitä, että ihmiset toimivat rationaalisesti päättäessään rikoksen tekemisestä tai sen tekemättä jättämisestä (Akers 2017).

Rationaalisen valinnan teoria olettaa, että rikosentekoon motivoitunut yksilö syyllistyy rikokseen vain, mikäli rikoksesta saatavat hyödyt ovat suuremmat kuin siitä seuraavat haitat (ks. Nagin & Paternoster 1993; Akers 2017). Rikosta ei siis tapahdu, mikäli yksilö tiedostaa kontrollin läsnäolon ja pelkää, että rikoksesta jää kiinni ja siitä seuraa välittömästi sekä varmasti rangaistus. Rikoksia voidaan ennaltaehkäistä lisäämällä kiinnijäämisriskiä, nopeuttamalla rikosprosessia ja koventamalla rangaistuksia. (Akers 2017; Weisburd & Majmundar 2018, 52; Kivivuori 2018, 220). Tässä kohdassa on hyvä huomioida, että kiinnijäämisriski on laajempi kuin vain poliisin toimintaan liittyvä käsite. Kiinnijäämisriskiä voidaan kuitenkin korottaa lisäämällä poliisien lukumäärää ja näkyvyyttä (Pike 1985, 133–134). Lisäksi teoria olettaa, että kokemus seuraamuksesta vaikuttaa rikoksen uusimisriskiin (Kivivuori 2018, 220).

Rationaalisen valinnan teoriaa on kritisoitu siitä, että se yksinkertaistaa liikaa rikollisuuden taustalla olevia syitä. Siten myös peloteteorian rikoksia vähentävä vaikutus on kohdannut kritiikkiä. Esimerkiksi Piliavin ym. (1986) eivät löytäneet tutkimuksessaan tukea pelotteen rikoksia vähentävästä vaikutuksesta. Heidän mukaansa ulkopuolinen kontrolli ei vaikuta niiden yksilöiden rikoskäyttäytymiseen, joilla on heikko itsekontrolli. Uudempien tutkimusten mukaan kontrollin tiivistymisellä on kuitenkin havaittu yhteys rikosten vähenemiseen länsimaissa eli ns. *crime drop* -ilmiöön (Van Dijk ym. 2012; Farrell ym. 2014; Farrell & Birks 2018). Yleisesti ihmiset ovat tietoisia kiinnijäämisen mahdollisuudesta ja rikoksesta seuraavasta rangaistuksesta. Potentiaaliset rikosentekijät reagoivat herkemmin lainvalvonnan kuin rangaistusten ankaruuden vaihteluun. Tämä ei välttämättä päde niiden yksilöiden kohdalla, joiden kyky hahmottaa kiinnijäämisriskin olemassaolo on heikentynyt. (Apel 2022; ks. myös Loeffler & Nagin 2022). Tähän aiheeseen palataan tarkemmin osajulkaisujen päätuloksissa.

2.2.2 Tilannetorjuntateoria

Rikosten tilannetorjunta on rationaalisen valinnan ja rutiinitoimintojen teorioista johdettu tiettyyn aikaan ja paikkaan kohdennettu rikosentorjuntamalli. Tilannetorjuntateorian keskiössä ovat rikosentekotilanteet ja niihin välittömästi vaikuttavat tekijät (Mayhew ym. 1976). Peloteteorian lailla myös tilannetorjuntateorialla on yhteys rationaalisen valinnan ja rutiinitoimintojen

teorioihin. Rikokset kasaantuvat tiettyihin paikkoihin, koska sekä rikosentekijät että uhrin noudattavat samankaltaisia liikkumisrutiineja. Yksilö ei ajaudu rikosentekoon olosuhteiden pakosta, vaan tilaisuus houkuttelee rikokseen. Rikos tapahtuu, kun etukäteen tehdyt suunnitelmat ja laskelmat sopivista rikosentekopaikoista kytkeytyvät eteen aukeaviin rikostilaisuuksiin. Siten tilannetorjunta kohdistuu olosuhteisiin, jossa rikosentekijän arvellaan toteuttavan suunnitelmansa ja jossa kiinnijäämisen riski on pieni. (Cornish & Clarke 2014, 2–6).

Teoria olettaa, että rikollisuutta voidaan vähentää rajoittamalla rikoksille myönteisiä olosuhteita. Onnistunut tilannetorjuntatoimenpide perustuu rikosalttiiden paikkojen ominaispiirteiden tunnistamiseen ja sopiviin yksilöllisiin ratkaisuihin. Toimenpiteillä vaikutetaan rikosentekoa edistäviin fyysisiin tai psyykkisiin tilannetekijöihin eli rikosentekotilaisuuksiin. (Felson & Clarke 1998, 14–23; Schneider 2010, 45). Esimerkiksi Mitre-Bercerril ym. (2022) tekemän satunnaistettuun koeasetelmaan perustuvan tutkimuksen mukaan valaistuksen parantamisella voidaan lisätä kiinnijäämisriskiä ja siten vähentää rikollisuutta.

Tilannetorjuntateoriaa on kritisoitu toimenpiteiden rajallisuudesta, rikollisuutta selittävien taustateorioiden yksinkertaistamisesta ja juurisyiden sivuuttamisesta (Weisburd ym. 2006, 579–581; ks. myös Piliavin ym. 1986, 114). Juurisyiden sijaan tilannetorjuntatoimenpiteet kohdistuvat lähinnä syrjäytymisen, käytöshäiriöiden tai päihteidenkäytön ilmentymiin (ks. Wortley 2010). Kritiikin mukaan tilannetorjuntatoimenpiteet eivät vähennä rikollisuutta, vaan johtavat rikosten korvautumiseen. Toimenpiteiden aiheuttamat rikosentekoajan, -tekotavan, -kohteen, -paikan, -lajin tai -tekijän vaihtuminen on keskeinen rikostorjunnan vaikuttavuutta haastava kysymys. (Repetto 1976, 167; Barr & Pease 1990, 279; Kivivuori 2013).

Toisaalta Felson & Clarke esittävät, että tilannetorjuntatoimenpiteet eivät välttämättä johda rikosten siirtymiseen, vaan parhaimmillaan toimenpiteet vähentävät myös lähiympäristön rikollisuutta. Heidän mukaansa rikosentekijöiden on vaikea muuttaa tiettyyn aikaan ja paikkaan sidoksissa olevia liikkumistottumuksiaan. Siten rikokset eivät automaattisesti siirry muualle, vaan rikosentorjuntatoimenpiteet levittävät hyötyjä myös lähiympäristöön. (Felson & Clarke 1998, 25–30).

2.2.3 Yhteispystyvyyden teoria

Kolmas tutkimuksessa tarkasteltava rikostentorjuntateoria, yhteispystyvyyden teoria (*collective efficacy*) selittää sosiaalisen koheesion ja sosiaalisen kontrollin vaikutuksia yhteisön tai asuinalueen rikollisuuteen ja hyvinvointiin (ks. Sampson ym. 1997, 918–924). Yhteispystyvyys edellyttää keskinäistä luottamusta sekä jaettua näkemystä asuinympäristön ongelmista sekä varmuutta siitä, että

tarvittaessa naapurilta tai poliisilta saa apua. (Sampson 2012, 127, 152). Yhteispystyvyyden teoria on johdettu sosiaalisen epäjärjestyksen teoriasta (*social disorganization*). Sen mukaan köyhyys, etninen monimuotoisuus ja ihmisten liikkuvuus murentavat asuinalueiden ja yhteisöjen sosiaalista järjestystä. Epäjärjestys ja rikollisuus eivät johdu ihmisten epänormaaliudesta, vaan sosioekonomisesti heikoista asuinalueista, alhaisesta koulutus- ja työllisyysasteesta, arvojen murenemisestä ja heikosta sosiaalisesta kontrollista. (Sampson ym. 1989, 774–802; Akers & Sellers 2009, 177–178).

Sosiaalisen koheesion merkitystä rikosten ennaltaehkäisemisessä on ryhdytty painottamaan laajemmin eri turvallisuuspoliittisissa linjauksissa ja toimeenpanostrategioissa (Crawford 2009, xv). Niiden mukaan yhteiskunnan tulee edistää sosiaalista koheesiota, sosioekonomista vaurautta, huolehtia lasten ja perheiden tuesta sekä ehkäistä haavoittuvien yhteisöjen syrjäytymistä ja rikollisuutta (Schneider 2010, 182–183).

Vahva sosiaalinen yhteisöllisyys ja sosiaalinen kontrolli voi jossain tapauksissa myös ylläpitää rikollisuutta tai lisätä sitä. Tiivis yhteisö voi elää muusta yhteiskunnasta eristyneenä ja suhtautua vihamielisesti valtavirtaa edustavia viranomaisia kohtaan. Tällaisia ovat tavallisesti rikollinen alamaailma, mutta myös tietyt sisäänpäin kääntyneet uskonnolliset yhteisöt ja suvut. (Sampson 2012, 150–151).

3 Keskeiset käsitteet

Tämä luku sisältää tutkimuksen kannalta kolme keskeistä käsitettä: poliisi, rikollisuus ja turvallisuus. Ensin tarkastelen poliisin rikoksia ehkäisevää roolia ja toimintamalleja. Sen jälkeen siirryn rikollisuuden ja turvallisuuden määritelmiin ja niiden kuvaamiseen liittyviin yhteiskunnallisiin ja metodologisiin haasteisiin.

3.1 Poliisin valvonta- ja yhteistyömallit

Poliisi tarkoittaa yleisesti suvereenin valtion lainvalvontaorganisaatiota, joka käyttää lakiin perustuvaa toimeenpanovaltaa valtioalueella. Käsitteen alkuperä kytkeytyy kreikankieliseen sanaan "*polis*", joka merkitsee kaupunkia tai järjestäytyntä yhteiskuntaa. Siitä johdettu latinankielinen termi "*politia*" tarkoittaa kansalaista ja ranskankielinen "*polir*" hyvän järjestyksen ylläpitoa. (Devroe ym. 2017, 24). Suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa poliisi määritellään instituutioksi, joka pitää yllä turvallisuutta ja torjuu vaaraa viimekädessä käsky- ja pakkovallan avulla. Käsite poliisi voi tarkoittaa joko poliisiorganisaatiota, yksikköä tai poliisihenkilöä. Toiminta jakautuu hälytystoimintaan, rikostorjuntaan, lupahallintoon ja virka-aputehtäviin. (Helminen ym. 2012, 2–4).

Poliisilain mukaan poliisin tehtävinä ovat oikeusjärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen (Poliisilaki 872/2011). Vaikka poliisi on pakkovaltaan nojaava kontrollimekanismi, sen yhteiskunnallinen rooli vaihtelee ajassa ja paikassa (ks. Williams 2006, 299). Suomalaisen poliisitoiminnan juuret ovat autonomian ajan Turussa ja Helsingissä. Sitä ennen kaupunkien järjestyksenpito kuului sotilaille ja palovartijoille. Poliisi rakentui teollistuvasta Lontoosta vaikutteita saaneen Ruotsin mallin perustalle. (Ossa 1966; Furuheggen 2004, 54–55).¹ Lontoon poliisitoiminnan periaatteiden mukaan (*Peel's Principles*) rikosten ja järjestyshäiriöiden ennaltaehkäisy on vaihtoehto sotilaallisille ja repressiivisille toimille sekä ankarille rangaistuksille. Poliisin legitimeetti riippuu kansalaisten hyväksynnästä ja yhteistyö vähentää tarvetta käyttää fyysistä voimaa. Kansalaiset

¹ Lisäksi Suomen poliisitoiminta sai vaikutteita Saksasta ja Venäjältä

ovat lain edessä tasavertaisia huolimatta heidän varallisuudestaan tai sosiaalisesta asemastaan. Vaikuttavuuden mittarina ovat rikollisuuden ja epäjärjestyksen taso, ei niiden vähentämiseksi valittujen keinojen näkyväksi tekeminen. (Lentz & Chaires 2007, 71–73; Emsley 2014, 12–13).

Nykyaikaisesta poliisitoiminnasta käytetään ennakoituihin ja rikosten ehkäisyyn viittaavia termejä, kuten *community policing*, *evidence-based policing*, *hot spots policing*, *intelligence-led policing*, *order maintenance-policing*, *predictive-policing*, *problem-oriented policing* tai *preventive policing* (Scott 2017, 27). Bruggemanin ym. (2007) mukaan preventiivinen poliisitoiminta tarkoittaa tilannesidonnoisia, erilaisien turvallisuusongelmien ja rikollisuuden välittömiin syihin kohdennettuja toimenpiteitä haittavaikutusten vähentämiseksi. Piken (1985, 149–153) mukaan preventioon sisältyy poliisin proaktiivinen toiminta, kuten partiointi, neuvonta, rikosten selvittäminen ja muiden viranomaisten korjaavat toimenpiteet. Käsite proaktiivinen poliisitoiminta on peräisin Albert J. Reiss Jr:n ja David Borudan poliisiorganisaatioita koskevista tutkimuksista, joissa proaktiivinen poliisityö määritellään reaktiivisen vastakohtaksi. Reaktiivisuudella he tarkoittavat kansalaisten avunpyyntöihin vastaamista. (Weisburd & Majmudar 2018, 20; ks. myös Van Dijk A. ym. 2015).

Suomalaisen ennaltaehkäisevän poliisityön juuret ovat 1930-luvulla, jolloin vapaa-ajalla olevat poliisit luennoivat koululaisille liikenneturvallisuudesta. Heidän tavoitteenaan oli ehkäistä nuorten rikoksia ja tapaturmia ennakolta sekä parantaa suhteita nuorisoon. 1960–1970-luvuilla ennaltaehkäisevä toiminta mainittiin erilaisissa poliisitoimintaa koskevissa mietinnöissä ja strategioissa. Samalla poliisijohto hyväksyi toiminnan osaksi alue- ja korttelipoliisien työtä. Sisäasiainministeriön vuoden 1979 mietinnössä ennaltaehkäisevä poliisitoiminta määriteltiin "*pyrkimyksenä vaikuttaa ennakolta ihmisen käyttäytymiseen sekä edistää yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle myönteisiä asenteita*". Vaikka toiminnan keskiössä oli viranomaisyhteistyö, niin myös tehokas valvonta ja rikostutkinta määriteltiin ennaltaehkäiseviksi toimintamuodoiksi. (Sisäasiainministeriön mietintö 1979, 31).

Viime vuosikymmenten aikana poliisin rooli on muuttunut lainvalvojasta osaksi monimuotoisia turvallisuusalan verkostoja, jossa viranomaiset, kaupalliset toimijat ja kansalaisaktiivit toimivat yhteistyössä turvallisuuden lisäämiseksi (Fleming & Wakefield 2009, 232–233; Devroe ym. 2017, 24–25). Helmisen ym. (2012, 215–217) mukaan rikoksiin, järjestyshäiriöihin ja onnettomuuksiin voidaan vaikuttaa etukäteen suuntaamalla niihin poliisin toimenpiteitä, kuten valvontaa, oikeuskasvatusta, suojausneuvontaa, alue- ja lähipoliisitoimintaa, nuorisotoimintaa sekä osallistamalla sidosryhmäyhteistyöhön, hankkeisiin ja kampanjoihin.

Tässä tutkimuksessa poliisin rikoksia vähentävää ja turvallisuutta lisäävää roolia lähestytään Weisburdin & Majmudarin (2018, 30) käyttämän

proaktiivisen poliisitoiminnan käsitteen näkökulmasta. Proaktiivinen poliisityö tarkoittaa mitä tahansa poliisitoiminnallista strategiaa tai toimintatapaa, jonka yksi tai useampi tavoite on rikosten ja häiriöiden vähentäminen tai ennaltaehkäiseminen, ja joka ei ole luonteeltaan reaktiivista meneillään olevan rikoksen paljastamista tai jo tapahtuneen rikoksen syytteeseen saattamista. Seuraavaksi tarkastelun kohteena ovat neljä määritelmän täyttävää ja tutkimuksen kannalta keskeistä poliisitoimintamallia; yleisvalvonta, kohdennettu valvonta, ongelmakeskeinen toimintamalli ja yhteisöpoliisimalli.

Yleisvalvonta. Kadulla partioiva poliisi kuvastaa viralliskontrollin läsnäoloa julkisessa tilassa. Kontrolli kohdentuu yleensä paikkoihin, joihin kasaantuu tavallista enemmän rikoksia (Braga ym. 2014). Tällaisia ovat joukkoliikenneasemat, kauppakeskukset, ravintoloiden edustat ja tietyt puistot (Kortteinen ym. 2001, 321). Poliisin yleisvalvonnan tarkoitus on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen eli niin kutsutun normaalin tilan säilyttäminen julkisilla paikoilla. Yleisvalvonta tarkoittaa ennalta määräämättömään paikkaan tai ihmisryhmään kohdistettavaa seurantaa ja tarkkailua, joka voi tapahtua joko aistihavainnoin tai teknisen laitteen avulla. Yleisvalvonta on poliisin tavallisin valvontamuoto, joka oikeuskirjallisuudessa luetaan osaksi ennalta estävää toimintaa (Helminen ym. 2012, 220). Se on osa primääristä rikosentorjuntaa, jossa poliisin läsnäoloa lisäämisellä pyritään vähentämään julkisten paikkojen rikoksia ja häiriötä. Yleisvalvonta sisältää tavallisesti jalka-, polkupyörä- tai autopartiointia, mutta nykyään myös tietoverkkovalvontaa.

Kohdennettu valvonta. Kohdennetulla valvonnalla tarkoitetaan ihmisten liikkumistottumuksiin perustuvaa sekundaarista rikostorjuntaa. Se on yleisvalvontaan verrattuna suunnitelmallista ja etukäteisanalyysiin perustuvaa tiettyihin paikkoihin ja potentiaalisiin rikosentekijöihin kohdennettua valvontaa rikoksen ennalta estämiseksi (Rosenfeld ym. 2014).

Yhteistyöhön perustuvia poliisin menetelmiä ovat *ongelma- ja yhteisökeskeiset mallit*. 1990-luvun Yhdysvalloissa kiinnitettiin aiempaa enemmän huomiota rikollisuusilmiöiden ennaltaehkäisyyn. Ennakoiva, paikalliset olosuhteet huomioiva ja yhteistyöhön perustuva ongelmakeskeinen poliisitoimintamalli kehitettiin vastapainoksi jälkikäteen reagoivalle hälytystoiminnalle ja rikostutkinnalle. (Braga 2008, 6). Herman Goldsteinin kehittämän ongelmakeskeisen poliisitoimintamallin (*problem-oriented policing*) lähtökohdat olivat perinteiseen poliisitoimintaan kohdistuneessa kritiikissä. Rikostutkinnan sijaan ongelmakeskeinen poliisitoimintamalli keskittyy rikoksia ehkäisevään yhteistyöhön muiden viranomaisten, yhteisöjen ja yksityissektorin kanssa. (Scott 2017, 28–32; Maxfield ym. 2017, 64). Toiminta perustuu yhteisöjen osallistamiseen niitä koskevien ongelmien ratkaisuun. Ongelmakeskeisyys tai pikemminkin ratkaisukeskeisyys painottaa toiminnallisten tavoitteiden sijaan

vaikuttavuutta, joka huomioi toimintaympäristön ominaispiirteet ratkaisun löytämiseksi. Tilannesidonnainen ratkaisumalli kokoaa samankaltaiset rikokset tai järjestyshäiriöt yhteen analyysia ja ratkaisua varten. Onnistunut lopputulos voi sisältää ongelman poistumisen, asukkaiden turvallisuuden tunteen lisääntymisen tai rikosten ja häiriöiden vähenemisen. (Goldstein 1990, 32–36).

Iso-Britanniassa ja Yhdysvalloissa kehitetyn yhteisökeskeisen poliisitoiminnan (*community policing*) tarkoituksena on osallistaa asuinalueiden asukkaat ja yhteisöt turvallisuustyöhön asuinalueiden turvallisuuden ja viihtyvyyden lisäämiseksi (Tilley 2008, 95–96). Termillä *community* viitataan kriminologiseen aluenäkökulmaan, jossa tietyllä asuinalueella tai yhteisöllä on poliisitoimintaan kohdistuvia odotuksia (Weisburd & Majmundar 2018, 212–215). Community policing -käsitteen määrittäminen on haastavaa, sillä toiminta voidaan nähdä samaan aikaan filosofiana, politiikkana, strategiana tai toimintamallina (Virta 1998, 67). Yleisesti se tarkoittaa yhteisöjen roolia korostavaa poliisitoimintaa, jossa poliisi lisää yhteisön koheesiota aktivoimalla ihmisiä toimimaan oman turvallisuutensa eteen esimerkiksi sosiaalisen kontrollin keinoin (ks. Skogan 2008, 43; ks. myös Adams ym. 2005; Lombardo & Donner 2018).

Tässä tutkimuksessa *community policing* -mallista käytetään termiä yhteisöpoliisi. Termillä tarkoitetaan yhteisöjen roolia korostavaa rikostorjuntamenetelmää, jossa poliisi toimii aktiivisesti yhteisöjen, kuten asuinalueiden asukkaiden turvallisuuden, elämänlaadun ja koheesion parantamiseksi. Yhteisöpoliisitoiminta on erilaisissa verkostoissa ja yhteisöissä tehtävää primääri- ja tertiäritason ennaltaehkäisevää työtä, jonka tavoitteena on vähentää riskiä, pelkoa tai uhkaa siitä, että yhteisön turvallisuus vaarantuu.

3.2 Rikollisuus

Rikos on teko tai laiminlyönti, joka on laissa säädetty rangaistavaksi (Henry 2006, 78).² Rikosten vähentäminen tarkoittaa mitä tahansa keinoa, jolla määrällisesti mitattua rikollisuutta voidaan vähentää. Se voidaan myös määritellä kriminologiseksi lähestymistavaksi, joka korostaa rikollisuuden mittaamista ja vaikuttavuuden arviointia. (Follet 2006, 87–88). Rikollisuuden vähentämisen lähtökohdانا ovat rikollisen käyttäytymiseen liittyvien asenteiden ja elämäntavan muuttaminen (Savolainen 2006, 242).

² Suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa rikos on määritelty tunnusmerkistön mukaiseksi syyllisyyttä osoittavaksi teoksi tai laiminlyönniksi (Honkasalo & Ellilä 1966). Rikoslain kokonaisuudistuksen periaatteiksi nostettiin rikosoikeuden käyttöä koskevien keskeisten oikeusvaltioperiaatteiden täyttyminen. Tällaisia olivat muun muassa laillisuusperiaate sekä syyntakeisuutta ja rikosoikeuden vastuuikäraja koskevat periaatteet (Lappi-Seppälä ym. 2022, 48–60).

Rikos on keskeinen poliisin työtä määrittävä teko. Rikostorjunta tarkoittaa mitä tahansa tekoa tai tekniikkaa, joka tähtää lainvastaisista teoista koituvien haittojen vähentämiseen. Rikospreventiot jaetaan primääri-, sekundääri-, ja tertiääripreventioihin. Primääripreventiolla ei alun perin tarkoitettu rikosten ennaltaehkäisyä, vaan kansalaisten hyvinvoinnin edistämistä, kuten koulutus-, sosiaali- ja terveystalveluiden tuottamista. Vasta myöhemmin sitä alettiin tarkastella myös rikoksia ennaltaehkäisevästä näkökulmasta. Sekundääripreventio kohdentuu potentiaaliseen rikoksenteikijään. Sen rikoksia ehkäisevä näkökulma liittyy yksilön sosiaalisten ongelmien ratkaisuun. Tertiääripreventiolla pyritään vähentämään rikosten uusimisriskiä. (Crawford 2009, 2–3). Van Dijk & De Waard (1991, 485) lisäsivät preventiotasoihin kolme interventiokohdetta: tekijä, uhri ja tilanne. Kaksi ensimmäistä liittyy sosiaaliseen preventioon ja kolmas rikosten tilannetorjuntaan. Rikosten ennaltaehkäisy on tasapainottelua rikosoikeusjärjestelmän ja sosiaalipolitiikan tarjoamien keinojen välillä.

Tyypillisimpiä poliisitoiminnan vaikuttavuuden tarkastelukohteita ovat muutokset tilastoidussa rikollisuudessa (Engel & Eck 2015, 2). Se on mittari, jolla perustellaan muun muassa poliisin määrärahoja (Heinonen 2013, 134). Tilastoihin kertyy vain viranomaisen tietoon tulleet rikokset. Ulkopuolelle jäävää osaa kutsutaan piilorikollisuudeksi. Kokonaisrikollisuuden tasosta saadaan tietoa kyselytutkimusten avulla. (Kivivuori ym. 2018, 29–30). Todellisuudessa rikoksia tapahtuu siis paljon tilastoituja enemmän, sillä rikoksia ei yleensä joko havaita tai niistä ei ilmoiteta poliisille (Maxfield ym. 2017, 75). Tilastoidun rikollisuuden tasoon vaikuttavat rikoslain muutokset, ihmisten alttius ilmoittaa rikoksista poliisille, rikoskontrollin kohdentaminen ja tehokkuus sekä poliisin kirjaamiskäytännöt. (Kivivuori ym. 2018). Mikäli poliisilla olisi käytössään luotettavaa ja ajantasaista tietoa kokonaisrikollisuuden tasosta, moni tässä tutkimuksessa esiin nouseva rikollisuuden mittaamiseen liittyvä ongelma olisi vältettävissä.

Ilmoittamisaktiivisuus vaikuttaa rikostilastoihin. Ihmisten taipumus ilmoittaa rikoksen uhriksi joutumisesta kuitenkin vaihtelee, sillä rikollisuutta joko siedetään, tuetaan, vähätellään tai sitä vastaan taistellaan erilaisin keinoin (Pawson & Tilley 1997, 50–51). Kun vuonna 1980 vain joka kolmas kotitalouksiin ja yksityishenkilöihin kohdistunut omaisuusrikos ilmoitettiin poliisille, niin vuonna 2003 luku oli jo puolet. Ilmoitusalttiuteen vaikuttavat rikosten vakavuus, kuten pahoinpitelyvammojen suuruus tai anastetun omaisuuden arvo, vakuutusten kattavuus, ilmoittamisen helppous, rikollisuutta koskevat asenteet ja arvio poliisin rikostenselvityskyvystä. (Aaltonen ym. 2017, 112; Kääriäinen 2017, 50–51).

Rikollisuuden todellista tasoa on vaikea hahmottaa, sillä rikosuhritytely ja poliisin tilastot mittaavat eri asioita (Office for National Statistics 2018, 37–38).

Eniten piilorikollisuutta on lievissä omaisuus- ja väkivaltarikoksissa sekä seksuaalirikoksissa. Terveys- ja hyvinvointilaitoksen kouluterveyskyselyn mukaan tuhansia suomalaisia peruskoulu- ja lukioikäisiä joutuu vuosittain toistuvien seksuaalirikosten uhriksi, kun tilastokeskuksen tietojen mukaan poliisille ilmoitetaan vuosittain noin 2000 seksuaalirikosta (www.thl.fi). Väkivallasta ilmoittamiseen vaikuttavat uhrin ikä, sosiaalinen status, tekijän tuttuus ja konteksti. Nuoret ilmoittavat uhriksi joutumisen harvemmin kuin keski-ikäiset ja tuntemattoman tekijän aiheuttamat tapaukset ilmoitetaan useammin kuin tuttujen väliset teot. (Heiskanen 2002, 177). Lisäksi suurissa kaupungeissa väkivalta tulee herkemmin ilmi kuin maaseudulla (Tuominen 1999, 23). Heikko epävirallinen kontrolli, sosiaalisen koheesion puute ja rikosten uhrien sosiaalinen heikko asema nostavat ilmoittamiskynnystä. Tämä voi johtaa myös epäkohtaan julkisten palvelujen saavutettavuudessa. (Baumer 2002, 604; Goudriaan ym. 2005, 737–738).

Viranomaistoiminnan painotukset vaikuttavat tietoon tulleiden rikosten määriin. Suurin osa poliisin toimenpiteistä kohdistuu poliisille näkyviin rikoksiin, kuten niin kutsuttuihin katurikoksiin. Tietojärjestelmiin kertynyt tieto rikollisuudesta vaikuttaa siihen, mihin poliisi kiinnittää huomiota. Kontrollin avulla rikollisuutta paljastuu ja tilastoituu enemmän, jolloin tilastoitu data vinoutuu ja valvonnan kohde voi joutua entistä tiukemman valvonnan kohteeksi. Onkin paradoksaalista, että tehokkaan rikoskontrollin tulokset näkyvät ainakin ensin tilastoidun rikollisuuden lisääntymisenä, ei sen vähentymisenä. (Ks. Maxfield ym. 2017, 76).

Viranomaisten kirjaamiskäytäntöjen muutokset vaikuttavat rikostilastoihin (Maxfield ym. 2017, 75). Eniten vaihtelua on väkivalta- ja seksuaalirikoksen kirjaamiskäytännöissä. Tämä johtuu ensisijaisesti rikoksia koskevista lakimuutoksista ja poliisin toimintatapoja muokkaavista ohjeistuksista. (Maguire & McVie 2017, 168–172). Juntusen (2015, 231) mukaan Suomen poliisin viimeisten vuosikymmenten aikana tekemät henkilöstöön, työmenetelmiin ja -välineisiin liittyvät muutokset ovat vaikuttaneet tilastoidun rikollisuuden karttumiseen. Samankaltaisia huomioita on tehty Lontoon ja Walesin poliisin rikostilastojen ja uhrikyselyjen vertailussa. Siinä poliisin keräämä data on alitilastoitua kaikissa rikostyypeissä, ja tilastomuutokset selittyvät pitkälti poliisin kirjaamistavan muutoksilla. (Office for National Statistics 2018, 37–38).

3.3 Turvallisuus

Englanninkielinen sana "*secure*", turvallisuus juontuu latinan kielen sanasta "*securitas*" tai "*securus*", joka tarkoittaa "ilman huolia, ahdistusta tai kipua". Turvallisuudella voidaan tarkoittaa yksilön hyvinvointia tai poliittista olosuhdetta, kuten kansallista turvallisuutta tai sosiaaliturvaa edistävää rakennetta. Toisinaan

sillä tarkoitetaan olotilaa, jossa yksilö voi olla suojassa pelolta, vaaralta, riskiltä, ahdistukselta tai köyhyydeltä. (Virta 2006, 371). Aikoinaan turvallisuudella tarkoitettiin lähinnä valtion suvereniteetin suojaamista ulkoisilta uhilta. Nykyään turvallisuudella voidaan tarkoittaa globaalia, kansainvälistä, yhteistyöhön liittyvää tai inhimillistä turvallisuutta. Turvallisuuden heikkenemisestä on tullut peruste lisätä ennaltaehkäisevää rikoskontrollia sekä keino hankkia poliittista kannatusta ja resursseja. (Zender 2009, 284).

Turvallisuus määrittää poliisin toimintakenttää. Turvallisuus kuvaa yhteiskunnan niin kutsuttua normaalia tilaa, jonka säilyttämiseen pyritään poliisilain säännösten avulla (Helminen ym. 2012, 217).³ Poliisilaisissa määritellyllä turvallisuudella tarkoitetaan lähinnä fyysistä turvallisuutta ja omaisuuden suojaa (Virta 1998, 24). Turvallisuuden ylläpitäminen tarkoittaa yhteiskuntaa uhkaavien tekojen torjumista sekä perus- ja ihmisoikeuksien suojelemisesta (Helminen ym. 2012, 67). Käsitettä lähestytään ensisijaisesti turvaa tarvitsevan, kuten rikoksen uhrin tai neuvoo tarvitsevan kansalaisen näkökulmista (Lumijärvi 2003, 150–151).

Turvallisuuden subjektiivinen ulottuvuus liittyy turvallisuuden tunteeseen (Zender 2009, 284). Se voidaan nähdä myös sosiaalipsykologisena lähestymistapana turvallisuuteen, jolloin se liittyy todennäköisyyslaskelmointiin turvallisista ajoista ja paikoista. Turvattomuus voi olla voimakas ja monitahoinen tunne, joka koostuu tiettyyn paikkaan tai tilanteeseen yhdistetyistä epämiellyttävistä kokemuksista, havainnoista, tiedoista tai kuvitelmista. Tunne voi olla niin voimakas, että se johtaa kyseisen paikan välttelyyn. (Zani ym. 2001, 486–488). Rikoksen pelko on turvallisuuden tunteeseen liittyvä luonnollinen tunnereaktio, joka auttaa ihmisiä tunnistamaan ja välttämään väkivaltaisia tilanteita. Se voi olla joko kokemuksellista, ilmaisevaa tai median välittämää (Kivivuori ym. 2018, 257). Vaikka monilla ei ole henkilökohtaisia kokemuksia väkivallasta, heidän tutuillaan voi olla tai niistä on luettu mediasta. Pahimmillaan pelko rajoittaa liikkumistottumuksia tai haittaa sosiaalisia kontakteja. Vaikka suoria uhrikokemuksia on paljon vähemmän kuin epäsuoria, niin pelko voi olla suurempi ongelma kuin konkreettisen uhriksi joutumisen todennäköisyys. Pelko voi juontaa juurensa elämäntilanteen yleisestä epävarmuudesta kuten työttömyydestä. Se voi olla myös sidoksissa ympäristön oloihin ja sosiaaliseen koheesioon. (Brodeur 1998, 11; Tuominen 1999, 42–43; Brogden & Nijhar 2005, 29).

Turvallisuudesta tulee poliisin kiinnostuksen kohde viimeistään silloin, kun turvallisuusuhka kriminalisoidaan. Kriminalisointi ei välttämättä poista turvallisuusuhkaa, sillä turvallisuuden nimissä tehdyt toimenpiteet saattavat

³ Ennen poliisilain säätämistä Suomessa pohdittiin poliisin toimivallan kytkemistä rikoslain säännöksiin (ks. Sinisalo 1971, 84).

lisätä samalla sekä turvallisuutta että turvattomuutta. Siksi tarvitaan huolellinen analyysi, miksi yhteiskunta on asiasta huolissaan, mitkä ovat ilmiön sosiaaliset kustannukset, kenen turvallisuutta kriminalisoinnilla edistetään ja kenen oikeuksia se loukkaa. (Goldstein 1990, 40–41).

Turvallisuuden käsite kapenee, kun joku tai jokin määritellään sen ulkopuolelle. Silloin myös turvallisuustoimenpiteet voivat olla vinoutuneita. Turvallisuuden terminologian määrittelee se, kenellä on valta puhua turvallisuudesta ja kenen tekemiset oikeutetaan. R.M. Berki (1986) erotteli neljä turvallisuuden paradoksia: sosiaalinen, moraalinen, poliittinen ja olemassaoloon liittyvä paradoksi. Sosiaalisen turvallisuuden paradoksi liittyy ulkopuolisen tai jonkin vieraan aiheuttamaan uhkaan. Moraalinen paradoksi liittyy siihen, miten vieras tai ulkopuolinen turvallisuushka määritellään ja miten paljon se on ristiriidassa universaalien ihmisyden kanssa. Poliittinen paradoksi liittyy yhteiskunnan sisäiseen erilaistamiseen tai erittelyn prosessiin, jossa ihmiset jaetaan vihollisiin ja liittolaisiin, ja jossa vieraat määritellään turvallisuuden nimissä ulkopuolelle. Toisistaan eriäviin konfliktiosapuoliin jaetussa sosiaalisessa ympäristössä tehdyt turvallisuustoimenpiteet ovat aina puolueellisia. Olemassa olemiseen liittyvä paradoksi on elämä itse, ja sen jatkumiseen liittyvä epävarmuus ja ennustamattomuus. (Virta 2006, 371–372).

Turvallisuusala kasvaa ja kaupallistuu voimakkaasti. Turvallisuusviranomaiset ovat verkottuneet ja koko turvallisuusala nähdään erillisten toimijoiden sijaan yhteistyökumppanuuksina (Virta 2006, 372). Myös turvallisuuden määritelmä on muuttunut perinteisestä valtiollisesta turvallisuudesta yhä kontekstisidonnaisemmaksi. Se voidaan tulkita ja määritellä eri tieteenalojen näkökulmista esimerkiksi kulttuuriseksi, sosiaaliseksi tai hyvinvoinnin turvallisuudeksi. (Virta 2011, 121).

4 Tutkimuksen tavoite

Tässä tutkimuksessa selvitan poliisin toimenpiteiden vaikutuksia rikollisuuteen ja subjektiiviseen turvallisuuteen. Tutkimus koostuu neljästä osajulkaisusta. Kaksi ensimmäistä osajulkaisua koostaa olemassa olevaa vertaisarvioitua tutkimustietoa poliisitoiminnan vaikutuksista rikollisuuteen ja subjektiiviseen turvallisuuteen eri konteksteissa. Kaksi jälkimmäistä osajulkaisua tarkastelee yleisten ja kohdennettujen toimenpiteiden vaikutuksia nuorten väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja paikkoihin, jonne kasautuu tavallista enemmän rikoksia.

Tutkimus on osa kriminologian tieteenalaan kuuluvaa rikollisuuteen kohdistuvien reaktioiden tutkimuskenttää. Pää tavoitteeni on vahvistaa kriminaalipolitiikan tietoperustaa ja nojautumista korkean näyttötason tutkimukseen. Lisäksi tämä tutkimus on puheenvuoroni poliisin tulosoajauksesta. Tutkimuskysymyksinä ovat:

1. Miten poliisin toimenpiteiden vaikuttavuutta on tutkittu ja mitä vaikutuksia niissä on todettu rikollisuuteen ja subjektiiviseen turvallisuuteen? (I osajulkaisu).
2. Miten poliisin toimenpiteiden kohdetta laajempia siirtymä- ja hyötyvaikutuksia on tutkittu ja mitä tuloksia niissä on havaittu? (II osajulkaisu).
3. Miten nuoriin kohdistettu tehostettu alkoholivalvonta vaikuttaa nuorten alkoholikäyttämiseen ja väkivaltaan koulujen päätösviikonloppuina? (III osajulkaisu).
4. Onko poliisin yleisvalvonnan ajallisella kohdentumisella yhteyttä väkivallan ja järjestyshäiriöiden esiintyvyyteen valvontakohteissa? (IV osajulkaisu).

I ja II osajulkaisuissa koostan systemaattisesti aiempia empiirisesti toteutettuja poliisin toimenpiteiden vaikutuksia koskevia tutkimuksia. I osajulkaisuissa selvitan toimenpiteiden vaikutuksia kohteessa, ja II osajulkaisuissa tutkimme väitöskirjatutkija Petri Danielssonin kanssa lähiympäristöön ulottuvia siirtymä- ja hyötyvaikutuksia. Tarkoitukseni on lähestyä poliisin toimintamenetelmiä kriminologian teorioiden viitekehyksessä. Siten I osajulkaisuun teoreettisena viitekehyksenä käytän pelote- ja tilannetorjuntateoriaa sekä yhteispystyvyyden

teoriaa. II osajulkaisussa kytkemme toimenpiteiden vaikutukset rikosten siirtymävaikutuksia koskeviin teorioihin. Molemmat tutkimukset ovat menetelmiltään systemaattisia kirjallisuuskatsauksia. Systemaattisten kirjallisuuskatsausten tarkoitus on löytää tutkimusongelman kannalta olennainen tieto ja muodostaa todenmukainen ja luotettava kokonaiskuva olemassa olevasta tutkimustiedosta (Lasserson ym. 2021).

III osajulkaisussa arvioin poliisin nuoriin kohdistaman alkoholivalvonnan vaikutuksia väkivaltarikosten esiintyvyyteen Helsingissä. Tutkin rekisteri- ja haastatteluaineistojen avulla, miten kohonnut kiinnijäämisriski vaikuttaa nuorten alkoholikäyttäytymiseen ja toisaalta, miten mahdollinen käyttäytymisen muutos vaikuttaa nuorten väkivallan määrään. Arvioin valvonnan vaikutuksia pelote- ja tilannetorjuntateorian viitekehyksessä. Tutkimusintressi kohdistuu poliisin kohdennetun valvonnan vaikutuksiin.

IV osajulkaisussa tutkin yhdessä professori Mikko Aaltosen kanssa poliisin yleisvalvonnan kohdentumista ja valvonnan yhteyttä väkivaltaan ja häiriökäyttäytymiseen Helsingissä. Selvitämme rekisteriaineiston avulla, miten järjestyksenvalvonta kohdistuu, ja onko valvonnan ajoittumisella yhteyttä rikosten ja häiriöiden määrään kyseisenä aikana. Tarkastelussa liitämme poliisin häiriökohdevalvonnan pelote- ja tilannetorjuntateorian viitekehukseen. Tutkimuksen intressi kohdistuu poliisin yleisvalvonnan eli poliisin näkyvyyden tuottaman pelotteen vaikutuksiin.

5 Aineistot ja menetelmät

5.1 Rikollisuutta ja siihen kohdistuvia reaktioita kuvaavat aineistot

Tutkimus koostuu useista aineistoista, joiden analyysissä hyödynnetään sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä (taulukko 1). I ja II osajulkaisut ovat systemaattisia kirjallisuuskatsauksia, joiden aineistoina ovat aiemmat poliisin toimenpiteiden vaikutuksia arvioivat tutkimukset. I osajulkaisun aineisto sisältää tutkimuksia, joissa arvioidaan poliisitoimenpiteiden vaikutuksia siinä kohteessa, johon poliisin toimenpiteillä halutaan vaikuttaa. II osajulkaisun aineisto koostuu kohteen ulkopuolelle ulottuvia siirtymä- ja hyötyvaikutuksia käsittelevistä tutkimuksista.

Kohdennettua alkoholivalvontaa käsittelevä III osajulkaisu arvioi tehostetun valvonnan vaikutuksia nuorten väkivallan määrään seitsemän vuoden aikana. Määrällinen aineisto koostuu valvontaan kohdennetusta työajasta, rikesakoista ja poliisin tietoon tulleista väkivaltarikoksista. Laadullinen aineisto sisältää asiantuntijahaastatteluja. Häiriökohteiden yleisvalvontaa koskevan IV osajulkaisun aineisto koostuu poliisin valvonta-, hälytystehtävä- ja rikosilmoitustiedoista. Pääasiallisina menetelminä ovat ristiintaulukointi ja regressioanalyysi.

Taulukko 1 Aineistot ja menetelmät

Osajulkaisu	Tutkimusintressi	Aineisto	N	Pääasiallinen menetelmä
I Tutkimus poliisin vaikutuksista rikollisuuteen vuosina 1970–2020	Tutkimustiedon koostaminen poliisin toimintamallien vaikutuksista rikollisuuteen ja subjektiiviseen turvallisuuteen	Aiemmat vertaisarvioidut tutkimukset	97	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus
II Tutkimus poliisitoimenpiteiden kohdetta laajemmista vaikutuksista	Tutkimustiedon koostaminen poliisin toimenpiteiden kohdealueelta laajemmista siirtymä- ja hyötyvaikutuksista	Aiemmat tutkimukset	71	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus
III Poliisin alkoholi- ja väkivaltarikollisuuden vaikutukset väkivaltarikollisuuden koulujen päätösviikonloppuna 2010–2016	Kohdennetun alkoholi- ja väkivaltarikollisuuden vaikutukset nuorten väkivaltarikollisuuteen Helsingissä	Valvontaan panostettu työaika, alkoholin hallussapidosta annetut rikesakot, alaikäisten väkivaltarikokset ja asiantuntija-haastattelut	Yksi kohde- ja neljä vertailualueita sekä 10 haastattelua	Kvantitatiivisen aineiston syy-yhteysvertailu kohde- ja vertailualueilla sekä kvalitatiivisen aineiston laadullinen analyysi
IV Poliisin yleisvalvonnan vaikutukset valvontakohteiden rikoksiin ja häiriöihin	Helsingin poliisin yleisvalvonnan kohdentuminen ja vaikutukset alueiltaan rajattujen häiriökohteiden rikoksiin ja häiriöihin	Poliisin operatiiviseen analyysitietojärjestelmään vuonna 2019 tallentuneet valvonta- ja hälytystehtävä-tiedot sekä rikosilmoitustiedot jaettuna alue- ja tuntitason paneeliaineistoksi	113880	Ristiintaulukointi sekä lineaarinen regressioanalyysi

5.2 I ja II osajulkaisu

I ja II osajulkaisun aineistot sisältävät systemaattisesti haettua tutkimustietoa. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on empiirinen tutkimusmenetelmä, joka koostaa aiemmin julkaistuja aiheita käsitteleviä alkuperäistutkimuksia ja raportoi niiden tuloksia. Menetelmä perustuu systemaattiseen ja yksityiskohtaiseen tiedonhakuprosessiin kriteerit täyttävien tutkimusten liittämiseksi mukaan

tutkimukseen. Hakuprosessi noudattaa etukäteen päätettyjä eksplisiittisiä kriteereitä, joiden perusteella tutkimukset joko valikoituvat tutkimukseen tai jäävät pois. Menettely vähentää tutkimusten valinnasta aiheutuvaa vinoumaa johtopäätöksissä. Lisäksi läpinäkyvä prosessi mahdollistaa tutkimuksen toteuttamisen uudelleen samoilla haku- ja valintakriteereillä. (Littell ym. 2008; Popay ym. 2006, s. 9–10). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tuottaa luotettavan kuvan tutkittavan aiheen tutkimuksen nykytilasta ja tutkimustuloksista (Petticrew & Roberts 2005, 11; Egger ym. 2001, s. 23). Tutkimuksen aineistoina käytetyt alkuperäislähteet ovat liitteinä.

I ja II osajulkaisun aineistot sisältävät englannin-, ruotsin- ja suomenkielisiä alkuperäistutkimuksia. Kaikki I osajulkaisun alkuperäistutkimukset ovat vertaisarvioituja ja ne koskevat poliisin toimenpiteiden vaikutuksia subjektiiviseen turvallisuuteen sekä rikoksiin ja häiriöihin. Pääosa II osajulkaisun alkuperäistutkimuksista on vertaisarvioituja ja ne koskevat rikosten siirtymävaikutuksia. Kummankin osajulkaisun haku kohdistui elektronisiin lähteisiin⁴ poliisitoimintaa, siirtymävaikutuksia tai vaikuttavuusarviointia kuvaavilla sanayhdistelmillä. Lisäksi tarkastettiin kaikkien aiheita käsittelevien systemaattisten kirjallisuuskatsausten ja meta-analyysien kirjallisuuslähteet. I osajulkaisun tietokantahaut tuottivat 4068 osumaa ja aiemmista katsauksista tarkastettiin 404 alkuperäislähdettä. II osajulkaisun tietokantahaku tuotti 870 osumaa, jonka lisäksi tarkastettiin 216 aiempaa kirjallisuuskatsauksissa ja meta-analyseissa käytettyä alkuperäislähdettä.

Aineiston valintaprosessin ensimmäisessä vaiheessa luettiin hakuosuman saaneen tutkimuksen otsikko. Mikäli kriteerit täyttyivät, luettiin abstrakti ja jos kriteerit yhä täyttyivät, luettiin koko tutkimus. Lopulta hyväksytyt tutkimukset luokiteltiin ristiintaulukointia varten. I osajulkaisun aineistoksi hyväksyttiin 97 tutkimusta ja II osajulkaisuun 71 tutkimusta. I osajulkaisun lailla II osajulkaisun valintakriteerinä oli alkuperäistutkimuksen vertaisarviointi. Tutkimusten

⁴ I osajulkaisun tietokannat: Finna, Andor, Google Scholar, Campbell Collaboration (CC) ja Washington State Institute for Public Policy (WSIPP) -tietokannat sekä Suomen rikostentorjunnan arviointitutkimuksen tietokanta ja Ruotsin rikostentorjuntaneuvoston tietokanta.

II osajulkaisun tietokannat: Helka-kirjaston hakukone ja Google Scholar -tietokanta sekä Academic Search Complete (EBSCO), Collaboration (CC), ja Washington State Institute for Public Policy (WSIPP) -tietokannat sekä Suomen rikostentorjunnan arviointitutkimuksen tietokanta, Ruotsin rikostentorjuntaneuvoston tietokanta ja Ruotsin poliisin tutkimustietokanta.

I osajulkaisun avainsanat: poliisi and ennalta estävä, poliisi and vaikutus, poliisi and vaikuttavuus, poliisi and arviointi, polis and effect, polis and intryck, polis and evaluering, police or policing and preventive, police or policing and effectiveness, police or policing and impact, police or policing and outcome, police or policing and evaluation.

II osajulkaisun avainsanat: poliisi and siirtymävaikutus or hyötyjen leviäminen, poliisi and vaikuttavuus, poliisi and arviointi, police or policing and displacement, police or policing and diffusion of benefits, police or policing and effectiveness, police or policing and impact, polis and omflytning, polis and evaluering.

vähyyden vuoksi mukaan hyväksyttiin myös vertaisarvioimaton julkaisu, jos sen tutkimusasetelma oli riittävän vahva. Pohjoismaisten tutkimusten kohdalla valintakriteereitä löysennettiin enemmän. Molempien osajulkaisujen tietokantahaut esitetään seuraavassa taulukossa 2.

Taulukko 2 Systemaattisen haun tulokset (I ja II osajulkaisu)

	Sähköiset tietokantahaut		Aiempien katsausten aineistot		Yhteensä	
	I	II	I	II	I	II
Otsikko-osumat	4068	870	404	216	4472	1086
Abstraktiosumat	915	27	237	105	1152	132
Kriteerit täyttävät tutkimukset	43	14	54	56	97	71

I osajulkaisun aineisto jaettiin ensin rikoksia ja häiriöitä vähentäviin sekä subjektiivista turvallisuutta lisääviin tutkimuksiin. Tutkimukset luokiteltiin alkuperän, toimenpidetyypin, kohdealueen, aineiston, näyttötason ja vaikutusten mukaan. II osajulkaisun luokittelu sisältää kohdealueen lisäksi myös kontrollialueen, siirtymäalueen ja siirtymäalueen kontrollialueen. Kummankin osajulkaisun poliisimenetelmät jaettiin tehostettuun valvontaan ja yhteistyömalleihin. Tehostettu valvonta sisältää poliisin yleisvalvonnan ja kohdennetun valvonnan sekä yhteistyömallit ongelmakeskeisen poliisitoimintamallin ja yhteisöpoliisimallin. Kohdealueet jaettiin laajuuksien mukaan häiriökohde-, asuinalue-, kaupunki- ja valtiotasoihin. Alkuperäistutkimuksissa käytetyt aineistot luokiteltiin rekisteriaineistoihin, havaintoihin ja kyselyihin. Joissakin tutkimuksissa oli käytetty useita eri aineistoja.

I osajulkaisussa alkuperäistutkimusten näyttöasteet arvioitiin tutkimusasetelmien mukaisesti Maryland-asteikolla (M) 1–5. Asteikolla kuvataan, miten vahvasti se osoittaa toimenpiteen ja tuloksen välistä kausaaliyhteyttä. Toimenpiteet luokiteltiin turvallisuutta lisääviksi tai rikoksia ja häiriöitä vähentäviksi, mikäli tulokset olivat tilastollisesti merkitseviä. Toimenpiteillä oli mahdollisesti vaikutusta, jos tulokset olivat lupaavia tai toimenpiteet arvioitiin muulla tavalla onnistuneiksi. Toimenpiteillä ei ollut vaikutusta, mikäli tulokset eivät olleet tilastollisesti merkitseviä eivätkä muuten onnistuneita. Samalla tavalla huomioitiin myös turvallisuutta vähentävät ja rikollisuutta lisäävät vaikutukset tai mahdolliset vaikutukset.

II osajulkaisun tutkimuskohteena ovat rikosten ja häiriöiden alueelliset siirtymä- ja hyötyvaikutukset. Vaikutukset olivat joko tilastollisesti merkitseviä tai ei merkitseviä. Alkuperäistutkimukset erosivat keskenään siinä, miten vahvoja johtopäätöksiä toimenpiteiden vaikutuksista voitiin tehdä. Tutkimusten

näyttövahvuuksien vertailua varten tutkimukset jaettiin viiteen tasoon. Näytöltään heikommalla tasolla rikosten siirtymävaikutuksia arvioidaan yhtenä ajankohtana kohde- ja siirtymäalueilla ilman kontrollialueita. Seuraavalla tasolla rikosten siirtymävaikutuksia mitataan ennen ja jälkeen kohde- ja siirtymäalueilla ilman kontrollialueita. Kolmannella tasolla rikosten siirtymävaikutuksia mitataan ennen ja jälkeen kohde-, kontrolli- ja siirtymäalueilla. Neljännellä tasolla rikosten siirtymävaikutuksia verrataan keskenään ennen ja jälkeen kohde- ja kontrollialueilla sekä kohde- ja kontrollialueen ympärillä olevilla siirtymäalueilla. Vahvin taso sisältää lisäksi satunnaistetun kohde- ja kontrollialueiden valinnan.

5.3 III osajulkaisu

III osajulkaisun rekisteriaineisto koostuu koulujen päätösviikonloppuina valvontaan allokoitusta poliisin työajasta, alaikäisille annettujen alkoholin hallussapitosakkojen määrästä ja väkivaltarikollisuuden määrästä (henkirikokset, pahoinpitelyt ja ryöstöt) vuosina 2010–2016. Poliisin työaika ja rikesakkojen määrät poimittiin erilliseltä raportointilomakkeelta, jonne järjestelmään syötettävät työaika- ja sakkotiedot koottiin valvontaviikonlopuilta. Päiväkohtaiset alaikäisten väkivaltatilastot saatiin Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin rikosten ja seuraamusten tutkimusrekisteristä. Arvioinnin kohteena olevien valvontaviikonloppujen lisäksi vertailua varten poimittiin tehovalvontaa edeltävien vuosien ja muiden, niin kutsutusti tavallisten viikonloppujen luvut. Vastaava aineisto poimittiin verrokkien Lounais-Suomen, Oulun ja Sisä-Suomen poliisilaitosten alueilta.

III osajulkaisun haastatteluaineisto koostuu valvontaoperaatioihin osallistuneiden poliisien ja sosiaalityöntekijöiden haastatteluista. Laadullisen aineiston keräämisen tarkoituksena oli saada tietoa kausaaliyhteyden suunnasta ja tuloksiin vaikuttavista mekanismeista. Haastateltavat arvioivat valvonnan tarkoitusta, keinojen toimivuutta ja vaikutuksia nuorten käyttäytymiseen. Vastaajiksi poimittiin ne poliisit ja sosiaalityöntekijät, jotka osallistuivat valvontaoperaatioihin Helsingissä vuosina 2010–2016. 188 henkilön joukosta valikoitu haastateltaviksi kahdeksan poliisia ja kaksi sosiaalityöntekijää, jotka olivat osallistuneet suurimpaan osaan valvontaviikonlopuista. Vastaajien sukupuolet jakaantuivat tasan. Kaikki haastateltavat vastasivat kaikkiin kahdeksaan kysymykseen. Vastaukset anonymisoitiin.

Analyysimenetelmät sisältävät kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen osan. Kvantitatiivisessa osassa vertailtiin valvontaan käytetyn työajan, sakkojen ja väkivaltarikosten välistä syy-yhteyttä kohde- ja vertailualueilla vuosina 2010–2016. Lisäksi väkivallan kehitystä verrattiin tavallisiin viikonloppuihin. Laadullisella analyysillä tuotettiin lisätietoa valvonnan kulusta ja vaikutuksista.

Haastatteluvastaukset yhdisteltiin ja niistä etsittiin samankaltaisuuksia yleistystä varten.

5.4 IV osajulkaisu

IV osajulkaisun aineistona ovat yleiselle paikalle Helsingissä paikantuneet valvonta-, hälytystehtävä- ja rikosilmoitustiedot vuonna 2019. Haku tehtiin poliisin operatiiviseen analyysijärjestelmään, joka kokoaa poliisiasiain tietojärjestelmään syötettyjä rikosilmoitustietoja ja hätäkeskusjärjestelmään taltioituneita poliisin tehtävätietoja. Järjestelmästä haettiin Helsingin poliisilaitoksen alueella vuonna 2019 järjestelmään syötetyt poliisin järjestyksenvalvontatehtävät sekä yleispartioinnin ohella havaitut oma-aloitteiset ja hätäkeskuksen välittämät henkeen ja terveyteen sekä päihytyneisiin ja häiriötä aiheuttaviin henkilöihin kohdistuneet hälytystehtävät. Lisäksi haettiin yleisellä paikalla tapahtuneet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikosilmoitustiedot. Haetut tiedot sisältävät tehtävien ja rikosten määrät, ajankohdat, sijaintitiedot ja valvontatehtäviltä tallennetut suoritteet.

IV osajulkaisun analyysi perustuu lineaariseen regressiomalliin, johon lisättiin vaiheittain valvonnan läsnäoloa kuvaava muuttuja, ajankohtaa kuvaavat selittävät muuttujat ja aluetta kuvaavat kiinteät vaikutukset (*fixed effects*). Yleisvalvontaa kuvaava selittävä muuttuja on järjestyksenvalvontatehtävän käynnissä oloa mittaava muuttuja. Poliisi kirjaa järjestyksenvalvontatehtävän, kun se valvoo ennalta määritellyn häiriökohteen yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Muuttuja sai arvon 1, jos kohdetta valvottiin tunnin aikana ja muutoin 0. Selitettävinä muuttujina ovat yleisvalvonnan aikana havaitut oma-aloitteiset ja hätäkeskuksen välittämät tehtävät sekä rikosilmoitusten määrät.

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa järjestyksenvalvonta- ja oma-aloitteiset tehtävät sijoitettiin karttapohjalle koordinaatteihin perustuvan tehtävien sijaintitietojen mukaan. Tehtävien sijoittumisen perusteella havaittiin, että 63 prosenttia kaikista valvontatehtävistä sijoittui 13 pienehkölle muista selvästi erottuville alueille. Ne sijaitsivat Helsingin keskustan lisäksi joukkoliikenneasemien ja lähiöiden ostoskeskusten alueilla. Noin 15 prosenttia hälytystehtävistä sijoittui samoille alueille. Aineisto muunnettiin päivä- ja tuntitasoiseen paneelimuotoon, jolloin jokaiselta 13 alueelta muodostui yhteensä 8,760 havaintoa (365 päivää x 24 tuntia x 13 aluetta = 113,880 havaintoyksikköä). Valvonnan ajallista kohdentumista tarkasteltiin ristiintaulukointiin perustuvien analyysien avulla. Lopuksi analyysimalliin lisättiin kiinteät vaikutukset, jotka rajaavat valvonnan ja häiriöiden välisen yhteyden tarkasteltavalle alueelle (ks. Allison 2009) ja huomioi alueiden väliset vakaat erot vastemuuttujan tasossa. Malli vertaa samalla alueella tapahtuvien rikosten ja häiriöiden määrää valvottuina ja valvomattomina ajankohtina. Samalla se vakioi kellonaikaan,

viikonpäivään ja vuodenaikaan liittyvän keskimääräisen vaihtelun vastemuuttujassa.

5.5 Tutkimusetiikka

Tutkimuksen keskeisen eettisen haasteen muodostavat omat ennakko-oletukset tutkittavasta aiheesta ja sen lopputuloksista, mikä saattaa aiheuttaa niin kutsuttua vahvistamisharhaa (vahvistamisharhasta ks. Kivivuori 2021). Pitkä työkokemus tutkittavan aiheen parissa voi asettaa tutkimuksen objektiivisuuden ulkopuolisen kritiikin kohteeksi. Mahdollisten ennakko-oletusten vaikutuksia osajulkaisun lopputuloksiin vähennettiin kolmella tavalla. Ensinnäkin kahdessa osajulkaisussa toisena kirjoittajana on yliopiston henkilökuntaan kuuluva asiantuntija. Toiseksi kaikki osajulkaisut esitettiin Helsingin yliopiston kriminologian tutkimuseminaarissa, jossa tutkimusten analyysiprosessit avattiin ja esitetyt kritiikit huomioitiin. Kolmanneksi osajulkaisut läpäisivät tieteellisten aikakauslehtien vertaisarviointiprosessin, eikä analyysiprosessien ja johtopäätösten välillä esitetty ristiriitaa tai nostettu esiin eettisiä pulmia. Tutkimusaiheen tuntemisen etuna mainittakoon sujuva pääsy aineistoon. Keskeistä kuitenkin on, että tutkija itse tiedostaa ennakko-oletusten mahdolliset vaikutukset virhetulkintoihin ja tuloksiin.

Osajulkaisut I ja II ovat systemaattisia kirjallisuuskatsauksia, joissa aineistona ovat julkiset artikkelit. Siten näihin tutkimuksiin ei liity eettisiä haasteita. III ja IV osajulkaisujen aineisto koostuu pääosin rekisteriaineistoista. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden mukaan rekisteritutkimus ei vaadi eettistä ennakkoarviointia. Myöskään III osajulkaisun asiantuntijahaastatteluihin ei liity ohjeen edellyttämiä ennakkoon arvioitavia eettisiä kysymyksiä. Haastattelut olivat vapaaehtoisia, haastatteluaineisto anonymisoitiin eikä aineistosta voida tunnistaa haastateltavia henkilöitä.

III osajulkaisua koskevat eettiset kysymykset liittyvät rekisteri- ja haastatteluaineistojen käsittelyyn ja säilyttämiseen. Poliisihallitus myönsi tutkimusta varten tutkimusluvan POL-2018-6584, jonka ehdot määrittelevät rekisteriaineiston hakutapaa, käsittelyä, käyttötarkoitusta, säilyttämistä ja salassapitoa. Rekisteriaineisto sisältää tietoa käytetystä työajasta ja rikesakkojen määristä. Ne eivät sisällä henkilötietoja tai niihin rinnastettavia tunnistetietoja. Aineistoa käsiteltiin lupaehtojen mukaisesti, ja aineistoa säilytetään tietokoneen vahvasti salatulla ja varmistetulla kiintolevyllä.

IV osajulkaisun eettiset kysymykset koskevat rekisteriaineiston käyttötarkoitusta, käsittelyä, säilyttämistä ja salassapitoa. Poliisihallitus myönsi tutkimusta varten tutkimusluvan POL-2021-126150. Tutkimusaineistoa käsiteltiin luvan edellyttämällä tavalla siten, etteivät tiedot paljastuneet sivullisille. Tutkimusaineistoa säilytettiin luvassa mainittujen tutkijoiden tietokoneissa,

joiden kiintolevyt on vahvasti salattu ja joissa käytetään asianmukaisia ja ajantasaisia VAHTI-tietoturva vaatimukset täyttäviä tietoturvaohjelmistoja ja -ratkaisuja. Ennen käyttöä varmistettiin, ettei kiintolevyllä tai muulla tietovälineellä ole haitta-, vakoilu- tai muita haitallisia ohjelmia tai tiedostoja. Tutkimusluvan mukaisesti tutkimuksessa ei paljasteta poliisitehtävien ja rikosten tarkkoja tapahtumapaikkoja.

6 Tulokset

Tässä luvussa esittelen osajulkaisujen päätulokset. Tarkemmat yksityiskohdat ja kuviot ovat alkuperäistutkimuksissa. Kaksi ensimmäistä alalukua sisältää kuvauksen poliisin vaikuttavuustutkimuksen nykytilasta, tehostetun valvonnan ja yhteistyömallien vaikutuksista rikollisuuteen ja subjektiiviseen turvallisuuteen neljässä eri kontekstissa sekä toimenpiteiden siirtymä- ja hyötyvaikutukset lähiympäristöön. Tämän jälkeen tarkastelu siirtyy nuoriin kohdennetun valvonnan ja väkivallan väliseen yhteyteen sekä yleisvalvonnan ja väkivaltarikosten väliseen yhteyteen valvontakohteissa.

6.1 Poliisin toimenpiteiden vaikutukset rikollisuuteen ja subjektiiviseen turvallisuuteen (I osajulkaisu)

I osajulkaisun tutkimusintressi kohdistuu poliisin vaikuttavuustutkimuksen nykytilaan ja siihen, mitä vaikutuksia poliisin toimenpiteillä on todettu rikoksiin ja häiriöihin sekä subjektiiviseen turvallisuuteen aiemmissa tutkimuksissa. Systemaattinen katsaus sisältää 97 kriteerit täyttävää alkuperäistutkimusta, joista 86 on tehty Yhdysvalloissa ja seitsemän Pohjoismaissa. Joukossa on myös kolme suomalaistutkimusta. Tutkimusten määrä kasvaa tasaisesti tarkasteluvuosien 1970–2020 aikana samalla kun tutkimuskohteet pienenevät ja tutkimusasetelmat vahveneivat. 75 prosenttia satunnaistetuista koeasetelmista sijoittuu aikajakson jälkimmäiselle puoliskolle, kun taas 62 prosenttia ilman vertailualueita olevista kaupunki- ja valtiotason tutkimuksista sijoittuu aiemmalle jaksolle. Kehityksen taustalla on yhteiskunnalliseen vaikuttavuustutkimukseen kohdistettu näyttökritiikki ja sen pohjalta tehdyt johtopäätökset virheellisen kriminaalipolitiikan välttämiseksi (ks. Fleming 2009, 224–225; Kivivuori ym. 2018).

Pohjoismaiset tutkimukset poikkeavat yhdysvaltalaisista aineistoiltaan ja asetelmiltaan. Pohjoismaisten tutkimusten aineistot koostuvat pääasiassa kyselyistä ja asetelmista puuttuvat vertailualueet, kun yhdysvaltalaisutkimukset sisältävät lähinnä rekisteriaineistoja ja enenevässä määrin satunnaistettuja koeasetelmia. Siten pohjoismaisten tutkimusten näyttötaso on alhaisempi kuin Yhdysvalloissa tehtyjen tutkimusten näyttötaso.

Tutkimusten mukaan kohdennetut toimenpiteet vähensivät etenkin maantieteellisesti rajattujen häiriökohteiden rikoksia ja häiriöitä. 81 prosenttia kohdennetun valvonnan tutkimuksista osoitti tilastollisesti merkitsevää rikosten vähentymistä häiriökohteissa. Suunnitelmallinen rikosentekijöihin kohdennettu valvonta vähensi rikoksia ja häiriöitä yli kaksi kertaa todennäköisemmin kuin kohdentamaton yleisvalvonta. Yhteistyömalleista ongelmakeskeinen poliisitoiminta vähensi rikoksia ja häiriöitä enemmän kuin yhteisökeskeinen poliisitoiminta. Näyttö tästä on vahva, sillä valtaosa pienehköihin häiriökohteisiin sijoittuvista kohdennettujen toimenpiteiden tutkimusasetelmista sisältää vertailualueen.

Subjektiiiviseen turvallisuuteen kohdistuvat tutkimukset (n=19) perustuvat kyselyaineistoihin. Yhteisökeskeinen poliisitoimintamalli vähensi asukkaiden rikospelkoja, paransi turvallisuuden tunnetta ja lisäsi poliisiin kohdistuvaa luottamusta enemmän kuin pelkkä poliisin satunnaispartiointi ja näkyvillä olo. Tutkimustulosten yleistettävyyttä heikentää näyttötasojen vaihtelevuus.

Poliisin toimenpiteet voivat aiheuttaa myös odottamattomia seurauksia, kuten poliisin tietoon tulleiden rikosten ja häiriöiden lisääntymistä (ks. esim. Greenwood & Wadycki 1973). Poliisin näkyvyyden lisääntyminen saattaa lisätä poliisiin kohdistuvaa luottamusta, lähestyttävyyttä ja uskoa poliisiin haluun ratkaista asuinalueen rikollisuusongelmia. Siten rikoksista ilmoittamisen kynnyks voi alentua (ks. Carson & Wellman 2018). Vaikka kohdennettu valvonta on tehokas tapa vähentää rikollisuutta, eettisesti kyseenalainen kohdistaminen saattaa heikentää subjektiivista turvallisuutta, erityisesti poliisiin kohdistuvaa luottamusta (ks. Korander & Törrönen 2005). Luottamuksen heikkeneminen voi lisätä vähemmistöryhmien pelkoa joutua aiheetta toimenpiteiden kohteeksi (ks. Clevinger ym. 2018).

6.2 Poliisin toimenpiteiden siirtymä- ja hyötyvaikutukset kohdetta laajemmalle alueelle (II osajulkaisu)

II osajulkaisu muodostaa kokonaiskuvan olemassa olevasta rikosten siirtymävaikutuksista koskevasta tutkimuksesta. Tutkimuksessa arvioidaan, siirtyvätkö rikokset toimenpiteiden ulottumattomiin vai leviävätkö rikosten vähenemisestä koituvat hyödyt myös lähialueille. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus sisältää 71 kriteerit täyttävää tutkimusta, joista 56 on tehty Yhdysvalloissa ja kuusi Pohjoismaissa. Tutkimus sisältää kolme suomalaistutkimusta. Tutkimusten määrä painottuu tarkasteluajalla (1970–2021) 1990-luvun puolivälin jälkeiseen aikaan. Vertaisarvioitujen 46 tutkimusten lisäksi aineisto sisältää 23 vertaisarvioimatonta kohde-, kontrolli- ja siirtymäalueutkimusta ja kaksi vertaisarvioimatonta kohde- ja siirtymäalueutkimusta.

Tutkimusten näyttötasot jakautuvat tutkimusasetelmien vahvuuksien mukaan viidelle eri tasolle. Suurin osa tutkimusasetelmista (n=43) sijoittuu keskivahvalle näyttötasolle kolme. Kyseinen taso sisältää kohde ja siirtymäalueiden lisäksi myös verrokialueet. 14 tutkimusta sijoittuu tätä heikommalle tasolle kaksi. Tämä näyttötaso sisältää vain kohde- ja siirtymäalueiden ennen-jälkeen vertailun ilman verrokkeja. Kahdeksan tutkimusasetelmaa sijoittuu vahvimmalle näyttötasolle viisi sisältäen samankaltaisten kohde- siirtymä- ja kontrollialueiden satunnaistamisen. Kolmen tutkimuksen tutkimusasetelmat muodostuvat kuten edellä, mutta ilman satunnaistamista. Niin ikään kolmessa tutkimuksessa siirtymävaikutuksia arvioidaan vain yhtenä ajankohtana kohde- ja siirtymäalueilla esimerkiksi kyselyn avulla. Tämä tutkimusasetelma edustaa heikointa näyttötasoa yksi.

Suurin osa (n=65) tutkimusaineistosta koostuu erilaisista rekisteriaineistoista. 12 tutkimusta sisältää kyselyjä. Suurin osa (n=46) arvioinneista kohdistuu häiriökohteeseen, loput asuinalueisiin (n=21) ja kaupunkeihin (n=4). Edelleen suurin osa arvioinneista (n=47) kohdistuu tehostettuun valvontaan ja loput (n=24) yhteistyömalleihin. Lähes kaikissa tutkimuksissa toimenpiteet vähensivät kohdealueen rikoksia ja häiriöitä. Yhden kohdalla kohdealueen vaikutustiedot puuttuivat.

Toimenpiteistä ja rikoslajista riippuen poliisin toimenpiteet aiheuttivat joko siirtymisvaikutuksia tai hyötyjen leviämisaikutuksia. 34 tutkimuksessa toimenpiteet vähensivät kohdealueen lisäksi myös lähialueiden rikoksia ja häiriöitä. Näistä 24 tutkimustulosta on tilastollisesti merkitseviä. Toisin sanoen kohdealueella tehdyt poliisitoimenpiteet hyödyttivät myös lähialueita. Kymmenessä tutkimuksessa toimenpiteet siirsivät rikoksia ja häiriöitä tilastollisesti merkitsevästi lähialueille ja 22 tutkimuksessa jonkin verran. Noin neljäsosa sisältää sekä siirtymää että hyötyä. Esimerkiksi Katz ym. (2001) tutkimuksessa toimenpiteet vähensivät rikollisuutta kohde- ja siirtymäalueilla lukuun ottamatta huumausainerikoksia, jotka siirtyivät lähialueille.

Näyttö lähialueiden suuremmista hyöty- kuin haittavaikutuksista on vahva, sillä lähes neljä tutkimusasetelmaa viidestä sisältää kohde- ja siirtymäalueiden lisäksi vähintään kontrollialueen. Etenkin tehostettu valvonta vähensi kohdealueen lisäksi myös lähialueiden rikoksia, vaikka jonkin verran havaittiin myös rikosten siirtymistä. Yhteistyömalli aiheutti rikosten siirtymää kaksi kertaa harvemmin kuin tehostettu valvonta. Tulokset ovat samansuuntaiset aiempien systemaattisten katsausten kanssa, joiden mukaan poliisitoimenpiteet eivät juurikaan siirrä rikoksia ja häiriöitä kohdealueen ulkopuolelle, vaan myös lähialueet hyötyvät kohdealueen positiivisesta muutoksesta (ks. Bowers ym. 2011; Guerette - Bowers 2009; Telep. ym. 2014; Braga ym. 2019a).

Pohjoismaiset tutkimustulokset eroavat Yhdysvalloissa saaduista tuloksista. Niissä rikoksia siirtyi lähialueille ilman hyötyvaikutuksia. Pohjoismaisia

tutkimuksia on kuitenkin verrattain vähän, ja ne ovat asetelmiltaan vaatimattomia verrattuna yhdysvaltalaisutkimuksiin. Vertailtavuutta heikentää myös se, että pohjoismaiset tutkimukset sisältävät lähinnä kyselyaineistoja, kun yhdysvaltalaisutkimukset ovat enimmäkseen rekisteritutkimuksia.

Tutkimus eroaa aiemmista systemaattisista katsauksista aineiston koon, alueiden erittelyn ja näyttötasoluokittelun osalta. Tutkimusaineisto on laajempi kuin aiempien poliisitoimenpiteiden siirtymävaikutuksia käsittelevien katsausten aineistot. Valvonnan ja yhteistyömallin vaikutuksia peilataan neljässä eri kontekstissa, kun aiemmat tutkimukset kohdistuvat joko pieniin tai suuriin alueisiin (ks. Telep ym. 2014; Braga 2019a; Hinkle ym. 2020). Kaksi kolmasosaa alkuperäistutkimuksista koskee häiriökohteita ja kolmasosa asuinalueita. Kaupunkitason tutkimuksia on vain neljä eikä yhtään kriteerit täyttävää valtiotason tutkimusta. Siirtymävaikutusten sijaan häiriökohteisiin kohdennetut toimenpiteet vähensivät lähialueen rikoksia ja häiriöitä kolme kertaa useammin. Asuinalue- ja kaupunkitutkimusten erot eivät olleet yhtä selvät. Eräs tutkimuksen tulos on uusi siirtymävaikutustutkimusten näyttötasoa kuvaava asteikko, joka esitellään luvussa seitsemän.

6.3 Kohdennetun valvonnan vaikutukset nuorten väkivaltarikollisuuteen (III osajulkaisu)

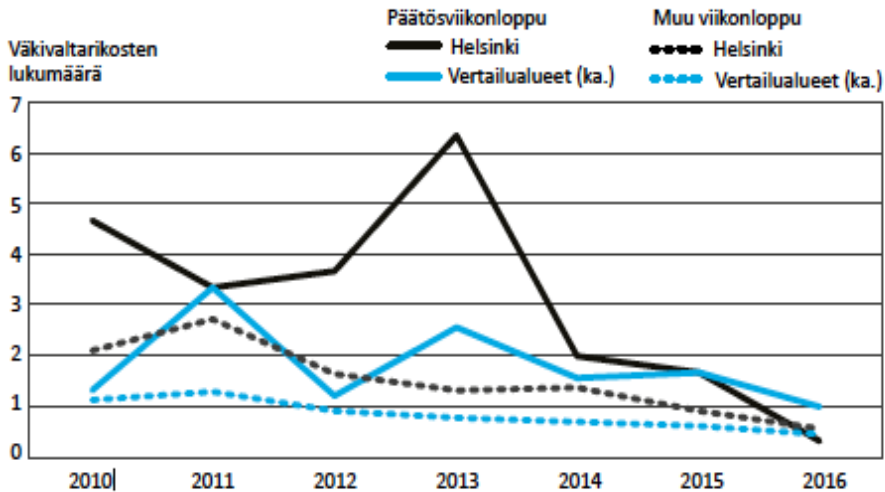
III osajulkaisu käsittelee tehostetun alkoholivalvonnan vaikutuksia nuorten alkoholikäyttäytymiseen ja väkivaltaan koulujen päätösviikonloppuina Helsingissä. Verrokkeina ovat Lounais-Suomen, Oulun ja Sisä-Suomen poliisilaitosten alueet sekä muiden viikonloppujen väkivaltatasot. Tehostetun valvonnan johdosta nuorten alkoholisidonnainen väkivalta väheni 93 prosenttia, kun muiden poliisilaitosten alueella vähennys oli keskimäärin 23 prosenttia. Tulosten näyttöaste edustaa keskivahvaa tasoa kolme Maryland-asteikolla.

Ennen tehovalvontaa nuoret kokoontuivat suurina joukkoina Helsingin uimarannoille juhlimaan koulujen päätösviikonloppuja. Päätösviikonloput olivat 2010-luvun alun Helsingissä kaksi kertaa väkivaltaisempia kuin tavalliset viikonloput ja kolme kertaa väkivaltaisempia kuin verrokkialueilla. Helsingin poliisi seurasi juhlintaa ja puuttui päihteidenkäyttöön vasta, kun juhlinta kärjistyi tappeluiksi ja järjestyshäiriöiksi. Poliisit eivät juuri kirjoittaneet sakkoja alkoholin hallussapidosta, vaikka käytössä olleet valvontaresurssit olivat kolme kertaa suuremmat kuin verrokkialueilla. Ennaltaehkäiseväksi tarkoitettu yleisvalvonta perustui käytännössä poliisin näkyvyyden luomaan mielikuvaan kiinnijäämisriskin lisääntymisestä ja rikosseuraamuksesta. Kyseinen menetelmä oli yleinen Pohjoismaissa, joissa ajateltiin, ettei nuorten ongelmia voida ratkaista kriminaalipoliittisin keinoin (ks. Lappi-Seppälä 2012).

Vuonna 2012 Helsingin poliisi muutti valvontamenetelmää ja siirsi valvonnan painopisteen väkivaltaisesta käytöksestä alkoholin hallussapitoon jo ennen kuin nuoret ehtivät humaltua. Vuonna 2009 voimaan tullut alkoholilain muutos (642/2009) mahdollisti toimintataktiikan muutoksen. Laissa poliisin toimivaltuuksiin lisättiin alaikäisen hallussa olevien kantamusten tarkastaminen alkoholin löytämiseksi. Lisäksi alkoholin hallussapidosta säädettiin sakkorangaistus. Vuosina 2012–2013 Helsingin poliisi nelinkertaisti valvontaresurssit vuoteen 2011 nähden. Verrokkialueisiin nähden valvontaresurssi kasvoi tehovalvontavuosina 2012–2016 keskimäärin kymmenkertaiseksi ja sakkojen määrä kahdeksankertaiseksi.

Alussa valvontaresurssien kolminkertaistaminen lisäsi nuorten kiinnijäämisriskiä ja kasvatti sakkojen määrän 23-kertaiseksi. Valvontajakson jälkipuolella 2015–2016 sakkojen määrä väheni, vaikka valvontaresurssit kasvoivat edelleen. Samalla nuorten liikkumisaktiivisuus ja alkoholinkäyttö väheni sekä suuret joukkokokoonnutumiset päättyivät. Havaintojen mukaan nuoret eivät enää kantaneet mukanaan alkoholia eivätkä juoneet itseään humalaan.

Alkoholirikkomusten ohella alussa 2012–2013 väkivaltarikoksia paljastui aiempaa enemmän, kun taas valvontajakson lopussa 2015–2016 väkivaltarikosten määrä väheni (kuvio 1). Suuret joukkokokoonnutumiset muuttuivat pienten kaveriporukoiden tapaamisiksi syrjäisillä rannoilla. Niissä ei ilmennyt häiriöitä eikä väkivaltaa. Lopulta koulujen päätösviikonloppujen väkivalta laski tehovalvonnan alkuun verrattuna 93 prosenttia, ja alle tavallisten viikonloppujen tason, kun verrokkialueilla vähennys oli 23 prosenttia pysyen yhä muita viikonloppuja väkivaltaisempana.

Kuvio 1 Alaikäisten väkivallan määrän päivittäinen keskiarvo koulujen päätösviikonloppuina (pe-su) verrattuna muihin viikonloppuihin kohde- ja vertailualueilla 2010-2016.

Tämän erillistutkimuksen tulokset ovat linjassa I osajulkaisun lisäksi myös muiden tehostettua valvontaa koskevien systemaattisten katsausten ja meta-analyysien kanssa. Niiden tulokset tukevat kohdennetun valvonnan rikoksia vähentäviä vaikutuksia (ks. Guerette & Bowers 2009; Bowers ym. 2011; Braga ym. 2014; 2015; 2019b). Samalla tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, ettei poliisin passiivinen näkyvillä olo ilman aktiivisia toimenpiteitä vähennä rikoksia. Valvonta toimii, mikäli valvonta on uskottavaa ja rikoksenteijä voi olla varma siitä, että rikollisesta teosta jää kiinni ja siitä seuraa rangaistus (ks. Weisburd & Majmundar 2018, 52).

6.4 Yleisvalvonnan yhteys valvontakohteiden rikoksiin ja häiriöihin (IV osajulkaisu)

Edellinen osajulkaisu III käsitteli kohdennetun, etukäteisanalyysiin perustuvan valvonnan vaikutuksia nuorten väkivaltaan. IV osajulkaisussa tarkastellaan poliisin rutiininomaisen yleisvalvonnan yhteyttä väkivaltaan ja häiriöihin. Analyysi pohjautuu poliisin operatiiviseen analyysitietojärjestelmään tallentuneisiin valvonta- ja hälytystehtävätietoihin sekä rikosilmoitustietoihin vuodelta 2019. Tutkimus selvittää poliisin läsnäolon yhteyttä hälytystehtävien ja rikosten määriin sellaisissa kohteissa, joihin kasaantuu tavallista enemmän väkivaltarikoksia ja hälytystehtäviä.

Tulosten mukaan yleisvalvonnalla ei ole yhteyttä häiriökohteiden väkivaltarikosten ja järjestyshäiriöiden esiintyvyyden kanssa eikä siten kyseisen

kaltainen toiminta vaikuta valvontakohteiden väkivaltarikosten määrään. Keskeinen syy on valvonnan painottuminen hiljaisiin vuorokauden- ja vuodenaikoihin, jolloin potentiaaliset rikoksenteekijät eivät liiku valvontakohteissa.

Rutiinotoimintojen teorian mukaan rikollisuus kasaantuu sekä ajassa että paikassa. IV osajulkaisun mukaan poliisin yleisvalvonta kohdentuu teorian periaatteiden mukaisesti väkivaltarikoksille otollisiin paikkoihin, kuten joukkoliikenneasemien ja kauppakeskusten ympäristöihin (väkivallan kasautumisesta ks. Kortteinen ym. 2001, 321). Valvonnan läsnäolo ei kuitenkaan liity rikosten ja häiriöiden määriin, sillä vahvimmin valvottuina aikoina väkivaltaa ei ilmene läheskään niin paljon kuin heikommin valvottuina aikoina.

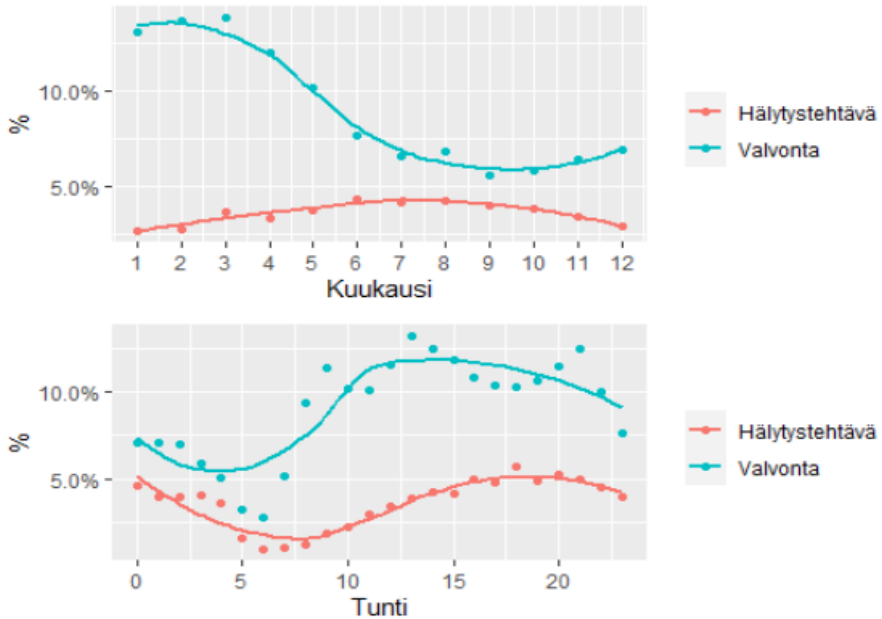
Kuukausitarkastelussa järjestyksenvalvonta painottuu tammi-maaliskuuhun alkutalveen, jolloin ihmiset liikkuvat valvontapaikoilla muita vuodenaikoja vähemmän. Tällöin myös rikostilaisuuksia ilmenee tavallista vähemmän, eikä poliisilla ole tarvetta puuttua häiriöihin. Häiriökohteiden valvonta vähenee, kun ilmat lämpenivät ja ihmisten liikkumisaktiivisuus sekä väkivalta lisääntyy. Häiriökohteiden valvonnan väheneminen johtunee hälytystehtävien lisääntymisestä suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin ja suoritekeskeisestä tuloseurannasta. Väkivallan lisääntyminen ilmenee henkeen ja terveyteen kohdistuvien hälytystehtävien ja tehtäviltä kirjattujen suoritteiden, kuten paikalta poistamisten, rikosilmoitusten, sakkojen ja kiinniottojen lisääntymisenä. Ilmojen lämpenemisen yhteys väkivallan lisääntymiseen on havaittu myös aiemmissa tutkimuksissa (ks. Tiihonen ym. 2017; Lemon & Partridge 2017).

Myös vuorokausitarkastelu tuo esiin kuukausitarkastelussa havaitun perusongelman. Poliisin valvonta painottuu hiljaiseen ajankohtaan. Eniten valvontaa paikantuu aamupäiviin, kun ihmiset eivät vielä liiku valvontakohteissa. Iltapäivällä väkivaltarikokset ja hälytystehtävät lisääntyvät samalla, kun valvonta vähenee. Hälytystehtävillä tehtyjä suoritekirjauksia tehdään silloin, kun poliisi kohtaa valvonnan yhteydessä häiriötä aiheuttavan henkilön eli silloin, kun poliisi on oikeassa paikassa oikeaan aikaan.

Kun analyysi huomioi vain valvontaa mittaavan dummy-muuttujan, valvonnan sekä hälytysten ja väkivaltarikosten välinen yhteys on positiivinen (0.052), mutta ei tilastollisesti merkitsevä ($p=0.106$). Tämä tarkoittaa sitä, että valvonnan aikana häiriökohteisiin paikantuu enemmän hälytystehtäviä ja rikosilmoituksia kuin valvomattomina aikoina. Kun analyysi huomioi myös aikamuuttujan eli rikosten ja häiriöiden vuorokausi-, viikonpäivä- ja vuosivaihtelun, valvontamuuttujan estimaatti ei juurikaan muutu (0.051). Kun analyysiin lisätään vielä aluemuuttuja, valvonnan ja häiriöiden välinen yhteys muuttuu lähelle nollaa (0.001). Toisin sanoen, kun valvonta-aluetta verrataan valvottuna tai valvomattomana aikana ja huomioidaan hälytystehtävien ajallinen vaihtelu sekä häiriöalttius, häiriöiden määrä ei liity poliisin läsnäoloon valvontakohteissa. Tulos ei muutu, vaikka

vastemuuttujaksi vaihdettiin häiriökohteen väkivaltarikoksia kuvaava dummy-muuttuja. Myös siinä aikamuuttuja muuttaa yhteyden lähelle nollaa.

Analysin tulosta selittää ainakin osittain se, että poliisin häiriökohdevalvonta painottui vuonna 2019 hiljaisiin vuoden- ja vuorokaudenaikoihin, jolloin väkivaltarikoksia ja häiriötä ei juuri ilmennyt. Tulos on linjassa I tulosten kanssa, jonka mukaan yleisvalvonta on vaikuttavuudeltaan heikompaa kuin kohdennettu valvonta (ks. myös III osajulkaisun tulokset kohdennetun valvonnan vaikuttavuudesta). Seuraavassa kuviossa 2 esitellään valvonnan ja hälytystehtävien ajallinen yhteys kuukausi- ja tuntitasolla.

Kuvio 2 Valvonnan kohdistuminen ja hälytystehtävien ilmaantuminen kuukauden ja kellonajan mukaan. Osuus (%) aineiston kaikista tunneista.

Kuvion avulla huomataan, että kuukausivertailussa häiriökohdevalvonta painottuu tammi-maaliskuuhun, jolloin ihmiset liikkuvat muita vuodenaikoja vähemmän. Silloin myös väkivaltarikoksia tai järjestyshäiriöitä tapahtuu vähän. Valvonta vähenee kesään mennessä samalla, kun ihmisten liikkumisaktiivisuus sekä väkivaltarikokset ja järjestyshäiriöt lisääntyvät. Tämä ilmenee henkeen ja terveyteen kohdistuvien hälytystehtävien sekä poliisin tehtäviltä kirjaamien suoritteiden, kuten paikalta poistamisten, rikosilmoitusten, sakkojen ja kiinniottojen lisääntymisenä. Toisin sanoen kesällä ilmojen lämmitessä työmäärä häiriökohteissa lisääntyy samalla, kun valvonta vähenee. Pelkästään kahden asteen ulkolämpötilannousun lisää väkivaltarikollisuutta yli kolmella prosentilla (Tiihonen ym. 2017).

Tuntivertailussa häiriökohdevalvonta painottuu aamupäiviin, jolloin rikoksia ja häiriöitä ei esiinny valvontakohteissa. Iltapäivällä valvonta vähenee samalla, kun ihmisten liikkumisaktiivisuus sekä väkivaltarikokset ja häiriöt lisääntyvät. Tämä näkyy hälytyskeskuksen välittämien hälytystehtävien lisääntymisenä sekä niistä johtuvien poliisin suoritteiden lisääntymisenä. Suoritteita kertyy, kun valvonta ja häiriöt kohtaavat. Toisin sanoen silloin, kun poliisi on oikeassa paikassa oikeaan aikaan (tilannetorjuntateoriasta ks. Mayhew ym. 1976; Cornish & Clarke 2014).

7 Keskustelu

Tutkimukseni kohdistui poliisin toimenpiteiden rikoksia vähentäviin ja turvallisuutta lisääviin vaikutuksiin pelote- ja tilannetorjuntateorioiden sekä yhteispystyvyyden teorian viitekehyksessä. Tutkimus on avauspuheenvuoro poliisin vaikuttavuustutkimuksen merkityksestä poliisitoiminnalle ja kriminologian tutkimukselle. Tutkimus tarjoaa empiiristä näyttöä siitä, että kohdennetuilla poliisitoimenpiteillä voidaan lisätä yhteisöjen ja asuinalueiden asukkaiden turvallisuutta sekä vähentää alueiltaan rajattujen kohteiden rikoksia ja häiriöitä. Toimenpiteet eivät välttämättä siirrä rikoksia ja häiriöitä täysimääräisenä muualle, vaan pikemminkin hyödyt ulottuvat kohdealueen lähiympäristöön. Sen sijaan yleisillä toimenpiteillä ei ole samanlaista vaikutusta. Kyse on pitkälti toimenpiteiden intensiteetistä suhteessa kohteessa vallitseviin rikoksentekomahdollisuuksiin.

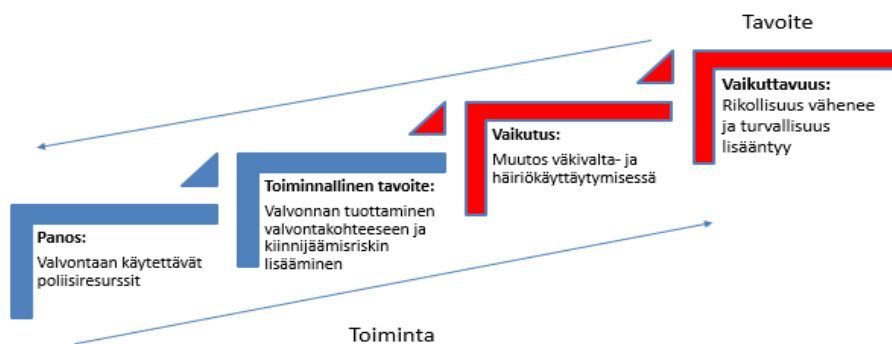
Tutkimustulokset tukevat yhteispystyvyyden sekä pelote- ja tilannetorjuntateorioiden vaikutusmekanismeja. Samalla tutkimus paljastaa Pohjoismaissa tehdyn poliisin vaikuttavuustutkimuksen vähyden ja näyttötaso-ongelman.

Ensimmäisessä alaluvussa tarkastelen päätuloksia näyttöön perustuvan poliisitoiminnan valossa. Pohdin, miten poliisitoiminta vaikuttaa rikollisuuteen ja turvallisuuteen, ja miksi toimenpiteet eivät aina toimi odotetusti. Toisessa alaluvussa käsittelen tulosten merkitystä kriminologian teorialle ja arviointitutkimukselle. Samalla tarkastelen, miten tutkimus asemoituu suhteessa kansainvälisen arviointitutkimuksen nykytilaan, ja mitä annettavaa sillä on kriminologian teorioille. Kolmannessa alaluvussa esittelen poliisin tulostavoitteiden kehittämisaikajatkaisuja, ja miten tulostavoitteiden asettamisessa sekä tulosten arvioinnissa voidaan hyödyntää kriminologista näkökulmaa. Lopussa esittelen tutkimuksen aineistoon ja menetelmiin liittyviä valintoja sekä rajoituksia.

7.1 Näyttöön perustuva poliisitoiminta

Tämä tutkimus lisää tietoa poliisin vaikuttavuudesta. Näyttö toimenpiteiden vaikutuksista on osa poliisin tietoon perustuvaa johtamista, joka lisää toimenpiteiden osumatarkkuutta ja oikeuttaa rahankäyttöä - toisin sanoen

parantaa poliisipalveluiden laatua. Tulosopimusten mukaan poliisin yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat turvallisuuden parantaminen ja rikollisuuden vähentäminen. Samat tavoitteet nousivat esiin myös tämän tutkimuksen aineistosta. Sisäministeriö arvioi toiminnallisten ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevien tavoitteiden saavuttamista toisistaan erillään niiden välisen heikon syy-yhteyden vuoksi. Siksi poliisin tulostmittaus painottuu toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiseen (ks. Salminen 2005, 24–25; Pease & Roach 2017, 85; Salminen ym. 2021, 142). Suoritteiden kerryttäminen ei kuitenkaan välttämättä johda vaikuttavuustavoitteisiin, sillä vaikutukset riippuvat ympäristöolosuhteista. Seuraavassa kuviossa 3 konkretisoin poliisin tulosarviointia IV osajulkaisun aineiston valossa.

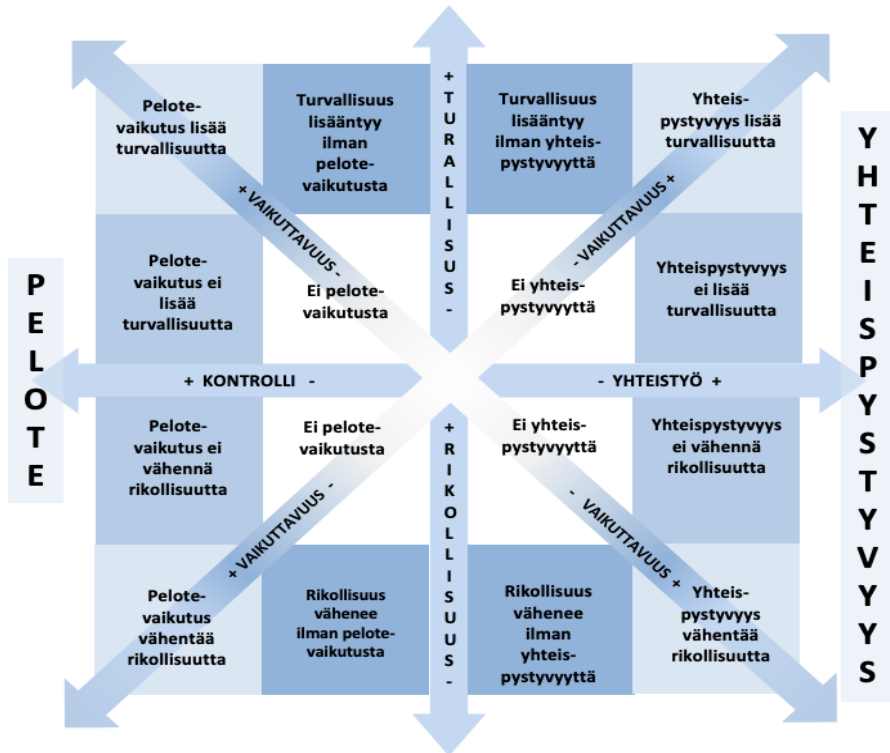
Kuvio 3 Poliisivalvonnalla tavoiteltu vaikutusketju IV osajulkaisun aineiston valossa. Mukailtu Bertelsmann Stiftung iooi (input, output, outcome, impact) metodista ja Sitran vaikutusketjusta.

Kuvion alimmalla askelmalla määritellään poliisin valvontaan käytettävät resurssit (panos). Seuraava askelma kuvaa resursseilla aikaan saatua toimintaa - tässä esimerkissä valvonnan ja kiinnijäämisriskin lisääntymistä valvontakohteessa (toiminnallinen tavoite). Kolmannella portaalla arvioidaan toimenpiteiden vaikutuksia, kuten muutoksia väkivaltaisessa käyttäytymisessä (vaikutus). Neljäs porraskuvaa toimenpiteillä saavutettua vaikuttavuutta eli yhteiskunnallista hyötyä, kuten rikollisuuden vähenemistä ja turvallisuuden lisääntymistä.

Poliisin tulostmittaus rajoittuu kuvion 3 sinisiin askelmiin eli resursseilla (input) tuotettuun toimintaan (output). Toiminnallista tavoitetta eli toimintaa kuvaava tulostmittari mittaa oma-aloitteisten valvontatehtävien lukumäärää vuositasona. Siten poliisin tuloksellisuus syntyy valvontaan allokoitavista resursseista ja hälytyskeskuksen tietojärjestelmään kirjattujen valvontatehtävien määristä - ei toiminnalla aikaan saaduista vaikutuksista. Vaikka sisäministeriön lakisäätötehtävä on arvioida poliisin vaikuttavuutta, käytetty arviointimalli on luonteeltaan pikemminkin prosessi- kuin vaikuttavuusarviointimalli. Tämän vuoksi toiminnan ja yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden välinen syy-

seuraussuhde jää epäselväksi. Tutkimukseni kohdistuu vaikutusketjun punaisiin vaikutuksia (outcome) ja vaikuttavuutta (impact) kuvaaviin askelmiin.

Seuraavan poliisin vaikuttavuusmallin (kuvio 4) tarkoitus on kuroa umpeen edellisessä kuviossa 3 havainnollistettua toiminnan ja vaikutusten välistä syy-yhteyttä. Kuvio 4 mallintaa poliisikontrollin ja -yhteistyön laukaisemien mekanismien, kuten pelotteen ja yhteispystyvyyden vaikutuksia rikollisuuteen ja turvallisuuteen eri konteksteissa eli ympäristössä vallitsevilla olosuhteilla. Mekanismit ovat tekijä, joka saa aikaan muutoksen halutussa kohteessa (Pawson & Tilley 1997, 55–58; Rostila & Katzi 2001, 72; Kuusela 2006, 222).

Kuvio 4 Poliisin vaikuttavuusmalli. Kontrollin ja yhteistyön laukaisemien mekanismien (pelote ja yhteispystyvyys) vaikutukset turvallisuuteen ja rikollisuuteen.

Kuvio 4 on moniulotteinen nelikenttämalli, jonka pystyakseli kuvaa turvallisuuden ja rikollisuuden muutoksia. Vaaka-akselin vasen puoli kuvaa kontrollin laukaisemaa pelotevaikutusta ja oikea puoli yhteistyön aikaan saamaa yhteispystyvyyttä. Pelote ja yhteispystyvyys ovat mekanismeja, joiden tarkoitus on vähentää kohteessa ilmenevää rikollisuutta ja lisätä turvallisuutta.

Mekanismin – siis pelotteen tai yhteispystyvyyden -- laukeaminen riippuu toimenpiteen intensiteetistä suhteessa kohteen kokoon ja häiriöalttiuteen. Tässä tutkimuksessa kontrollin tai yhteistyön kohde on alueen koon mukaan joko

häiriökohde, asuinalue, kaupunki tai valtio. Kohteen koko vaikuttaa mekanismin laukeamiseen ja tulosten vertailtavuuteen (ks. Weisburd & Majmundar 2018, 224). Mitä intensiivisempi toimenpide suhteessa alueen kokoon, sitä voimakkaampi vaikutus ja vahvempi toiminnan ja tavoitteen saavuttamisen välinen syy-yhteys. Siitä huolimatta pienissäkin kohteissa taustamekanismit voivat vaikuttaa lopputulokseen (ks. Maxfield ym. 2017, 74–75). Sopivan kohdekoon määrittelyyn vaikuttavat aika, tila, populaatio ja fyysinen tapahtuma-alue sekä ihmisten päivittäisrutiinit (Eck 2017, 58). Lisäksi kohteessa vallitsevat poliittiset, kulttuuriset, maantieteelliset, taloudelliset sekä historialliset ulottuvuudet vaikuttavat tuloksiin (Follet 2006, 89).

Tutkimukseni liittyy kontrolliin ja yhteistyöhön perustuvan poliisitoiminnan osaksi kriminologian teorioiden sovelluksia. Toimintamallien välinen painotus vaihtelee vallitsevan turvallisuus- ja rikosentorjuntapolitiikan mukaisesti (ks. Crawford 2009, xvi). Kohteesta ja toimenpiteen intensiteetistä riippuen toimenpide voi laukaista rikollisuutta vähentävän ja turvallisuutta lisäävän tai vain toiseen vaikuttavan mekanismin. Jossakin toisessa olosuhteessa mekanismi voi toimia päinvastoin, jolloin rikollisuus lisääntyy ja turvallisuus heikkenee.

7.1.1 Kontrollin vaikutukset

Poliisinhallituksen tulossopimusten mukaan poliisin valvonnalla pyritään vaikuttamaan häiriöolttiiden kohteiden rikoksiin ja häiriöihin sekä turvallisuuden tunteeseen. Tämän tutkimuksen mukaan kontrollin vaikutukset riippuvat ympäristön olosuhteista eli kontekstista, kuten kohdealueen laajuudesta, rikollisuuden tasosta tai väestörakenteesta. Kuvion 4 vasemmassa puoliskossa kuvatun kontrollin vaikutukset voivat ilmetä neljällä eri tavalla: 1) tehostetun kontrollin laukaisema pelote saa aikaa halutun vaikutuksen, 2) tehostetun kontrollin laukaisema pelote ei saa aikaan haluttua vaikutusta, 3) heikko kontrolli ei laukaise pelotetta eikä saa aikaan haluttua vaikutusta tai 4) heikko kontrolli ei laukaise pelotetta, mutta rikollisuus vähenee tai turvallisuus lisääntyy siitä huolimatta.

Tutkimus tuottaa vahvaa näyttöä siitä, että intensiivisellä kontrollilla suhteessa kohteen kokoon voidaan vähentää rikollisuutta ja lisätä turvallisuutta. Tulos vahvistaa myös aiempia tutkimustuloksia kohdennetun valvonnan rikoksia vähentävästä vaikutuksesta alueeltaan rajatussa ympäristössä. I osajulkaisussa ilmeni, että tiettyihin rikoksiin ja rikostentekijöihin sekä rikoksille otollisiin tilanteisiin kohdennetun poliisivalvonnan lisääminen vähensi rikoksia yli kaksi kertaa todennäköisemmin kuin passiivinen näkyvillä olo. III osajulkaisun mukaan nuoriin kohdennettu tehostettu valvonta vähensi nuorten väkivaltarikollisuutta 93 prosenttia, kun samaan aikaan kontrollialueilla vähennys oli 23 prosenttia. I osajulkaisussa ilmeni myös, että rikosentekijöihin kohdennettu valvonta lisäsi

turvallisuuden tunnetta niiden keskuudessa, jotka kärsivät rikosten aiheuttamista haitoista omassa elinpiirissään. Shermanin & Roganin (1995) tutkimuksessa poliisin aseistautuneisiin väkivaltarikollisiin kohdentamat pakkokeinot lisäsivät kohdealueen asukkaiden turvallisuuden tunnetta. Salmen ym. (2004) mukaan poliisin jalkautuminen nuorten pariin vähensi asukkaiden nuoriin kohdistamia rikospelkoja.

Tutkimuksen toinen päätulos on kohdentamattoman yleisvalvonnan heikko vaikuttavuus. IV osajulkaisun tulosten mukaan yleisvalvonnalla ei ole yhteyttä rikosten ja häiriöiden esiintyvyyteen pienissä häiriökohteissa. Tulokset ovat linjassa I osajulkaisun tulosten kanssa, jonka mukaan poliisin satunnainen rutiinipartiointi ei lisää asukkaiden turvallisuuden tunnetta eikä saa aikaan rikoksia vähentävää pelotevaikutusta siinä määrin kuin kohdennetut toimenpiteet Valvonnan yleisluontoisuudesta tai sattumanvaraisuudesta johtuen pelko kiinnijäämisestä ja siitä koituvasta rangaistuksesta on vähäinen suhteessa kontekstissa vallitseviin rikosentekotilaisuuksiin (ks. Weisburd ym. 2006, 579–581). IV osajulkaisun mukaan yleisvalvonnan heikko vaikuttavuus johtui valvonnan ajoittumisesta hiljaiseen ajankohtaan, jolloin poliisin valvonta ja rikosentekijät eivät kohdanneet. Kiinnijäämisriskin puuttuessa valvonnalla on teoreettisesti hyvin pieni rikoksia ennalta estävä pelotevaikutus (ks. Akers 2017; Weisburd & Majmundar 2018, 52; Kivivuori ym. 2018, 220).

Joissakin suhteellisen harvoissa tapauksissa toimenpiteet toimivat vastoin odotuksia. II osajulkaisun mukaan intensiivinen valvonta suhteessa valvottavan alueen kokoon saattoi siirtää rikollisuutta valvonnan ulottumattomiin, jolloin vaikutukset jäivät ainakin osin syntymättä. Vaikka III osajulkaisun mukaan nuoriin kohdennettu tehovalvonta rauhoitti koulujen päätösviikonloppuja, valvonta siirsi osan alkoholia nauttivaa nuorisoa keskustasta syrjäisiin paikkoihin pois aikuisten silmistä. II osajulkaisun mukaan etenkin pohjoismaiset tutkimukset tukivat näkemystä siitä, että rikosten vähenemisen sijaan kontrollitoimenpiteet siirsivät rikoksia muualle tai muuhun ajankohtaan. Tosin pohjoismaiset tutkimukset oli tehty pääsääntöisesti ilman verrokialueita. Eräs kohdennetun valvonnan harvinainen lopputulos on rikollisuuden tai turvattomuuden lisääntyminen. I osajulkaisussa ilmeni, että etenkin kyseenalaisin perustein kohdennettu ja epäoikeudenmukaiseksi koettu kontrolli heikensi poliisin lähestyttävyyttä ja luottamusta. Tällaisia tuloksia saatiin Koranderin & Törrösen (2005) tutkimuksessa, jossa selvitettiin nuoriin kohdennetun tehostetun alkoholivalvonnan vaikutuksia poliisiin kohdistuvaan luottamukseen. Tämä tutkimus kärsi kuitenkin heikosta näyttötasosta. Clevingerin ym. (2018) tutkimuksessa poliisin näkyvyys lisäsi tummaihoisten yhdysvaltalaisen yliopisto-opiskelijoiden pelkoja joutua poliisitoimenpiteiden kohteeksi. Pelkoon vaikuttivat opiskelijoiden aiemmat syrjivät kokemukset poliisiin toiminnasta (ks. myös Dai & Jiang 2016, 34–35). Profilointiin perustuva poliisitoimenpide voi pahimmillaan

lisätä rikollista käyttäytymistä, sillä ihmisen identiteetin kehitys kytkeytyy ympäristöstä saatavaan palautteeseen. Siten yksilö saattaa omaksua poikkeavan identiteetin ja ryhtyä käyttäytymään leiman edellyttämällä tavalla. (Ks. Akers & Sellers 2009, 152–153; Korander 2019, 29).

7.1.2 Yhteistyön vaikutukset

Sampsonin ym. (1997) yhteispystyvyyden teorian mukaan tiivis koheesio ja sisäinen sosiaalinen kontrolli vähentävät yhteisöjen ja asuinalueiden rikollisuutta. Yhteispystyvyys edellyttää asukkaiden ja alueen toimijoiden välistä yhteistyötä ja keskinäistä luottamusta. Poliisin ennalta estävän toiminnan strategian (2019–2023) mukaan poliisi pyrkii vaikuttamaan väestöryhmien turvallisuuteen ja rikollisuuteen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Poliisihallituksen tulossopimuksen (2019) mukaan toimenpiteiden kohteena ovat ne yhteisöt ja yksilöt, jotka ovat vaarassa ajautua rikoksentekeijöiksi. Kuvion 4 oikea puolisko kuvaa poliisin yhteistyömallien vaikutuksia neljällä eri tavalla: 1) tehostetun yhteistyön luoma yhteispystyvyys saa aikaa halutun vaikutuksen, 2) tehostetun yhteistyön luoma yhteispystyvyys ei saa aikaan haluttua vaikutusta, 3) vähäinen yhteistyö ei luo yhteispystyvyyttä eikä saa aikaan haluttua vaikutusta tai 4) vähäinen yhteistyö ei luo yhteispystyvyyttä, mutta rikollisuus vähenee ja turvallisuus lisääntyy siitä huolimatta.

Tutkimukseni antaa tukea sille, että aktiivinen yhteistyö muiden viranomaisten, järjestöjen ja kansalaisten kanssa vähentää rikollisuutta ja turvattomuutta. I ja II osajulkaisun mukaan rikostilaisuudet vähenevät kohdistamalla yhteiset toimenpiteet tietyn rajattavissa olevan kohteen yksilöllisiin rikoksia edistäviin piirteisiin. Systemaattisten tutkimuskoosteiden mukaan ongelmakeskeinen yhteistyömenetelmä yleensä vähentää häiriökohteiden ja asuinalueiden rikollisuutta.

Tiivis yhteistyö näyttää lisäävän myös asukkaiden turvallisuuden tunnetta. I osajulkaisun mukaan yhteisökeskeiseen työhön osallistuminen vähentää asukkaiden rikospelkoja, lisää turvallisuuden tunnetta, yhteenkuuluvuutta, sosiaalista kontrollia ja poliisiin kohdistuvaa luottamusta. Goldsteinin (1990, 32–36) mukaan onnistunut ongelmakeskeinen poliisitoiminta lisää asukkaiden turvallisuuden tunnetta ja tyytyväisyyttä. Myös Crowl (2017) toteaa systemaattisen kirjallisuuskatsauksensa tuloksena, että yhteisöjen kanssa tehtävän yhteistyö lisää poliisiin kohdistuvaa luottamusta ja tyytyväisyyttä.

I osajulkaisun mukaan yhteisökeskeisen poliisitoiminnan tulokset eivät välttämättä näy laajassa kontekstissa. Taustalla lienee se, ettei yhteistyöhakuinen poliisityö muodosta yhteispystyvyyttä, mikäli poliisin työ ei näy yhteisöjen tai asukkaiden arjessa eikä sen tavoitteista ole tietoa. Yhteistyön kohdistaminen tietyille asuinalueelle ei vaikuta muiden kaupunkilaisten arkeen, ja toisaalta

toimenpiteiden levittäminen ilman resurssin lisäystä vähentää toimenpiteiden intensiteettiä suhteessa alueen kokoon. Tällöin poliisi jää todennäköisesti etäiseksi. Osittain siirtymävaikutusten takia tiettyyn kohteeseen rajattujen tilanetorjuntatoimenpiteiden vaikutukset eivät näy koko kaupungin tai poliisilaitoksen rikostilastoissa, sillä laajoilla alueilla on liian paljon rikosentekotilaisuuksia ja mahdollisuuksia välttää toimenpiteiden kohteeksi joutuminen.

II osajulkaisun mukaan, ongelmakeskeinen poliisityö voi joissakin tapauksissa siirtää rikollisuutta toiseen paikkaan. Toisaalta näennäinen yhteistyö ilman jaettua tavoitetta ja tilannekuvaa saattaa myös heikentää toimijoiden keskinäistä luottamusta ja yhteispystyvyyttä. Puutteelliseen toimintaympäristöanalyysiin perustuvat tavoitteet voivat olla muiden sidosryhmien tavoitteisiin sopimattomia tai valikoitua eettisesti kyseenalaisin perustein (ks. Follet 2006, 88). Tämänkaltaisen yhteistyön toteutuminen voi olla laajalti kohteita leimaavaa, rikollisuutta edistävää ja yhteiskunnasta eristävää (ks. Holmberg 2002; Kaakkinen 2013; Van Caem 2013).

Tietyissä olosuhteissa yhteispystyvyys vahvistaa rikollisuutta ylläpitäviä rakenteita. Mikäli yhteisö elää yhteiskunnan ulkopuolella ja on myötämielinen rikollisuudelle, poliisiyhteistyön vahvistama koheesio pikemminkin edistää rikollisuutta kuin toimii sitä vähentävänä mekanismina (Sampson 2012, 150–151). Vaikka yhteisön sosiaalinen koheesio on vahva, yhteisön vaatimukset ja kontrolli saattavat rajoittaa säännöistä poikkeavan elämää, vapautta ja turvallisuutta. (Portes 1998, 15–18). Sulkeutuneisuus voi johtaa kielteisiin asenteisiin ulkopuolisia kohtaan, vaikeuttaa pääsyä yhteisöön, ja lisätä yhteisöön kuulumattomiin tai siitä pois pyrkiviin kohdistuvaa rikollisuutta (ks. Putnam 2000, 358).

7.2 Tutkimuksen hyöty kriminologian teorialle ja arviointitutkimukselle

Tämän alaluvun pohdinta kohdistuu kansainvälisen arviointitutkimuksen nykytilaan ja tutkimuksen lisäarvoon kriminologian teorialle. Huomioni kiinnittyy arviointitutkimuksen määrään ja laatuun sekä poliisin toimenpiteisiin kriminologian teorioiden operatiivisina sovelluksina. Lopuksi esittelen rikosten siirtymävaikutusten näyttöasteikon.

7.2.1 Poliisin arviointitutkimuksen tila

Tutkimus tuottaa tietoa poliisin toimenpiteisiin kohdistuvan kriminologisen arviointitutkimuksen nykytilasta ja kehitysvaiheista 50 vuoden ajalta. Tiedon avulla voidaan muodostaa kokonaiskuva siitä, miten vahvaa näyttöä poliisin

toimintamenetelmien vaikutuksista rikollisuuteen on saatu eri toimintaympäristöissä.

Tutkimus sisältää kaksi systemaattista kirjallisuuskatsausta (I ja II osajulkaisu), jotka kokoavat yhteen kaikki relevantit kotimaiset ja kansainväliset suomen-, ruotsin-, ja englanninkieliset alkuperäistutkimukset. Osajulkaisut poikkeavat aiemmista kansainvälisistä systemaattisista kirjallisuuskatsauksista ja meta-analyyseista suuremman aineistokoon ja erilaisen luokittelun osalta. I osajulkaisussa aineiston koko oli 97 ja II osajulkaisussa 71 tutkimusta. Aiempien kansainvälisten poliisin vaikuttavuutta koskevien systemaattisten kirjallisuuskatsausten aineistokoot ovat vaihdelleet kymmenen ja 62 tutkimuksen välillä.

I osajulkaisu selvensi rikollisuuden lisäksi toimenpiteiden vaikutuksia subjektiiviseen turvallisuuteen, mikä on uusi systemaattisten katsausten tutkimuskohde. Samalla se mahdollisti rikos- ja turvallisuusvaikutusten samanaikaisen tarkastelun. Molempien osajulkaisujen intressi kohdistui kontrolli- ja yhteistyömenetelmien vaikutuksiin, kun aiemmat analyysit ovat koskeneet jompaakumpaa. Samanaikainen tarkastelu mahdollisti menetelmien keskinäisen vertailun. Molemmat osajulkaisut sisälsivät vertailun alkuperäistutkimusten näyttötasoista suhteessa alueiden kokoon. I osajulkaisun näyttötasojen vertailu perustui *Maryland*-asteikkoon ja II osajulkaisun uuteen siirtymäalueutkimusten näyttötasoja kuvaavaan asteikkoon. Tästä tarkemmin kohdassa 7.2.3.

Aiemmat tutkimukset ovat kohdistuneet korkeintaan kahteen aluekokoon. Tämän tutkimuksen kohteena oli neljä aluetasoa valtiotasosta häiriökohteeseen. Näyttötasojen ja aluekokojen ristiintaulukointi toi esiin, miten vahvaa tutkimusasetelmaa minkäkin kokoisella alueella oli käytetty ja miten asetelmien käyttö muuttui tarkasteluvuosien aikana. Tutkimuskenttää koskeva havainto oli, ettei Suomen eikä muiden Pohjoismaiden poliisitoiminnan ja -koulutuksen kehittämisessä ole panostettu vaikuttavuustutkimukseen. Suomesta löytyi neljä aiempaa vertaisarvioitua poliisin vaikuttavuustutkimusta, joista kolme sivusi myös rikosten siirtymävaikutuksia. Suurin osa tutkimuksista oli tehty Yhdysvalloissa vuosina 1971–2021 pois lukien siirtymävaikutusten tutkimus, joka alkoi varsinaisesti 1990-luvun puolivälissä. Havainto kuvaa Yhdysvaltojen vahvaa kriminologista tutkimusperinnettä (ks. myös Kivivuori ym. 2018, 59–60). Etenkin kohdennetut tilannetorjunnan tutkimushankkeet ovat lisänneet tietoa poliisitoiminnan tuloksellisuudesta (Fleming 2009, 224). Parhaimmillaan ne kytkeytyvät osaksi laajempaa rikosentorjuntastrategiaa (Scott 2017, 30–31; Eck 2017, 45, 57).

Tutkimustulosten mukaan vaikutustutkimusten asetelmat ovat vahvistuneet samalla kun tutkimusintressi on vaihtunut laajoista alueista pienempiin häiriökohde- ja asuinaluetutkimuksiin. Tilannetorjunnan lähestymistapa

mahdollistaa satunnaistetut koeasetelmat lisäten samalla näyttöä toimenpiteiden vaikutuksista (ks. myös Fleming 2009, 224). Tutkimus toi esiin rajoitteet Maryland-asteikon käytettävyydessä laajojen alueiden arviointitutkimuksiin. Laajoille kohdealueille on haastavaa ja jopa mahdotonta löytää samankaltaista vertailualueita.

Vähäisen tutkimusmäärän lisäksi Suomen ja Pohjoismaiden tutkimusnäyttö kärsii heikoista tutkimusasetelmista. 2010-luvun pohjoismaisista tutkimuksista vain ruotsalaistutkimuksissa löytyi verrokkiasetelmia, kun yhdysvaltalaisutkimuksista 68 prosenttia sisälsi verrokkialueen. Tutkimusasetelmien erot saattavat johtua pohjoismaisesta yhteiskunta- ja käyttäytymistieteen tutkimusperinteestä, joissa vertailualueiden jättäminen ilman toimenpiteitä on koettu oikeudellisesti ja eettisesti kyseenalaiseksi (Punch 2015, 11; Andersen & Hyatt 2018). Vertailualueiden ei kuitenkaan tarvitse jäädä kokonaan ilman toimenpiteitä, sillä satunnaisesti valittu kohde voi saada tavallista suuremman toimenpideannostuksen samalla, kun verrokkialue jää entiselleen. Lisäksi kyseeseen voi tulla viivästetty asetelma, jossa koealueelle kohdennetaan kontrollitoimenpide verrokkialueita aiemmin. Mikäli jälkikäteen toimenpide osoittautuu toimivaksi, myös muut alueet voidaan altistaa toimenpiteiden kohteeksi. Siten eettisyyskysymysten ei pitäisi olla esteenä asetelman satunnaistamiselle.

Yhdysvaltalaisutkimukset erosivat pohjoismaisista tutkimuksista myös aineistoiltaan. Yhdysvaltalaisutkijat ovat hyödyntäneet aiempaa enemmän rekisteriaineistoja, kuten poliisin rikos- ja tehtävätilastoja, kun taas Pohjoismaissa tutkijat ovat pitäytyneet kyselyaineistoissa. Kehitys kuvastaa monitieteisen kriminologian suosion lisääntymistä Yhdysvalloissa, ja erilaisten rekisteritietojen yleistymistä ja niiden hyödynnettävyyden parantumista digitalisoituvassa maailmassa (ks. Kivivuori ym. 2018, 50). Samat rekisteriaineiston hyödyntämismahdollisuudet ovat myös Suomessa.

Tutkimuksesta kävi ilmi, ettei Suomessa eikä muissa Pohjoismaissa ole riittävää tutkimusnäyttöä poliisin yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Suomen turvallisuus- ja kriminaalipolitiikka hyötyisi vahvaan tutkimusasetelmaan perustuvasta poliisin vaikuttavuustutkimuksesta.

7.2.2 Toimenpiteet teorian valossa

Eräs tutkimukseni tarkoitus on yhdistää poliisin toimenpiteet osaksi kriminologian teorioiden viitekehystä. Siten poliisin valvonta- ja yhteistyömallit voidaan nähdä osana kriminologian teorioiden, tarkemmin pelote- ja tilannetorjuntateorian sekä yhteispystyvyyden teorioiden operationalisointia. Näkökulma vie poliisitoiminnan osaksi rikoksia vähentävää kriminaalipolitiikkaa,

kun taas hallinnollisuutta korostava tulosjohtamismalli painottaa suorituskykyä ja toimenpiteiden sujuvuutta (tulosohjauksesta ks. Salminen ym. 2021).

Oikeuskirjallisuudessa yleisvalvonta on osa poliisin rikoksia ja häiriöitä vähentävää toimintaa (Helminen ym. 2012, 220). Tässä tutkimuksessa liitän poliisin yleisvalvonnan osaksi rationaalisen valinnan teoriaa ja siitä nousevaa peloteoriaa. Valvonnan rikoksia vähentävä vaikutus perustuu pelkoon kiinnijäämisestä ja siitä aiheutuvasta seuraamuksesta (Nagin & Paternoster 1993). Vaakakupissa painavat rikoksesta saatava hyöty ja kiinnijäämisen todennäköisyys sekä rangaistuksen välittömyys ja ankaruus (Akers 2017). Koska näkyvyyden luoma pelote toimii rikollisuutta vähentävänä mekanismina, poliisin toiminnan keskiössä ovat poliisien määrän ja näkyvyyden lisääminen (Weisburd & Majmundar 2018, 120–121). Tämä edellyttää kuitenkin, että potentiaaliset rikosentekijät ovat tietoisia poliisin tehostetuista toimenpiteistä ja havaitsevat näkyvyyden lisääntymisen (perceptual deterrence ks. Paternoster & Bachman 2012).

Tutkimukseni (I, III ja IV osajulkaisut) mukaan pelkästään yleisellä poliisien määrän ja näkyvyyden lisäämisellä ei ole juurikaan yhteyttä rikosten ja häiriöiden esiintyvyyteen. Heikko vaikuttavuus johtui poliisipartioinnin sattumanvaraisuudesta ja sen aiheuttamasta vähäisestä kiinnijäämisriskistä. Pelotevaikutusta ei synny, mikäli potentiaalinen rikosentekijä ei havaitse poliisin läsnäoloa eikä valvonta konkretisoidu tarvittaessa toimenpiteiksi. IV osajulkaisun tulosten mukaan yleisvalvonnalla ei ollut yhteyttä väkivallan määrän esiintyvyyteen valvontakohteessa, koska valvonta ajoittui eri aikaan rikosentekijöiden liikkumistottumusten kanssa. Jos valvonta ei kohtaa häiriötä, se ei teoriassa laukaise pelotevaikutusta eli mielikuvaa kiinnijäämismahdollisuudesta. Myöskään III osajulkaisun tulosten mukaan poliisin passiivinen näkyvillä olo ei lisännyt kiinnijäämisriskiä eikä siten laukaissut rikoksia vähentävää pelotevaikutusta alkoholia nauttivien nuorten joukkokokoonumisissa.

Rikosentekijöihin sekä rikosalttiisiin paikkoihin ja aikoihin kohdistettua valvontaa voidaan tarkastella tilannetorjuntateorian valvontaa mallintavana osaluueena. Osajulkaisujen tuloksista ilmeni, että poliisin kohdennettu valvonta on yleisvalvontaa tavoitteellisempaa, intensiivisempää ja vaikuttavampaa. Perusajatuksena on, että poliisin valvonnan ajallinen ja paikallinen kohdennus vaikeuttaa rikoksen tekemistä, vaikka olosuhteet rikoksen tekemiselle olisivat muuten otolliset (ks. Hope 2009, 54). Tilannetorjuntateoria voidaan nähdä rutiinotoimintojen teorian rikostilaisuuksia soveltavana ulottuvuutena. Teorian mukaan rikokset ja häiriöt keskittyvät paikkoihin, jossa rikosentekijä ja uhri kohtaavat todennäköisimmin. Rikos tapahtuu, kun motivoitunut rikosentekijä kohtaa sopivan uhrin ilman valvontaa (Cohen & Felson 1979, 602–605). I osajulkaisun mukaan kohdennetun valvonnan aiheuttama kiinnijäämisriskin

lisääminen vähensi rikoksia yli kaksi kertaa todennäköisemmin kuin yleisvalvonta. III osajulkaisussa nuorten väkivalta saatiin lähes loppumaan konkretisoimalla kiinnijäämisriski. Tulokset tukevat tilannetorjuntateorian ajatusta, että tiettyyn aikaan ja paikkaan kohdistetuilla rikosentorjuntatoimenpiteillä voidaan vähentää rikostilaisuuksia (Mayhew ym. 1976; Felson & Clarke 1998, 14–23).

Valvonnan lisäksi poliisi pyrkii vähentämään rikostilanteita rikosalttiissa paikoissa yhdessä asukkaiden ja paikallisten toimijoiden kanssa. Poliisin tehtävänä on aktivoida paikallisia viranomaisia, järjestötoimijoita ja asukkaita yhteistyöhön rikoksista ja häiriöistä aiheutuvien ongelmien vähentämiseksi. Toimenpiteet voivat vaihdella rikosenteon vaikeuttamista uhriksi joutumisriskin vähentämiseen tai rikosten syiden poistamiseen (Goldstein 1990, 32; Maxfield ym. 2017, 64; Scott 2107, 28–31). Malli voidaan nähdä sekä tilannetorjuntateorian että yhteispystyvyyden teorian rikollisuutta vähentävänä operatiivisena sovelluksena. I ja II osajulkaisun mukaan ongelmakeskeinen toimintamalli vähensi rikoksia enemmän kuin yhteisökeskeinen poliisitoiminta ja lähes yhtä paljon kuin kohdennettu valvonta.

Yhteispystyvyyden teoria perustuu sosiaalisen koheesion ja epävirallisen kontrollin vaikutuksiin yhteisön tai asuinalueen rikollisuuteen (ks. Sampson ym. 1997, 918–924). I osajulkaisun mukaan yhteisökeskeinen poliisitoiminta kytkeytyi yhteispystyvyyden teoriaan. Yhteisökeskeinen poliisitoiminta vaikuttaa yhteisöjen ja asuinalueiden asukkaiden turvallisuuden tunteeseen enemmän kuin pelkkä asuinalueilla tapahtuva yleispartiointi. Turvallisuus lisääntyy vahvistamalla yhteisön sisäistä koheesiota ja sosiaalista kontrollia. Yhteispystyvyys edellyttää asukkaiden keskinäistä luottamusta sekä jaettua näkemystä asuinympäristön ongelmista sekä varmuutta siitä, että tarvittaessa naapurista tai poliisilta saa apua (Sampson 2012, 127, 152).

7.2.3 Siirtymävaikutustutkimusten näyttöasteikko

II osajulkaisu koosti tutkimustietoa poliisin toimenpiteiden aiheuttamista rikosten siirtymävaikutuksista. Tutkimuksen sisältämän näyttöasteikon avulla voidaan kuvata siirtymävaikutustutkimusten näyttötasoja (taulukko 4).

Rikosten siirtymävaikutusten tutkimuskenttä on varsin nuori. Ensimmäiset tutkimukset sijoittuivat 1980-luvun loppupuolelle, mutta varsinaisesti tutkimus alkoi vasta 90-luvun puolivälissä Yhdysvalloissa. Suomessa ei ole tehty ennen ja jälkeen -asetelmaan perustuvia tutkimuksia, joissa mahdolliset siirtymävaikutukset olisivat sisältyneet tutkimusasetelmaan. Sen sijaan kyselyaineistojen avulla on tuotu esiin havaintoja mahdollisista siirtymävaikutuksista.

Vaikuttavuustutkimusten näyttöasteikko auttaa arvioimaan toiminnan ja tulosten välistä kausaaliyhteyttä. Näyttötaso osoittaa, miten vahvoja johtopäätöksiä toiminnan vaikutuksista voidaan tehdä. Tason määrittelyyn vaikuttaa se, sisältääkö tutkimusasetelma verrokkialueita ja miten kohde- ja verrokkialueet on keskenään jaettu. Kriminologiassa kohdetutkimusten tutkimusasetelmien näyttötaso määritellään usein niin kutsutun Maryland-asteikon mukaisesti (ks. kohta 3.1.1).

Siirtymävaikutustutkimusten näytön arviointia varten ei ole olemassa vastaavaa asteikkoa. Siirtymävaikutustutkimuksen asetelma poikkeaa kohdetutkimusasetelmasta siirtymäalueen osalta. Siirtymäalue on maantieteellisesti rajattu alue, jonne rikokset tai hyötyvaikutukset oletettavasti siirtyvät kohdealueella tehtyjen toimenpiteiden johdosta. Siirtymäalue sijaitsee yleisimmin kohdealueen ympärillä tai vieressä, jolloin siirtymäalueen rikostaso saattaa muuttua kohdealueen rikostason muutosten yhteydessä.

Kontrollialueen tehtävänä on poistaa taustatekijöiden arviointia sekoittavat vaikutukset. Kohdealueen kontrollialue on kohdealueen kaltainen alue, joka jätetään ilman tehostettuja toimenpiteitä. Siirtymäalueen kontrollialue sijaitsee kohdealueen kontrollialueen ympärillä. Vahvimmissa koeasetelmissa alueet satunnaistetaan, jolloin kaikki muut tekijät vakioidaan paitsi kontrolloitu interventio. Satunnaistaminen mahdollistaa tutkimuskohteiden yhtäläisen todennäköisyyden joutua koe- tai kontrolliryhmään (satunnaistamisesta ks. Kivivuori ym. 2018, 95). Siirtymävaikutusten näyttöasteikko helpottaa alkuperäistutkimusten näyttötasojen luokittelua ja vahvuuksien vertailua. Näyttövahvuudet jaetaan tutkimusasetelmien perusteella viiteen tasoon.

Taulukko 3 Siirtymävaikutusten näyttöasteikko

	Kohde- ja siirtymäalue yhtenä ajankohtana	Kohde- ja siirtymäalue ennen-jälkeen	Kohdealueen kontrollialue	Siirtymäalueen kontrollialue	Satunnaistettu koeasetelma
Taso1	X				
Taso2		X			
Taso3		X	X		
Taso4		X	X	X	
Taso5		X	X	X	X

Heikoimmalla tasolla yksi rikosten siirtymävaikutuksia arvioidaan yhtenä ajankohtana kohde- ja siirtymäalueilla. Tasolla kaksi siirtymävaikutuksia mitataan ennen ja jälkeen kohde- ja siirtymäalueilla. Kolmannella tasolla siirtymävaikutuksia mitataan ennen ja jälkeen kohde- ja siirtymäalueilla sekä kohdealueen kontrollialueella. Neljännellä tasolla siirtymävaikutuksia mitataan ennen ja jälkeen kohde- ja siirtymäalueilla sekä molempien kontrollialueilla. Vahvimalla tasolla viisi asetelmaan lisätään satunnaistettu kohde- ja kontrollialueiden valinta.

Tutkimuksen yksi päätulos on, etteivät rikokset automaattisesti siirry täysimittaisena lähiympäristöön, vaan todennäköisemmin rikokset vähenevät myös siellä. Toisin sanoen toimenpiteiden hyödyt lähiympäristöön ovat rikosten siirtymävaikutuksia suuremmat. Tutkimusnäyttö tästä on varsin vahva, sillä lähes neljä viidestä tutkimuksesta edusti vähintään näyttöluokkaa kolme. Etenkin tehostettu valvonta vähensi kohdealueen lisäksi lähialueiden rikoksia, vaikka se aiheutti myös rikosten siirtymistä (ks. myös III osajulkaisu). Ongelmakeskeinen poliisitoiminta ei vähentänyt aivan yhtä paljon rikollisuutta kuin tehostettu valvonta, mutta rikosten siirtymäriski oli kaksi kertaa pienempi. Tulokset ovat samansuuntaiset aiempien tutkimusten kanssa (ks. esim. Johnson ym. 2014; Braga ym. 2019b).

Kaikki näyttötasoa viisi edustavat tutkimukset kohdistuivat pieniin häiriökohteisiin. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että pieniä verrokki- ja siirtymäalueita oli suuria alueita enemmän. Lisäksi laajojen alueiden tutkimustuloksia sotkivat rikostilaisuuksien suuri määrä ja paremmat mahdollisuudet välttää kiinnijoutuminen (ks. myös Stafford & Warr 1993).

Pohjoismaista saaduissa tutkimustuloksissa toimenpiteet näyttivät siirtävän rikoksia lähialueille eikä hyötyvaikutuksia havaittu lainkaan. Tosin näiden tutkimusten näyttötasot olivat heikohkoja - luokkaa yksi tai kaksi. Tutkimusten heikko näyttöarvo johtunee osin siitä, ettei Pohjoismaiden kaupungeista löydy vertailukelpoisia alueita tutkimusta varten. Kaupungit ovat verrattain pieniä ja niissä tilastoituu suhteellisen vähän rikoksia. Tämä asettaa rajoitteita myös tilastollisten menetelmien käytölle.

7.3 Suositukset tulosohjauksen kehittämiseksi

Käsitys poliisin toimenpiteiden vaikuttavuudesta kietoutuu rikollisuuden ja turvallisuuden kontekstisidonnaisen olemuksen sekä arvioinnin ympärille. Suomessa ei ole juuri lainkaan tutkimusnäyttöä poliisitoimenpiteiden vaikuttavuudesta. Arvioimaton poliisitoiminta voi olla vahvasta resurssoinnista huolimatta hyödyttöä ja pahimmillaan jopa rikollisuutta lisäävää.

Sisäministeriön ja poliisihallituksen välinen tulossopimus sisältää tulostavoitteet ja -mittarit, jotka osoittavat miten toiminnalliset tulostavoitteet

toteutuvat vuositasolla. IV osajulkaisussa ilmennyt valvonnan väärinajoittuminen kuvaa tulosohtauksen ja -mittauksen haasteita. Valvonta menetti merkitystään, kun siitä tuli tavoite rikosten ja häiriöiden vähentämisen sijaan (ks. myös Strathern 1997). Aiempien tutkimusten mukaan toiminnallisten tavoitteiden asettaminen on omiaan hämärtämään tavoiterationaalisuutta. Vaikuttavuusnäkökulman sivuuttaminen voi johtaa poliisitoiminnan väärin kohdentamiseen sekä palvelukyvyyn ja luottamuksen heikkenemiseen. (ks. Brodeur 1998, 83; Niiranen 2006, 205; Kuusela 2007, 33; Fleming 2009, 225–226; Lumijärvi 2009, 21–23; Tilley & Laycock 2017, 10).

Poliisin toiminnalliset tavoitteet kuvaavat toiminnalla aikaan saatuja suoritteita ja vaikuttavuus suoritteiden vaikutuksia rikollisuuteen ja turvallisuuteen. Poliisin tuloksellisuuden mittaaminen kohdistuu toimenpiteisiin, joita poliisi tekee saavuttaakseen tavoitteet. Saavutusten arviointi on parhaimmillaankin vain oletus toiminnan suunnasta (ks. Salminen 2021,141). Kunnollisten tavoitteita ja toimintaa kuvaavien mittareiden puute vaikeuttaa tulosohtausta (Kuusela 2007, 33; Tilley & Laycock 2017, 10). Kuuselan (2007, 45) mukaan tuloksellisuusarvioinnin ongelmat liittyvät tuloksellisuuden käsitteellistämiseen, mittaamiseen ja tuloksellisuusstandardeja kuvaavien mittareiden määrittelyyn. Kuten jo aiemmin mainittu, epäkohta liittyy toiminnallisen tuloksellisuuden ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden väliseen heikkoon kausaaliyhteyteen, jonka vuoksi arviointi kohdistuu toiminnallisuuteen (ks. Salminen 2021, 140–142). Toiminnallisuuden mittaaminen johtaa helposti tavoitteiden hämärtymiseen (Lumijärvi 2009, 21–23) ja toiminnan väärinkohdistamiseen (Brodeau 1998, 83; Niiranen 2006, 205). Fleming (2009, 225) kritisoi tulosohtausta toiminnallisten tavoitteiden saavuttamisen pohjalta tehdyistä vääristä yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevista johtopäätöksistä sekä siitä, voidaanko numeerisilla suoritteilla ylipäätään arvioida poliisitoiminnan laajaa ja kompleksista toimintakenttää.

Haasteista huolimatta näyttö toimenpiteiden vaikutuksista on osa poliisin tilivelvollisuutta yhteiskuntaa kohtaan. Vaikuttavuuden arviointi muuttaa poliisin roolin turvallisuustoimenpiteitä tuottavasta turvallisuuteen vaikuttavaksi toimijaksi. Käytännössä tämä edellyttää tulosohtauksen periaatteiden muuttamista suoritekeskeisyydestä kohti vaikuttavuutta. Koska tulossuunnittelu on kytköksissä tuloksellisuutta osoittavien mittareiden määrittelyyn, arviointia koskevien muutosten keskiössä ovat yhteiskunnallisten tavoitteiden käsitteellistäminen ja kontekstin huomioiminen.

7.3.1 Tavoitteiden käsitteellistäminen

Poliisin olemus määräytyy sen mukaan tarkoittaako tuloksellisuus toiminnallisten tavoitteiden saavuttamista vai vastaavuutta toimintaympäristön tarpeille ja

odotuksille. Nykyisen tulosarviointimallin haasteet näyttävät liittyvän tavoitteiden käsitteellistämiseen ja kontekstin huomioimiseen. Vaikuttavuusarviointi ei onnistu, jos tavoitteita ei määritellä tarkasti eikä määrittelyssä huomioida kontekstia.

Vaikuttavuusarvioinnissa on oleellista täsmentää, mitä poliisin toimenpiteillä tavoitellaan. Rikollisuus ja turvallisuus yhteiskunnallisina tavoitteina ovat toisiinsa kietoutuneita monitulkinnallisia konstruktioita, joihin kohdistettujen toimenpiteiden vaikutukset riippuvat käsitteiden sisällöstä ja kontekstin laajuudesta (ks. kohta 7.1). Laajat ja abstraktit tavoitteet muuntuvat heikosti tuloksellisuutta kuvaaviksi tunnusluvuiksi ja raporteiksi (Engel & Eck 2015, 2). Poliisin vaikuttavuusmallin (kuvio 4) mukaan yleiset tavoitteet laajassa kontekstissa johtavat vaikeuksiin toimenpiteiden kohdentamisessa sekä heikkoon toiminnan ja tulosten väliseen kausaaliyhteyteen. Toimenpiteiden intensiteetti suhteessa valtio- tai poliisilaitoksen kokoon on tavallisesti pieni ja taustamekanismien, kuten rikoksiin kohdistuvien asenteiden vaikutus suuri. Laajojen arviointien näyttötasot ovat käytännössä luokkaa yksi tai kaksi Maryland- tai siirtymävaikutusasteikolla mitattuna. Silti niiden arviointi heikollakin asetelmalla voi kuvata tavoitteiden ja toiminnan välistä suhdetta, mikäli taustatekijöiden vaikutukset tuloksiin huomioidaan riittävässä määrin. Sen sijaan mitä tarkemmat tavoitteet ovat suhteessa ympäristöön, sitä vahvempi näyttö toimenpiteiden vaikutuksista on saatavissa. Vaikuttavuus saadaan esiin satunnaiskontrolloiduilla koeasetelmilla, kontrolloiduilla verrokkiasetelmilla tai kvasikokeellisilla asetelmilla. Suurien alueiden vaikuttavuuden arviointia heikentää verrokkialueiden puute. Toisaalta satunnaistettu koeasetelma tai kontrolloitu verrokkiasetelma ei aina ole mahdollista, sillä etenkin pienissä kaupungeissa ei välttämättä ole riittävästi samankaltaisia verrokkeja.

Uskottava vaikuttavuuden arviointi kohdistuu siihen ympäristöön ja aikaan, jossa toimenpiteet tehdään. Esimerkiksi asuinalueelle kohdennettujen toimenpiteiden vaikutukset tuskin ulottuvat kaupungin toiselle laidalle, eikä häiriökohteeseen kohdennettu intensiivinen valvonta vähennä koko kaupungin rikollisuutta. III osajulkaisussa poliisin toimenpiteiden kohdistamiseen vaikutti nuorten väkivallan korkea taso verrokkialueisiin nähden sekä käytettävissä olevien resurssien määrä suhteessa valvottavan alueen kokoon ja ajalliseen kohdentumiseen. Valvontaresurssit keskitettiin niihin viikonloppuihin ja paikkoihin, joissa nuorten väkivallan esiintyvyys oli korkeimmillaan. Siten myös arviointi kohdentui nuorten väkivaltarikollisuuteen kyseisinä viikonloppuina.

Tulkinta rikollisuuden käsitteestä on keskeinen tavoitteiden asettamiseen vaikuttava tekijä. Tuloksellisuus riippuu siitä, sisältääkö rikollisuuden määritelmä kaikki rikokset vai vain tilastoidut rikokset. Tilastoissa näkyvät ne rikokset, jotka tallentuvat viranomaisten toimenpiteiden vuoksi tai kansalaisten ilmoittamina. Esimerkiksi väkivaltarikollisuudesta 87–90 prosenttia jää ilmoittamatta (Kolttola

& Näsi 2022, 17). Yleensä poliisin rikollisuuden vähentämiseksi tarkoitetut tehostetut toimenpiteet lisäävät tilastoitua rikollisuutta lyhyellä aikavälillä, vaikka se kokonaisuudessaan pysyisi ennallaan tai vähenisi. Toisaalta heikko intensiivisyys ei välttämättä muuta tilastoitua rikollisuutta, vaikka se tosiasiallisesti lisääntyisi.

III osajulkaisussa tehostettu valvonta lisäsi tilastoitua rikollisuutta lyhyellä aikavälillä, mutta vähensi pitkällä aikavälillä. Nuoriin kohdistettu alkoholivalvonta 23-kertaisti alkoholirikkomusten määrän tarkasteluajan alkuvaiheessa, kunnes loppupuolella rikkomusten ja väkivallan väheni alle tehovalvontaa edeltävän ajan. Seitsemän prosenttia I osajulkaisun alkuperäistutkimusten tuloksista näytti poliisin toimenpiteiden lisänneen tilastoitujen rikosten määrää. Tilastoitu rikollisuus lisääntyy, kun poliisin valvonta kohdistuu sinne, missä rikosten oletetaan paljastuvan. Tämä voi johtaa ylivalvonnan kehään, jolloin uusien rikosten paljastuminen lisää kohteen valvontaa ja paljastaa entistä enemmän rikoksia (ks. Rydberg ym. 2018; Maxfield ym. 2017, 76). Siten rikostilastojen mahdollinen vinoutuneisuus tulisi huomioida rikostilastoihin perustuvassa tavoitteenasettelussa (ks. myös Rudin ym. 2020).

Tilastoitu rikollisuus vaihtelee konteksteittain. Rikollisuuden määritelmän ja kontekstin huomioiminen konkretisoituu yhteisökeskeisessä toiminnassa (I osajulkaisu). Koheesion ja sosiaalisen kontrollin vahvistuminen voi johtaa yhteisöissä tilastoidun rikollisuuden lisääntymiseen, vaikka kokonaisrikollisuus samalla vähenisi. Carsonin & Wellmannin (2018) alkuperäistutkimuksessa poliisin toimenpiteet lisäsivät luottamusta poliisin kykyyn ja haluun ratkaista asuinalueen rikollisuusongelma. Vaikka asukkaiden luottamus poliisiin lisääntyi, niin rikostilastoihin pohjautuva tuloksellisuusarviointi näytti poliisitoimenpiteiden lisänneen rikollisuutta. Sen sijaan yhteiskunnan ulkopuolella elävän sisäänpäin kääntyneen yhteisön koheesio voi toimia rikollisuutta vahvistavana mekanismina. Tällaisten yhteisöjen rikollisuus voi olla korkeaa, vaikka se ei näy tilastoissa.

Rikosuhrikyselyillä täydennetään rikostilastoista saattavaa tietoa, jolloin kokonaiskuva rikollisuuden yleisyydestä ja erilaisista ilmiöistä paranee. Kyselyn ongelmana ovat evidenssin keräämisen hitaus ja hyödynnettävyys nopeasti muuttuvassa ympäristössä. (Tilley & Laycock 2017, 16–17; Eck 2017, 45). Tilastoitua rikollisuutta parempi kokonaiskuva rikollisuudesta voidaan muodostaa havainnoimalla tai väestölle suunnatun kyselyn, kuten rikosuhritutkimuksen avulla. Näiden menetelmien tavoitteena on rikollisuuden piiloon jäävän osuuden selvittäminen. Niitä voidaan pitää poliisitilastoja täydentävänä tekijänä. Yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa on huomattu, että varsinkin väkivaltarikosten osalta poliisin tilastot ja uhritutkimusten trendit poikkeavat toisistaan. (Heiskanen 2002, 20–21, 86; Heinonen 2013, 128; Kivivuori & Niemi 2016, 1; Maxfield ym. 2017, 77).

7.3.2 Kohti ilmiöpohjaista poliisitoimintaa ja arviointia

Poliisin yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi perustuu poliisin toimintaa kuvaaviin suoritteisiin, poliisin ministeriöön toimittamiin dokumentteihin, tilastoidun rikollisuuden vuosimuutoksiin ja joka toinen vuosi tehtävän poliisibarometrikyselyn tuloksiin. Yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta arviointimalli mahdollistaa minkälaisen poliisitoiminnan tahansa, sillä poliisin tulosvastuu ei yllä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseen (ks. Salminen ym. 2005).

Koska sisäministeriön arviossa toiminnan ja tulosten välistä kausaalisuhdetta ei voida todentaa, vaikuttavuusarviointi tulisi viedä paikallistasolle osaksi ilmiöpohjaisen poliisitoiminnan tuloksellisuuden arviointia. Ilmiöpohjainen toiminta tarkoittaa paikallistasolla esiin nousevaa rikollisuus- ja turvallisuusilmiöihin kohdistuvaa poliisitoimintaa. Ilmiöperusteinen poliisitoiminta vie vaikuttavuuden arvioinnin valtakunnan tasolta paikallistasolle, josta tulokset raportoidaan poliisihallitukseen. Sisäministeriö antaa tilikauden päätteeksi arvion toiminnallisten tavoitteiden saavuttamisen lisäksi ilmiöpohjaisen poliisitoiminnan vaikuttavuudesta.

Toiminta voi olla joko poliisilähtöistä tai yhteistyötä ilmiön kannalta relevanttien kumppaneiden, kuten muiden viranomaisten, järjestöjen ja kansalaisten kanssa. Eräs tämän tutkimuksen tulos on, että alueeltaan rajatuissa kohteissa interventiot voidaan arvioida robustisti. Rajatun ilmiöpohjaisen vaikuttavuusarvioinnin etuna on laajoja kohteita tarkempi toimintaympäristöanalyysi, joka mahdollistaa konkreettisten tavoitteiden asettamisen ja tarkkojen toimenpiteiden kohdentamisen. Siten vaikuttavuusarvioinnissa voidaan käyttää vahvoja verrokkeja sisältäviä asetelmia ja jopa satunnaistettuja koeasetelmia.

Yhteistyölähtöisessä tuloksellisuuden raportoinnissa on huomioitava kaikkien yhteistyötahojen panostukset, jolloin arvio annetaan yhden viranomaisen sijaan yhteisestä tuloksesta. Tämänkaltainen arviointimalli kannustaa yhteistyöhön sellaisten tahojen kanssa, jotka voivat tosiasiaissa vaikuttaa paikallisiin ilmiöihin. Arviointimalli vähentää julkisen sektorin siiloutumista ja lisää yhteispystyvyyttä.

Ilmiöpohjainen poliisitoiminta lisää toiminnan ja tuloksellisuuden arvioinnin läpinäkyvyyttä ja tilivelvollisuuden toteutumista. Suoritearvioinnin muuttaminen vaikuttavuuden arvioinniksi lisää poliisitoiminnan vaikuttavuutta, kansalaisten positiivisia kokemuksia poliisin toiminnasta ja vähentää vahingollisia toimintatapoja, sillä arvioinnissa voidaan huomioida myös odottamattomat vaikutukset. Arvioinnin tuominen paikalliselle tasolle ilmiöpohjaiseksi helpottaa ja tarkentaa tulosten mittaamista eri menetelmin, ja siten mahdollistaa tilastoidun rikollisuuden lisäksi piiloon jäävän rikollisuuden tarkastelun. Paikallinen arviointi mahdollistaa myös subjektiivisen turvallisuuden muutosten kohdennetun tarkastelun eri väestöryhmien kannalta. Vaikuttavuuden arviointiin siirtyminen

vähentää mahdollisuutta poliisitoimintaan ja sen tuloksellisuuteen kohdistuvaan väärintulkintaan. Viimekädessä hyötyjinä ovat kansalaiset ja koko yhteiskunta.

Vaikka ilmiöpohjaisella poliisitoiminnalla ei voi vaikuttaa kaikkiin rikoksiin paikallistasolla, vaikuttavuudesta annettava arvio on askel parempaan suuntaan verrattuna nykyiseen toiminnallisuutta korostavaan arviointitapaan. Poliisin järjestelmät mahdollistavat rekisterien nykyistä paremman hyödyntämisen, ja kohdennetut kyselyt lisäävät tietoa kansalaisten kokemuksista. Uusi arviointinäkökulma muuttaa poliisin yhteiskunnallisen roolin suorituskeskeisyydestä kohti yhteiskunnallisen hyödyn ja hyvinvoinnin tuottamista kansalaisille. Vaikuttavuusarvioinnin tulisi kuitenkin olla usein toistuvaa, sillä onnistuneeksi arvioitu toimenpide voi epäonnistua toisenlaisissa olosuhteissa.

7.4 Rajoitukset

Tutkimuspaikkoihin ja poliisin toimenpiteisiin kohdistuviin valintoihin liittyy tiettyjä rajoituksia. Tutkimukseni koskee yleisillä paikoilla tapahtuvia rikoksia ja häiriöitä yksityisten paikkojen jäädessä ulkopuolelle. Esimerkiksi poliisin yleisvalvontaan liittyvä toimivalta ei ylety yksityisille paikoille, kuten kotona tapahtuviin rikoksiin. Tästä näkökulmasta yleinen paikka määrittää tutkimuskohteeksi valikoituneita toimintamalleja. Toinen toimintamallien valintaan vaikuttava seikka on toimenpiteen rikoksia ennaltaehkäisevä luonne. Jälkikäteen reagoivat toimintamuodot, kuten hälytystoiminnan ja rikostutkinnan vaikutukset rajattiin tarkastelun ulkopuolelle. Samalla on kuitenkin todettava, että myös jälkikäteen reagoivalla poliisitoiminnalla voi olla rikoksia vähentävää vaikutusta rikosten selvittämistä ja inkapasitaation kautta. Nopea reagointi häiriökohteessa ilmenevään rikollisuuteen voi lisätä kiinnijäämisriskiä. Tällöin poliisin näkyvyys häiriökohteessa lisääntyy hälytysten kautta, vaikka se ei suoranaisesti liity tutkimuksen kohteena olevaan ennaltaehkäisevään valvontaan. Kattavampi kuvaus poliisin näkyvyydestä häiriökohteissa saataisiin partioiden paikannustietojen avulla. Tosin tarkempi mittaustieto todellisesta näkyvyydestä todennäköisesti heikentäisi näkyvyyden yhteyttä väkivallan ja häiriöiden esiintyvyyteen (ks. Dau ym. 2021). Tieto muiden toimenpiteiden, kuten nopean reagoinnin tai rikosprosessin vaikutuksista rikollisuuteen on tilivelvollisuuden näkökulmasta kuitenkin tärkeää, ja siten aihe jatkotutkimukselle.

Poliisin yhteiskunnallisena tavoitteena mainittu poliisiin kohdistuva luottamus rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle, sillä luottamus ei liity niinkään poliisin yhteiskunnalliseen tilivelvollisuuteen, vaan se on tavoitteen sijaan kansalaisten poliisille antama palaute. Luottamus voidaan nähdä myös onnistuneen poliisitoiminnan edellytyksenä. Esimerkiksi Juha Kääriäinen (2008) on tutkinut suomalaisten luottamusta poliisiin.

Tutkimuksessa ei selvitetty muita kuin alueellisia siirtymävaikutuksia. Siten rikoksentekoajan, -tekoajan, -kohteen, -lajin ja -tekijän vaihtuminen jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle, vaikka III ja IV osajulkaisun tuloksista saatiinkin viitteitä ajallisesta korvautumisesta. Muiden korvautumismuotojen selvittäminen edellyttäisi useiden erilaisten tilastollisten ja laadullisten menetelmien käyttöä, joihin tässä tutkimuksessa ei ollut ajan puutteen vuoksi mahdollisuutta.

Vaikka systemaattisissa kirjallisuuskatsauksissa olevien alkuperäislähteiden määrä lisääntyi tarkasteluajanjakson loppua kohden, valintakriteerit täyttävien tutkimusten määrä pysyi kokonaisuudessaan vähäisenä. Alkuperäistutkimusten näyttöaste-erot huomioitiin tulosten raportoinnissa, mutta on kuitenkin huomioitava, että suurin osa tutkimuksista on tehty Yhdysvalloissa. Niiden tuloksia ei voida suoraan verrata pohjoismaisiin olosuhteisiin erilaisten yhteiskuntien, rikollisuustasojen sekä sosiaali- ja kriminaalipolitiikan vuoksi. Yhdysvaltojen kovaan kontrolliin ja rangaistuksiin perustuva seuraamusjärjestelmä eroaa pohjoismaisesta humanista ja konsensushakuisesta kriminaalipolitiikasta. Samalla myös poliisien yhteiskunnalliset roolit ja poliisiin kohdistuva luottamus vaihtelevat. Yhdysvalloissa poliisitoiminnan luonteeseen on vaikuttanut 1960-luvun sosiaaliset ja poliittiset muutokset, kuten urbaani levottomuus, heikentynyt sosiaalinen kontrolli sekä poliisiin kohdistettu epäluottamus ja vihamielisyydet (ks. Korander 2014, 46–52; Punch 2015, 10). Vaikka suurin osa alkuperäistutkimuksista on tehty Yhdysvalloissa, poliisin toimintamenetelmien vaikutusmekanismit: pelote ja yhteispystyvyys ovat kohdennetusti toteutettuna vertailukelpoisia.

Systemaattisissa katsauksissa arvioitujen vaikutusten suuruusluokat ovat vain suuntaa antavia, sillä tutkimuksissa ei toteutettu meta-analyysia. Näin ollen eri tutkimuksissa havaittujen vaikutusten efektikokoa ei ole arvioitu. Laajan empiirisen menetelmäkirjon vuoksi katsaukset eivät myöskään sisällä analyysitapojen keskinäistä vertailua. Niiden avulla toimenpiteiden vaikutuksia ja alkuperäistutkimusten näyttöarvoja olisi mahdollista arvioida tarkemmin. Korander (2014) on aiemmin kritisoinut paikallisten rikostorjuntaprojektien sisällyttämistä kirjallisuuskatsauksiin, koska niissä käytettyjen alkuperäistutkimusten aineistot ja menetelmät eroavat toisistaan liian paljon. Koranderin näkemyksen mukaan yksittäisten tutkimusasetelmien sijaan vaikuttavuustutkimuksissa tulisi suosia monitahoarviointia eli jonkinlaista menetelmämatrissia. (Korander 2014, 90–91). Toisaalta vaikuttavuustutkimuksissa suuri aineisto- tai menetelmäkirjo ei korvaa heikkoa tutkimusasetelmaa.

IV osajulkaisussa selvitettiin poliisin valvonnan ajallista kohdistumista ja yhteyttä hälytystehtävien ja rikosten määriin. Tulosten yleistettävyyttä rajoittaa tutkimuskohteiden keskinäisistä eroista johtuva vaihtelu poliisin tavoitteissa ja toiminnassa. Häiriökohteet eivät ole keskenään samanlaisia häiriöaltiltuudeltaan

eikä valvonnaltaan. Esimerkiksi Helsingin päärautatieasema on Suomen mittakaavassa ainutlaatuinen muita vilkkaampi häiriökohde, jota valvovat poliisin lisäksi yksityiset vartiointiliikkeet. Lähiöiden valvottavat kohteet sulkeutuvat puolen yön aikaan, jolloin myös ihmisten liikkuminen ja valvonta hiipuvat. Siten rikos- ja häiriötilastoihin vaikuttavat rikostilaisuudet, kontrollin intensiteetti ja ilmoittamisalttius vaihtelevat paikkojen välillä. Tästä syystä IV osajulkaisun aineistoa testattiin lineaarisen mallin lisäksi erilaisilla regressiomalleilla, kuten Poisson-mallilla. Tulokset eivät kuitenkaan pääsääntöisesti poikenneet toisistaan. Jatkotutkimuksissa olisikin syytä käyttää useamman vuoden aineistoa, jotta ajallinen vaihtelu saataisiin luotettavammin huomioitua.

Valvonnan vaikutusten selvittäminen on huomattavasti vaikeampaa kuin valvonnan ja hälytystehtävien yhteyksien tarkastelu. Ensimmäinen haaste liittyy rikosten mittaamiseen, sillä poliisin valvonta vaikuttaa todennäköisesti sekä kokonaisrikollisuuteen että rikosten tilastoitumiseen. Jos vastemuuttuja perustuu ainoastaan tilastoituihin rikoksiin, tulokset saattavat kertoa enemmän ilmi- ja piilorikollisuuden keskinäisen suhteen muutoksesta kuin todellisista vaikutuksista kokonaisrikollisuuden tasoon. Toinen haaste liittyy valvontaresurssin kohdentamisperusteisiin. Koska valvonta kohdistuu todennäköisimmin sinne, mihin rikoksia ja häiriökäyttäytymistä kasaantuu, suora rikosmäärien vertailu valvottujen ja valvomattomien paikkojen välillä ei kuvaa valvonnan vaikutuksia. Myöskään yhteen paikkaan rajoittuva vertailu valvottujen ja valvomattomien ajankohtien välillä ei ole riittävä, sillä valvonnan painotukseen voi vaikuttaa etukäteen arvioidut häiriöalttiit ajankohdat. Poliisitoiminnan vaikutusten arvioinnin kannalta pitäisi pyrkiä asetelmaan, jossa valvonnan kohdistuminen satunnaistetaan eri paikkoihin eri aikoina. Satunnaistetulla koeasetelmalla voidaan estää lisääntyvien järjestyshäiriöiden aiheuttama käänteinen vaikutussuunta valvonnan kohdistumiseen (ks. Weisburd 2021). Valikoitumisongelmaa on pyritty ratkaisemaan lineaarisen regressiomallin avulla (tarkemmin IV osajulkaisun menetelmät osiossa). Piilorikollisuuden osalta ratkaisuna voisi esimerkiksi olla ensisijaisesti hätäkeskusten antamia hälytystehtävien analysointi, joiden määrä riippuu poliisin omien havaintojen sijaan kansalaisten ilmoitusalttiudesta.

8 Johtopäätökset

Tutkimukseni lisää tietoa poliisin rikoksia vähentävästä ja turvallisuutta lisäävästä vaikuttavuudesta. Tulokset osoittavat, että rajatuille alueille kohdennetut tehostetut toimenpiteet vähentävät rikollisuutta todennäköisemmin kuin laajoilla alueilla tehdyt yleisluontoiset toimenpiteet. Tutkimustulos on linjassa aiempien kohdennettujen toimenpiteiden vaikutuksia selvittäneiden tutkimusten kanssa (ks. Braga ym. 2018). Vahvaan näyttöön perustuvat yhdysvaltalaiset tutkimukset osoittavat kohdennettujen toimenpiteiden vähentävän rikollisuutta myös kohteen lähiympäristössä. Intensiivinen kontrolli voi aiheuttaa jonkin verran rikosten siirtymistä lähialueille, mutta varsinkin alueen turvallisuusongelmien ratkaisuun pohjautuva yhteistyömalli hyödyttää myös lähiympäristöä. Tutkimuksen tuloksena laatimani siirtymävaikutusten näyttöasteikon (taulukko 3) avulla voidaan arvioida, miten vahvoja johtopäätöksiä rikostorjuntatoimenpiteiden aiheuttamista siirtymävaikutuksista voidaan tehdä.

Poliisin toimenpiteillä saattaa olla myös odottamattomia vaikutuksia. Liian intensiivinen kontrolli tai eettisesti kyseenalainen kohdistus voi aiheuttaa poliisiin kohdistuvan luottamuksen tai legitimitetin murenemistä. Tutkimuksen tuloksena laatimani vaikuttavuusmallin (kuvio 4) avulla voidaan kuvata poliisin toimenpiteiden vaikutuksia eri olosuhteissa.

Suurin osa poliisin vaikuttavuustutkimuksista on tehty Yhdysvalloissa 1990-luvun puolivälin jälkeen. Niissä on siirrytty laajoista alueista rajattujen kohteiden tutkimukseen samalla, kun tutkimusasetelmat ovat vahvistuneet ja arvioinnin paikallisuus korostunut. Pohjoismaisen vaikuttavuustutkimuksen tila on heikompi, sillä aiheesta ei löydy vahvoihin tutkimusasetelmiin nojaavia tutkimuksia. Vaikka Yhdysvalloissa tehtyjen tutkimusten tuloksia ei voida suoraan verrata Suomen olosuhteisiin, toimenpiteiden vaikutusmekanismit ovat täällä samat.

Tutkimuksessani liitän poliisin valvonta- ja yhteistyömallit osaksi pelote- ja tilannetorjuntateorian sekä yhteispystyvyyden teorioiden operationalisointia. Valvontamallien vaikutusmekanismi on pelote ja yhteistyömallien vaikutusmekanismi on yhteispystyvyys. Samalla nostan esiin poliisin tulohajauksen keskeisen haasteen: poliisin tulosarviointi kohdistuu toiminnan mittaamiseen, ei toiminnalla aikaan saatujen vaikutusten arviointiin. Koska tulosarviointimalli ei huomioi toimenpiteiden vaikutuksia, toimenpiteestä on

muodostunut tavoite. Yleensä poliisi saavuttaa itse asettamansa toiminnalliset tulostavoitteet, vaikka toimenpiteet kohdentuisivat väärin tai olisivat muuten tehottomia. Esimerkiksi IV osajulkaisun mukaan poliisin häiriökohdevalvonta painottui hiljaiseen ajankohtaan, koska tulosmittaus ei kiinnittänyt huomiota valvonnan vaikutuksiin eikä sen ajalliseen tai alueelliseen kohdentumiseen.

Suomessa poliisitoiminnan vaikuttavuus ei nojaa tutkittuun näyttöön. Poliisin tuloksellisuuden arviointia tulisi kehittää paikallisella tasolla kohti ilmiöpohjaista vaikuttavuuden arviointia. Paikallisuus ja ilmiöpohjaisuus mahdollistavat vahvojen arviointiasetelmien, kuten satunnaistettujen koeasetelmien käytön. Ilmiöpohjaisen poliisitoiminnan arviointi ei sovellu laajaan kontekstiin, mutta se kuvaa poliisin aikaansaannoksia luotettavammin kuin tekemisen mittaaminen. Vaikuttavuusnäkökulma vie poliisitoiminnan osaksi rikoksia vähentävää kriminaalipolitiikkaa, kun nykyinen tulosjohtamismalli painottaa hallinnollisuutta, suorituskykyä ja toimenpiteiden sujuvuutta. Vaikuttavuuden arviointi muuttaa poliisin roolin turvallisuustoimenpiteitä tekevästä viranomaisesta turvallisuuteen vaikuttavaksi toimijaksi. Se edellyttää kuitenkin tulosohjauksen periaatteiden muuttamista.

Tulevaisuudessa poliisin tutkimus- ja analyysitoiminnan on kyettävä vastaamaan yhteiskuntatieteiden kausaalisen käänteen luomaan uskottavuushaasteeseen. Tällä hetkellä herää kysymys, miksi Suomessa ei panosteta vahvaan koeasetelmaan nojaavaan vaikuttavuustutkimukseen. Poliisin toimintamallien vaikutuksia on tutkittava uskottavilla asetelmilla tilivelvollisuuden lisäämiseksi ja yhteiskunnallisen aseman vahvistamiseksi. Arvioimattomuus mahdollistaa poliisin toimenpiteiden väärinkohdistumisen, ja altistaa yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ulkopuoliselle kritiikille.

Lähteet

- Aaltonen, Mikko & Hinkkanen Ville (2014). Katuväkivaltatyön vaikuttavuus: HelsinkiMission Aggredi-ohjelman arviointi. Verkkokatsauksia 40/2014. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki.
- Adams, Richard E. & Rohe, William M. & Acury, Thomas A. (2005). Awareness of community-oriented policing and neighborhood perceptions in five small midsize cities. *Journal of Criminal Justice*, 33(1), 43–54.
- Akers, Ronald L & Sellers, Christine S. (2009). *Criminological Theories. Introduction, Evaluation, and Application. Fifth Edition.* New York: Oxford University Press.
- Akers, Ronald L. (2017). Rational Choice, Deterrence, and Social Learning Theory in Criminology. In Natarajan M. *Crime Opportunity Theories.* Routledge.
<https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315095301-14/rational-choice-deterrence-social-learning-theory-criminology-path-taken-ronald-akers>.
- Allison, P. D. (2009). *Fixed Effects Regression Models.* Thousand Oaks. Sage Publications, Inc.
- Andersen, Synøve N. & Hyatt, Jordan (2018). Randomized experiments in Scandinavian criminal justice: Reviewing the past and looking to the future. *European Journal of Criminology*, 17(2), 224–244.
- Apel, Robert (2022). Sanctions, Perceptions, and Crime. *Annual Review of Criminology*, 5(16), 1–16. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-030920-112932>.
- Arnkil, Tom E. & Seikkula, Jaakko & Arnkil, Robert (2005). Hyvien käytäntöjen tutkittavuudesta, siirrettävyydestä ja jatkuvuudesta. *Yhteiskuntapolitiikka*, 70, 6/2005, 639–649.
- Barr, Robert & Pease, Ken (1990). Crime Placement, Displacement and Deflection. *Crime and Justice*, 12, 277–318.
<https://doi.org/10.1086/449167>.
- Baumer, Eric P. (2002). Neighborhood disadvantage and police notifications by victims of violence. *Criminology*, 40(3), 579–616.
- Becker, Gary S. (1968). Crime and Punishment: An Economic Approach. *Journal of Political Economy*, 76(2), 169–217.
<https://www.jstor.org/stable/1830482>.
- Berki, R. N. (1986). *Security and Society - Reflections on Law, Order and Politics.* London: Dent.
- Bowers, Kate J. & Johnson, Shane D. & Guerette, Rob T. & Summers, Lucia & Poynton, Suzanne (2011). Spatial displacement and diffusion of benefits

- among geographically focused policing initiatives. *Journal of Experimental Criminology* 7, 347–374.
- Braga, Anthony A. (2008). *Problem-Oriented Policing and Crime Prevention*. Monsey, New York: Criminal Justice Press.
- Braga, Anthony A. & Papachristos, Andrew A. & Hureau, David M. (2014). The Effects of Hot Spots Policing on Crime: An Updated Systematic Review and Meta-Analysis. *Justice Quarterly* 31 (4), 633–663.
- Braga, Anthony A. & Welsh, Brandon C. & Schnell, Cory (2015). Can Policing Disorder Reduce Crime? A Systematic Review and Meta-analysis. *Journal of Research in Crime and Delinquency* 52(4), 567–588.
- Braga, Anthony A. & Weisburd, David & Turchan, Brandon (2018). Focused Deterrence Strategies and Crime Control. An Updated Systematic Review and Meta-Analysis of the Empirical Evidence. *Criminology & Public Policy*, 17(1), 205–250. DOI:10.1111/1745-9133.12353.
- Braga, Anthony A. & Welsh, Brandon C. & Schnell, Cory (2019a). Disorder policing to reduce crime. *Campbell Systematic Reviews*, 15(3). <https://doi.org/10.1002/cl2.1050>.
- Braga, Anthony A. & Turchan, Brandon & Papachristos, Andrew V. & Hureau, David (2019b) Hot spots policing of small geographic areas effects on crime. *Campbell Systematic Reviews* 15(3), 1–88.
- Brodeur, Jean-Paul. (1998). *How to Recognize Good Policing*. Problems and Issues. London, New Delhi: Sage Publications.
- Brogden, Mike & Nijhar, Preeti (2005). *Community Policing*. London: Willan Publishing.
- Bruggeman, Werner & van Branteghem, J-M & van Nuffel, Diederik (2007). *Toward an excellent police function*. Politeia. Brussels.
- Campbell, Donald T. (1979). “Assessing the impact of planned social change”. *Evaluation and Program Planning*. 2(1), 67–90. doi:10.1016/0149–7189(79)90048-X.
- Carson Jennifer V. & Wellman, Ashley P. (2018). Problem-Oriented Policing in Suburban Low-Income Housing: A Quasi-Experiment. *Police Quarterly*, 21(2), 139–170. <https://doi.org/10.1177%2F1098611117744005>.
- Clevinger, Amanda M. & Kleider-Offutt, Heather M. & Tone, Erin B. (2018). In the eyes of the law: Associations among fear of negative evaluation, race, and feeling of safety in the presence of police officers. *Science Direct*, 135(1), 2018, 201–206. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.06.041>.
- Cohen, Lawrence E. & Felson, Marcus (1979). Social Change and Crime Rate Trends: a Routine Activity Approach. University of Illinois, Urbana. *American Sociological Review*, 44, 588–608.
- Cornish, Derek B. & Clarke, Ronald V. (2014). *The Reasoning Criminal*. Rational Choice Perspectives on Offending. London: Transaction Publishers.
- Crawford, Anthony (2009). *Crime Prevention Policies in Comparative Perspective*. Cullompton, Devon: Willan Publishing.
- Crowl, Justin N. (2017). The effect of community policing on fear and crime reduction, police legitimacy and job satisfaction: an empirical review of the evidence. *Police Practice and Research*. An international Journal 18(5), 449–462.

- Dai, Mengyan & Jiang, Xin (2016). A comparative study of satisfaction with the police in the United States and Australia. *New Zealand Journal of Criminology*, 49(1), 30–52. doi:10.1177/0004865814545684.
- Danielsson, Petri & Mäkipää, Leena (2012) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus sähköisen valvonnan vaikuttavuuteen. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 114. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Devroe, Elke & Edwards, Adam & Ponsaeres, Paul (2016). *Policing European Metropolises*. London: Routledge.
- Drake, Leigh M. & Simper Richard (2003). An evaluation in the choice of inputs and outputs in the efficiency measurement of police forces. *Journal of Socio-Economics* 32, 701–710.
- Eck, John. E. (2017). Some solutions to the evidence-based crime prevention problem. Teoksessa Knutsson, J & Tompson, L. (toim.) *Advances in Evidence-Based Policing*. London and New York: Routledge, 45–63.
- Eskelinen, Ossi & Leander, Anu (2015). Vähemmän väkivaltaa Porissa - Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla – hankkeen loppuraportointi.
- Egger, Matthias & Smith, George Davey & O'Rourke, Keith (2001). Rationale, potentials and promise of systematic reviews. Teoksessa Egger, M. & Smith, G. D. & O'Rourke, K. (toim.) *Systematic reviews in health care: Meta-analysis in context*, London: MJB Books, 23–42.
- Emsley, Clive (2014). Peel's Principles, police principles. Teoksessa Brown, J. M. (toim.) *The future of policing*. London and New York: Routledge, 11–23.
- Engel, Robin S. & Eck, John E. (2015). Effectiveness vs. equity in policing: Is a tradeoff investable? *Ideas in American Policing*, 18. Police Foundation, 1–12.
- Farmer David J. (1980). Out of hugger-mugger: the case of police field services. Teoksessa Clarke R.V.G & Hough J.M. (toim.) *The Effectiveness of Policing*. Home Office Research Unit. England: Glower Publishing Company Limited, 17–34.
- Farrell, Graham & Tilley, Nick & Tseloni Andromachi (2014). Why the Crime Drop? *Crime and justice*, 43(1), 421–490. <https://www.doi.org/10.1086/678081>.
- Farrell, Graham & Birks, Daniel (2018) Did cybercrime cause the crime drop? *Crime Science* 7(8). <https://doi.org/10.1186/s40163-018-0082-8>.
- Felson, Marcus & Clarke, Ronald V. (1998). *Opportunity Makes the Thief. Practical theory for crime prevention*. Police Research Series Paper 98. Home Office. London Research, Development and Statistics Directorate. McGraw-Hill Inc.
- Fleming, Jenny (2009). Performance Management. Teoksessa Alison Wakefield, A. & Fleming, J. (toim.), *The Sage Dictionary of Policing*: Sage Publications Ltd. 224–226.
- Fleming, Jenny & Wakefield, Alison (2009). Policing. Teoksessa Wakefield, A. & Fleming, J. (toim.) *The Sage Dictionary of Policing*. Sage Publications Ltd. 232–234.
- Follet, Matthew (2006). Crime reduction. Teoksessa McLaughlin & Muncie, J. (toim.) *The Sage Dictionary of Criminology (2006)*: Sage Publications Ltd. 87–89.

- Furuhagen, Björn, *Ordning på stan, Polisen i Stockholm 1848–1917*, Brutus Ostlings Bokförlag Symposion Stockholm/Stehag 2004.
- Gaertner, Gregory. & Ramnarayan, S. (1983). Organizational Effectiveness: An Alternative Perspective. *Academy of Management Review*, 8(1). <https://journals.aom.org/journal/amr>.
- Goldstein, H. (1990). *Problem oriented policing*. University of Wisconsin-Madison.
- Goudriaan, Heike & Wittenbrood, Karin & Nieuwbeerta, Paul (2005). Neighborhood Characteristics and reporting crime. Effects of Social Cohesion, Confidence in Police Effectiveness and Socio-Economic Disadvantage. *Brit. J. Criminol.* (2006). Centre for the Crime and Justice Studies: Oxford University Press, 719–742.
- Greene, J. G. (1994). Qualitative Program evaluation: Practice and Promise. Teoksessa Denzin N. K. & Lincoln Y. S. (toim.) *Handbook of qualitative research*: Sage Publications, 530–544.
- Greenwood Michael J. & Wadycki, Walter J. (1973). Crime Rates and Public Expenditures for Police Protection: Their Interaction. *Review of Social Economy*, 31(2), 138–151. <https://doi.org/10.1080/00346767300000018>.
- Greiling, Dorothea (2005). Performance measurement in the public sector: the German experience. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 54(7), 551–567.
- Guerette Rob T. & Bowers, Kate J. (2009). Assessing the Extent of Crime Displacement and Diffusion of Benefits: a Review of Situational Crime Prevention Evaluations. *Criminology* 47(4), 1131–1168.
- Heiskanen, Markku (2002). *Väkivalta, Pelko, Turvattomuus - Survey-tutkimusten näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen*. Tilastokeskus. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Heinonen, Jarmo & Keinänen, Anssi & Paasonen, Jyri (2013). *Turvallisuustutkimuksen tekeminen*: Tietosanoma Oy.
- Helminen, Klaus & Kuusimäki, Matti & Rantaeskola, Satu (2012). *Poliisiläki*. Talentum Media Oy. Liettua: Balto print.
- Henry, Stuart (2006). Crime. Teoksessa McLaughlin & Muncie, J. (toim.) *The Sage Dictionary of Criminology*: Sage Publications Ltd, 78–81.
- Hestehave, Nadja K. (2018). Predicting crime? On challenges to police in becoming knowledgeable organizations. Teoksessa Fyfe, N. R. & Gundhus, H. O. I. & Vrist Ronn, K. (2018). *Moral Issues in Intelligence-Led Policing*. Routledge *Frontiers of Criminal Justice*, Routledge, New York, 62–80.
- Hinkle, Joshua C. & Weisburd, David & Telep, Cody W. & Petersen, Kevin (2020). Problem-oriented policing for reducing crime and disorder: An updated systematic review and meta-analysis. *Campbell systematic reviews*, 16(2). <https://doi-org.libproxy.helsinki.fi/10.1002/cl2.1089>.
- Holmberg, Lars (2002). Personalized policing. Results from a series of experiments with proximity policing in Denmark. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 25(1), 32–47. <https://doi.org/10.1108/13639510210417881>.
- Honka, Outi & Keinänen Anssi & Tyni, Sasu (2006). *Vaikuttaako vankeinhoito? Haaste 1/2006*.

- Honkasalo, Brynolf & Ellilä, Reino (1966). Rikosoikeuden yleiset opit pääpiirteissään. Helsinki.
- Hope, Tim (2009). The political evolution of situational crime prevention in England and Wales. Teoksessa Adam Crawford (toim.) Crime Prevention Policies in Comparative Perspective: Willan Publishing, 38–61.
- Hughes, Gordon (2006). Evaluation Research. Teoksessa McLaughlin & Muncie, J. (toim.) The Sage Dictionary of Criminology (2006). Sage Publications Ltd. 155–156.
- Johnson, Shane. D. & Guerette, Rob. T. & Bowers, Kate, (2014). Crime displacement: what we know, what we don't know, and what it means for crime reduction. *J Exp Criminol*, 10, 549–571.
<https://doi.org/10.1007/s11292-014-9209-4>.
- Juntunen, Arla (2015). Linking Strategy and Performance Management. Case: Ministry of the Interior: Tampere University Press, Tampere.
- Kaakinen, Markus & Vauhkonen, Teemu & Tanskanen, Maiju & Hoikkala, Tommi (2022). Ankkuritoiminnan vaikuttavuus. Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:40.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-036-3>.
- Kaakinen Inka (2013). Julkijuominen, julkisten tilojen sääntely ja Karhupuiston käytökukat. *Alue ja ympäristö*, 42(2), 17–29.
<https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64783>.
- Katz, Charles M. & Webb, Vincent J. & Schafer, David R. (2001). An assessment of the impact of quality-of-life policing on crime and disorder. *Justice Quarterly*, 18(4), 825–876. <https://doi.org/10.1080/07418820100095111>.
- Kelling, George L. & Pate, Tony & Dieckman, Duane & Brown, Charles E. (1977). The Kansas City Preventive Patrol Experiment: A Summary. Teoksessa Caro, Francis G. (toim.) Readings in Evaluation Research, 2nd ed, Russel Sage Foundation, 323–342.
- Kivivuori, Janne (2013). Rikollisuuden syyt. Kustannusosakeyhtiö Nemo.
- Kivivuori, Janne & Niemi, Hannu (2015). Rikollisuutta kuvaavan tiedon lähteet. Rikollisuustilanne 2015. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 14/2016. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, 1–6.
- Kivivuori, Janne & Aaltonen, Mikko & Näsi, Matti & Suonpää, Karoliina & Danielsson, Petri (2018). Kriminologia. Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa: Gaudeamus Oy.
- Kivivuori, Janne (2021). Objektiivisuus empiirisen tutkimuksen tavoitteena: esimerkkinä kriminologia. Teoksessa Nieminen, K. & Lähteenmäki, N. (toim.) Empiirinen oikeustutkimus. Helsinki: Gaudeamus. 52–69.
- Knutsson, Johannes & Tompson, Lisa (2017). Advances in Evidence-Based Policing. London and New York: Routledge.
- Kolttola, Ilari (2022). Rikollisuuden rakenne ja kehitys. Julkaisussa Rikollisuustilanne 2021. Katsauksia 52/2022, Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, 3-9.
- Kolttola, Ilari & Näsi, Matti (2022). Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2021: Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Katsauksia 51/2022, Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

- Konttila, Arja & Tyni, Sasu (2011). OMA-ohjelman suorittaneiden väkivaltarikollisten uusintarikollisuus sekä ohjelman välittömät vaikutukset. Rikosseuraamuslaitos, Helsinki.
- Konttila, Arja, Aaltonen, Mikko & Tyni, Sasu (2018). Väkivaltarikollisten OMA-ohjelman tehokkuuden ja vaikuttavuuden arviointi uusintarikollisuuden näkökulmasta: Analyysi OMA-ohjelman suorittaneiden ja keskeyttäneiden väkivaltarikollisten uusintarikollisuudesta. Edilex Edita Publishing Oy, Helsinki.
- Korander, Timo 2002. Arvioyhteenveto: Miten käy, kun poliisi ei siedä häiriökäyttäytymistä? Teoksessa Korander, Timo & Soine-Rajanummi, Seppo (toim.) 2002: Kaheksalta Koskarille – samantien sakot. Tampereen nollatoleranssikokeilu 1999–2000: historiallinen konteksti, vastaanotto ja vaikuttavuus. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 13, 401–420.
- Korander, Timo & Vanhala, Anna (2003). Arviointitutkimus nuorten humalajuomisen ehkäisystä ja rikosten tilannetorjunnan rajallisuudesta. Oikeus, 32(3), 250–277.
- Korander, Timo & Törrönen, Jukka (2005). Zero confidence in youths? Experiences of the zero-tolerance experiment in Finland. *Young*, 13(1), 47–71. <https://doi.org/10.1177%2F1103308805048752>.
- Korander, Timo (2014). Rikottujen ikkunoiden nollatoleranssi. Tutkimus New Yorkin rikosentorjunnan uuskonservatismi -mallista Suomessa. Turun yliopiston julkaisuja. Turku: Painosalama Oy.
- Korander, Timo (2019). Poliisin vaikuttavuus. Teoksessa Matti Vuorensyrjä (toim.) *Siniset klassikot. Poliisialan moderneja klassikkotutkimuksia*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia.
- Kortteinen, Matti & Tuominen, Martti & Vaattovaara, Mari (2001). Helsingin sosiaalimaantieteellinen rakenne ja pahoinpitelyrikollisuus. *Yhteiskuntapolitiikka*, 66(4), 318–328. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100290/014kortteinen.pdf;sequence=1>.
- Kuusela, Pekka (2006). Kriittisen realismin käsitteitä. Teoksessa Kuusela, P. & Niiranen V. (toim.) *Realismin haaste sosiaalitieteissä*. Oy UNIPress ja kirjoittajat, 219–225.
- Kuusela, Pekka (2007). Julkisen sektorin modernisaatio, tuloksellisuus ja arviointi. Realistisen sosiaalitieteen näkökulma. Työturvallisuuskeskus: Edita Prima Oy. Helsinki.
- Kääriäinen, Juha (2008). Why do the Finns Trust the Police? *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 9, 141–159.
- Kääriäinen, Juha & Lehti, Martti & Danielsson, Petri & Aaltonen, Mikko (2017). Pahoinpitely- ja ryöstörikokset. Teoksessa *Rikollisuustilanne 2016*. Sarja 22/2017. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsinki, 49–80.
- Laaksonen, Toni & Tyni, Sasu (2015). Kognitiivis-behavioraalisen STOP-kuntoutusohjelman vaikuttavuudesta suomalaisilla seksuaalirikosvangeilla. *Sosiaalilääketiede*, 52(4).
- Lappi-Seppälä, Tapio (2012). Penal Policies in the Nordic Countries 1960–2010. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 13, 85–111.

- Lappi-Seppälä, Tapio & Hakamies, Kaarlo & Helenius, Dan & Melander, Sakari & Nuotio, Kimmo & Ojala, Timo & Rautio, Ilkka (2022). Rikosoikeus. Alma Talent. Helsinki.
- Lasserson, Toby & Thomas James & Higgins Julian (2021). Starting a review. Teoksessa Higgins, J & Thomas, J - Chandler, J. & Cumpston, M. & Li, T. & Page, M. & Welch, V. (toim.) Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions version 6.2 (updated February 2021). Cochrane.
- Lawton, Alan & McKeivitt, David & Millar, Michelle (2000). Developments: Coping with Ambiguity: Reconciling External Legitimacy and Organizational Implementation in Performance Measurement. *Public Money & Management*, 20(3), 13–20.
- Lehti, Martti (2017). Rikostorjunnan kannattavuus: alustava systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Katsauksia 24/2017. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/195635/Katsauksia_24_Lehti_2017.pdf?sequence=1.
- Lemon, David J. & Partridge, R. (2017) Is weather related to the number of assaults seen at emergency departments? *Injury* 48(11), 2438–2442.
- Lentz, Susan A. & Chaires, Robert H. (2007). The invention of Peel's principles: A study of policing "textbook" history. *Journal of Criminal Justice* 35, 69–79.
- Littell, Julia H. & Corcoran, Jacqueline & Pillai, Vijayan (2008). Systematic reviews and meta-analysis. Oxford: Oxford University Press.
- Loeffler, Charles E. & Nagin, Daniel S. (2022). The Impact of Incarceration on Recidivism. *Annual Review of Criminology*, 5(15), 1–15. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-030920-112506>.
- Lombardo, Robert M. & Donner, Christopher M. (2018). Can community policing increase residents' informal control? Testing the impact of the Chicago Alternative Policing Strategy. *Police Practice and Research* 19(5), 427–442.
- Lumijärvi, Ismo (1988). Tuloksellisuuden arvioiminen julkisessa hallinnossa. Tutkimuksia No 133, Hallintotiede 6. Vaasa.
- Lumijärvi, Ismo (2003). Poliisin uudistunut rooli turvallisuuden edistäjänä. Teoksessa Ranta-Tyrkkö, S. & Ropo, A. (toim.) Turvallista hyvinvointia. Tampere: Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy, 139–164.
- Lumijärvi, Ismo (2009). Johtamisen vaikutus organisaation tuloksellisuuteen: Juvenes Print - Tampereen yliopistopaino Oy Tampere.
- Niiranen, Vuokko (2006). Johtamisen kausaaliset voimat ja mekanismit. Teoksessa: Kuusela, P. & Niiranen V. (toim.) Realismin haaste sosiaalitieteissä: Oy UNIPress, 193–218.
- MacDonald, John M. (2002). The Effectiveness of Community Policing in Reducing Urban Violence. *Crime & Delinquency*, 4, 592–618.
- Maguire, Mike & McVie, Susan (2017). Crime data and criminal statistics: a critical reflection. Teoksessa Liebling, A. & Maruna, S. & McAra (toim.) *The Oxford Handbook of Criminology*. Oxford, University Press, 162–189.
- Mayhew, Patricia & Clarke, Ronal V. G. & Sturman, Andrew & Hough, J. Michael (1976). Crime as Opportunity. Home Office Research Study no. 34. A Home Office Research Unit Report. Her Majesty's Stationery Office.

- Maxfield, Mike & Hou, Yuchen & Butts, Jeffrey A. & Pipitone, Jennifer M. & Fletcher, Latifa T. & Peterson, Bryce (2017). Multiple research methods for evidence generation. Teoksessa Knutsson, J & Tompson, L. (toim.) *Advances in Evidence-Based Policing*. London and New York: Routledge, 64–83.
- Mitre-Bercerril, David & Tahamont, Sarah & Lerner, Jason & Chalfin, Aaron (2022). Can deterrence persist? Long-term evidence from a randomized experiment in street lightning. *Criminology & Public Policy*, 21(4), 865–891. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12599>.
- Murray, Kath (2015). Policing, prevention and the rise of stop and search in Scotland. A short history. *Policing. Reflections on development and changes to policing in Scotland*, 3(2), 5–6.
- Nagin, Daniel S. & Paternoster, Raymond (1993). Enduring Individual Differences and Rational Choice Theories of Crime. *Law & Society Review*, 27(3), 467–496. <https://doi.org/10.2307/3054102>.
- Nokso-Koivisto, Oskari & Sarvimäki, Matti & Toivanen, Otto (2019) *Vaikutusarvioinnit osaksi päätöksentekoa - Miten varmistamme politiikassa, että teemme oikeita asioita. Raportti. Teollisuuden pakansaaajat TP ry. Helsinki: Next Print Oy.*
- Office for National Statistics (2018). *User Guide to Crime Statistics for England and Wales*.
- Ossa, Mikko, *Turun poliisilaitos 1816–1966: Kirjapaino Turku 1966.*
- Paternoster, Raymond & Bachman, Ronet (2012). *Perceptual Deterrence Theory*. Teoksessa Cullen, F. T. & Wilcox, P. (toim.) *The Oxford Handbook of Criminological Theory*: Oxford University Press, 649–671.
- Pawson, Ray & Tilley, Nick (1997). *Realistic Evaluation*. London: Sage Publications.
- Pease, Ken & Roach, Jason (2017). How to morph experience into evidence. Teoksessa Knutsson, J & Tompson, L. (toim.) *Advances in Evidence-Based Policing*. London and New York: Routledge, 84–97.
- Petticrew, Mark & Roberts, Helen (2005). *Systematic reviews in the social sciences: A practical guide*. Malden: Blackwell.
- Pike, Michael. S. (1985). *The Principles of Policing*. London: The Macmillan Press LTD.
- Piliavin, Irving & Gartner, Rosemary & Thornton, Craig & Matsueda, Ross L. (1986). Crime, Deterrence, and Rational Choice. *American Sociological Review*, 51(1), 101–119. <https://doi.org/10.2307/2095480>.
- Popay, Jennie & Roberts, Helen & Sowden, Amanda & Petticrew, Mark & Arai, Lisa & Rodgers, Mark & Britten, Nicky (2006). *Guidance on the Conduct of Narrative Synthesis in Systematic Reviews. A Product from the ESRC Methods Programme.*
- Portes, Alejandro (1998). Social Capital. Its Origins and Applications in Modern Sociology. *Annual Review of Sociology* 24, 1–24.
- Punch, Maurice (2015). What really matters in policing? *European Police Science and Research Bulletin*, 13. <https://www.cepol.europa.eu/sites/default/files/science-research-bulletin-13.pdf>.

- Putnam, Robert D. (2000). *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster Paperbacks, New York.
- Rostila, Ilari & Kazi, Mansoor A. F. (2011). Realistinen arviointitutkimus toimintamallien kehittämisen välineenä. Teoksessa Vartiainen, P. (toim.) *Näkökulmia projektiarviointiin*. Tampere: Finn publishers Oy, 69–99.
- Reppetto, Thomas A. (1976). Crime Prevention and the Displacement Phenomenon. *Crime & Delinquency*, 22(2), 166–177. <https://doi.org/10.1177/001112877602200204>.
- Rosenfeld, Richard & Deckard, Michael J. & Blackburn, Emily (2014). The effects of directed patrol and self-initiated enforcement on firearm violence: A randomized controlled study of hot spot policing. *Criminology*, 52(3), 428–449.
- Rudin, Cynthia & Wang, Caroline & Coker, Beau (2020). The Age of Secrecy and Unfairness in Recidivism Prediction. *Harvard Data Science Review*, 2(1). <https://doi.org/10.1162/99608f92.6ed64b30>.
- Rydberg, Jason & McGarrell, Edmund F. & Norris, Alexis & Circo, Giovanni (2018). A quasi-experimental synthetic control evaluation of a place-based police-directed patrol intervention on violent crime. *Journal of Experimental Criminology*, 14, 83–109. <https://doi.org/10.1007/s11292-018-9324-8>.
- Salmi, Satu & Grönroos, Martti & Keskinen, Esko (2004). The role of police visibility in fear of crime in Finland. *Policing: An International Journal*, 27(4), 573–591. <https://doi.org/10.1108/13639510410566280>.
- Salminen, Matti (2005). *Tulosohjauksen käsikirja*. Valtiovarainministeriö. Julkaisuja 2/2005, Edita Prima Oy, Helsinki.
- Salminen, Vesa & Halme, Kimmo & Järvelin, Anne-Mari & Kettinen, Juha & Uusikylä, Petri & Lintinen, Urho & Stenvall, Jari & Vakkuri, Jarmo & Johanson, Jan-Erik (2021). Valtionhallinnon tulosohtausmallin arviointi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:33 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-425-5>.
- Sampson, Robert J. (2012). *Great American City. Chicago and the Enduring Neighborhood Effect*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Sampson, Robert J. & Groves, Byron W. (1989). Community Structure and Crime: Testing Social Disorganization Theory. *American Journal of Sociology*, 94(4), 774–802.
- Sampson, Robert J & – Raudenbush, Stephen W. & Earls, Felton (1997). Neighborhood and Violent Crime: A Multilevel Study of Collective Efficacy. *Science* 277(5328).
- Savas E. S. (1978). On Equity in Providing Public Services. *Management Science*. Vol 24(8), 800–808. U.S.A.
- Savolainen, Jukka (2006). Rikosten ja väkivallan torjuntaa kouluissa. Teoksessa Honkatukia, P. & Kivivuori J. (toim.) *Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221. Nuorisotutkimusverkosto / nuorisotutkimusseura julkaisuja 66. Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 33, Helsinki, 235–248.
- Schneider, Stephen R. (2010). *Crime Prevention. Theory and Practice*. Taylor & Francis Group, LLC. U.S.

- Scott, Michael. S. (2017). Reconciling problem-oriented policing and evidence-based policing. Teoksessa Knutsson, J. & Tompson, L. (toim.) *Advances in Evidence-Based Policing*. London and New York: Routledge, 27–44.
- Shane, John. M (2009). Performance management in police agencies: a conceptual framework. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 33(1), 6–29.
- Sheptycki, James (2018). What is Police Research Good for? - Reflections on the Moral Economy of Police Research. *European Journal of Policing Studies* 5(3), 16–35.
- Sherman, Lawrence & Gartin, Patrick R. & Buerger, Michael E. (1989). Hot spots of predatory crime: Routine activities and the criminology of place. *Criminology*, 27(1), 27–56.
- Sherman Lawrence W. & Rogan, Dennis P. (1995). Effects of gun seizures on gun violence: "Hot spots" patrol in Kansas City. *Justice Quarterly*, 12(4), 673–693. <https://doi.org/10.1080/07418829500096241>.
- Sherman, Lawrence W. & Gottfredson, Denise C. & MacKenzie, Doris L. & Eck, John– Reuter, Peter– Bushway, Shawn D. (1998). Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising. Research in Brief. National Institute of Justice.
- Sinisalo, Kari 1971. Poliisin toimivallan määräytyminen. Tutkimus poliisin vallasta ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Vammala: Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja n:o 94.
- Sisäasiainministeriö (1979). Korttelipoliisityöryhmän mietintö. Helsinki.
- Sisäasiainministeriö (1987). Poliisin ennalta estävän toiminnan strategiaa suunnitelleen työryhmän mietintö. Helsinki.
- Sisäministeriö (2014). Poliisin ennalta estävän toiminnan strategia vuosille 2014–2018. Sisäministeriön julkaisu 2/2014.
- Skogan, Wesley G. (2008). An Overview of Community Policing: Origins, Concepts and Implementation. Teoksessa Tom Williamson (toim.) *The Handbook of Knowledge Based Policing: Current Conceptions and Future Directions*. Wiley and Sons Ltd, 43–58.
- Stafford, Mark C. & Warr, Mark (1993). A reconceptualization of general and specific deterrence. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 30, 123–125.
- Strathern, Marilyn (1997). "'Improving ratings': audit in the British University system". *European Review*. John Wiley & Sons. 5 (3), 305–321. doi:10.1002/(SICI)1234-981X(199707)5.
- Takala, Hannu (toim.) 1979. Poliisilakko. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 30. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Tangen, Stefan (2005). "Demystifying productivity and performance". *International Journal of Productivity and Performance Management*, 54(1), 34–46.
- Telep, Cody W. & Weisburd, David & Gill, Charlotte E. & Vitter, Zoe & Teichman, Doron (2014). Displacement of crime and diffusion of crime control benefits in large-scale geographic areas. *Journal of Experimental Criminology*, 10, 515–548. <https://doi.org/10.1007/s11292-014-9208-5>.
- Tiihonen, Jari & Halonen, Pirjo & Tiihonen, Laura & Kautiainen, Hannu & Storvik, Markus & Callaway, James (2017) *The Association of Ambient*

- Temperature and Violent Crime. Scientific reports 7 (6543).
<https://www.nature.com/articles/s41598-017-06720-z.pdf?origin=ppub>.
- Tilley, Nick (2008). The Development of Community Policing in England: Networks, Knowledge and Neighborhoods. Teoksessa Williamson, T. (toim.) *The Handbook of Knowledge Based Policing: Current Conceptions and Future Directions*. Wiley and Sons Ltd, 95–116.
- Tilley, Nick & Laycock, Gloria (2017). The why, what, when and how of evidence-based policing. Teoksessa Knutsson, J & Tompson, L. (toim.) *Advances in Evidence-Based Policing*. London and New York: Routledge, 10–26.
- Tuominen, Markku (1999). Turvallinen Helsinki – Pahoinpitelyrikollisuus Helsingissä, Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki 1999.
- Tyni, Sasu & Blomster, Peter (2012). Vähentävätkö vankitoiminnot uusintarikollisuutta? *Yhteiskuntapolitiikka* 77, 621–639.
- Tyni, Sasu & Keinänen, Anssi & Kipinoinen, Kristian (2014). Cognitive Skills -ohjelman vaikutukset vankien ajatteluun, motivaatioon ja uusintarikollisuuteen: tulokset, ongelmat ja mahdollisuudet. 10 kesäkuuta 2014 julkaisussa Edilex 2014:13, 1–24.
- Tyni, Sasu & Aaltonen, Mikko (2021). Vankeusaikaisten kuntoutusohjelmien vaikutusarvioinnit ja arvioitavuus. *Kriminologia*, 1(1), 39–59.
<https://doi.org/10.54332/krim.109019>.
- Van Caem, Barbara & van Steden, Ronald & Boutellier, Hans & van Stokkom, Bas (2013). Community Policing 'Light': On Proximity and Distance in the Relationship between Neighborhood Coordinators and Citizens. *Policing*, 7(3), 263–272. doi:10.1093/police/pat006.
- Van Dijk, Auke & Hoogewoning, Frank & Punch, Maurice (2015). What matters in policing? Change, values and leadership in turbulent times. Bristol: Policy Press.
- Van Dijk, Jan J.M. & Waard, Jaap (1991). A Two-Dimensional Typology of Crime Prevention Projects. *Criminal Justice Abstracts*, 483–503.
- Van Dijk, Jan & Tseloni, Andromachi & Farrell, Graham (2012). *The International Crime Drop: New directions in research*. New York: Palgrave Macmillan.
- Vartola, Juha (2004). Näkökulmia byrokraatiaan. Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print. Tampere.
- Vedung, Evert (2003). Arviointialto ja sen liikkeelle panevat voimat. *Stakes. FinSoc Työpapereita* 2/2003. Helsinki.
- Vedung, Evert (2004). Evaluation Research. Teoksessa: Peters G. B. & Pierre Jon (toim.) *Handbook of Public Policy*. Sage Publications, London, 397–417.
- Vedung, Evert (2017). *Public Policy and Program Evaluation*: Routledge, New York.
- Verbeeten, Frank H. M. (2008). Performance management practices in public sector organizations. Impact on performance. *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 21(3), 427–454.
- Virta, Sirpa (1998). Poliisi ja turvayhteiskunta – lähipoliisi turvallisuusstrategiana. Poliisiammattikorkeakoukun tutkimuksia 1/1998. Espoo.
- Virta, Sirpa (2006). Security. Teoksessa McLaughlin & Muncie, J. (toim.) *The Sage Dictionary of Criminology*: Sage Publications Ltd, 371–373.

- Virta, Sirpa (2011). Turvallisuuden tutkimus. Tieteenalat ja monitieteisyyden lähtökohtia. *Tiede ja ase*, 69, 112–126.
- Virtanen, Miialiiila & Aaltonen, Mikko & Tyni, Sasu & Kivivuori, Janne (2020). Vankilakoulutuksen vaikutus uusintarikollisuuteen ja vapautumisen jälkeiseen työssäkäyntiin. *Edilex* 3/2020.
- Vogel, Matt & South, Scott J. (2016). Spatial dimensions of the effect of neighborhood disadvantage on delinquency. *Criminology*, 54(3), 434–458. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/crim.2016.54.issue-3/issuetoc>.
- Wortley, Richard 2010. Critiques of situational crime prevention. Teoksessa Bonnie Fisher, B. & Steven Lab, S. (toim.) *Encyclopedia of Victimology and Crime Prevention.*, 2010. Thousand Oaks, CA: Sage, 885–887.
- Weisburd David & Green, Lorraine (1995). Policing drug hot spots: the Jersey City drug market analysis experiment. *Justice Quarterly*, 12(4), 711–735 <https://doi.org/10.1080/07418829500096261>.
- Weisburd, David & Wyckoff, Laura. A & Ready, Justin & Eck, John E. & Hinkle Joshua. C & Gajewski, Frank (2006). Does Crime just move around the corner? A controlled study of spatial displacement and diffusion of crime control benefits. *Criminology*, 44(3), 549–592.
- Weisburd, David (2014). The Law of Crime Concentration and the Criminology of Place. *Criminology*, 53(2), 133–157. doi: 10.1111/1745–9125.12070.
- Weisburd, David & Majmundar, Malay K. (2018). *Proactive Policing. Effects on Crime and Communities.* Committee on Law and Justice Division of Behavioral and Social Sciences and Education: The National Academies Press, Washington, DC.
- Williams, Chris A. (2006). Policing. Teoksessa McLaughlin & Muncie, J. (toim.) *The Sage Dictionary of Criminology* (2006). Sage Publications Ltd. 298–300.
- Zani, Bruna & Cicognani, Elvira & Albanesi, Cinzia (2001). Adolescent's Sense of Community and Feeling of Unsafety in Urban Environment. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 475–489.
- Zender, Lars (2009). Security. Teoksessa Wakefield, A. & Fleming, J. (toim.) *The Sage Dictionary of Policing.* Sage Publications Ltd. 284–286.

Liitteet

**Liite 1. I osajulkaisuun sisällytettyjen
alkuperäistutkimusten lähdetiedot**

**Liite 2. II osajulkaisuun sisällytettyjen
alkuperäistutkimusten lähdetiedot**